

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Märten Veskimäe

Riigi sümboli otsingu analüüs

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maarja Lõhmus, PhD

Tartu 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Märten Veskimäe

Sisukord

1. Sissejuhatus	5
1.1 Töö struktuur	7
2. Lühike ülevaade ühtlustusprotsessist	8
3. Teoreetilise analüüsi alused	14
3.1 Mõisted	14
3.2 Teoreetiline raamistik	14
3.2.1 Analüüsi raamistik	15
3.2.2 Meetodite valik	22
4. Graafiliste kujundite analüüs.....	28
Väikese riigivapi analüüs	29
„Prima Facie“	31
„De Lege Lata“	33
Kokkuvõte graafilistest kujunditest	34
5. Kirjalike tekstide analüüs	35
5.1 Võtmesõnade ülevaade	35
5.2 Diskursuseanalüüs	38
Eesti Disainerite Liidu pöördumine (16.03.2012)	38
Eesti Suhtekorraldajate Liidu pöördumine (25.04.2012).....	41
Pöördumine heraldikakolleeegiumi esimehe Priit Herodese ja Eesti Lipu Seltsi esimehe Trivimi Velliste poole (25.05.2012)	44
Priit Herodese vastus (05.06.2012).....	46
Trivimi Velliste vastus (13.06.2012)	49
Pöördumine Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi juhataja Pille Pruulmann-Vengerfeldti ja Tallinna Ülikooli kommunikatsiooni instituudi juhataja Kaja Tampere poole (11.07.2012) ..	51
Pille Pruulmann-Vengerfeldti vastus (23.07.2012)	53
Kaja Tampere vastus (25.07.2012)	55
Riigikogu põhiseaduskomisjoni pöördumine (23.10.2012).....	57
6. Järeldused	58
Riigikantselei roll protsessis.....	58
Diskursuseanalüüsi järeldused.....	60
Probleemaatilised kohad	67
Kokkuvõte	68

Summary	71
Kasutatud kirjandus.....	73
Lisad	77

1. Sissejuhatus

Antud uurimistöö teemaks on valitsusasutuste visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamise projekti analüüs projekti algusest 09.08.2011¹ kuni 15.11.2012², mil valitsuskabineti istungil otsustati minna edasi kahetasandilise visuaalse kommunikatsiooniga ning kasutada Asko Künnapi „*Prima Faciet*“ ja väikest riigivappi.

Seadusest tulenevalt on Eesti valitsusasutused kohustatud kasutama väikest riigivappi oma visuaalses kommunikatsioonis – seda nii internetis, kirjablankettidel kui ka teistel infokandjatel. Praktikast kasutavad ministriumid stiliseeritud asutuse nime ja oma tunnusmärki (v.a haridus- ja teadusministeerium, millel oma tunnusmärk puudub), mis viiel juhul³ sisaldab seost riigivõimuga. Ülejäänutel on sümbolil valdkonnapõhine graafiline kujutis. Märksõnaks on trendidele vastavus - seda nii värvide, kirjastiili kui ka teiste kujunduselementide valikult. Vastandus „korrektsele“ riigivapile on selge (kuigi pole põhjust arvata, et tingimata tahtlik; erinevus on prioriteetide seadmises) ja valitsusasutuse seotus riigiga jääb halvemal juhul puudulikuks – seda eriti ametite ja inspeksioonide puhul, kuna erinevalt ministriumidest ei pruugi neil ka „tekstilist“ sidet riigiga olla. Ministriumi puhul on teada, et tegu on valitsusasutusega, mõne ameti puhul ei pruugi see seos niivõrd ilmne olla.

Riigikantseleis tegutsev valitsuse kommunikatsioonibüroo on viimased kuus aastat⁴ tegelema muu hulgas kujunenud olukorra ühtlustamisega, pidades selleks läbirääkimisi erinevate osapooltega ja kujundades ühtset standardit kõikidele valitsusasutustele. Töö käik ei ole olnud sirgjooneline, sest uue visuaalse kommunikatsiooni standardi (teisisõnu

---

¹Sellel kuupäeval leidis aset valitsuse sümboolikanõuniku ettekanne ministriumide visuaalsete tunnuste kasutamisest valitsuskommunikatsiooni koordinaatsioonikogule.

²*Kabinetinõupidamise otsus* (12.02.2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/kabinetinõupidamise-otsus>

³Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, sotsiaalministeerium, välisministeerium, kaitseministeerium ja siseministeerium.

⁴Siinkohal on algusdaatumiks võetud 10.10.2007. algatatud Riigivapi seaduse muutmise seadus. Eeltöö seaduse muutmiseks pidi algama seejuures varem.

„logo“) omaks võtmine pole kõikidele osapooltele meeltemööda olnud. Uus sümbol võib tähendada muudatust asutuse identiteedis, aga ka üldises arusaamas riigist (uue sümboliga võib kerkida päevakorraks küsimus, mis on siis see riik, millele uus sümbol viitab). Lisaks võis vana sümboli loomine nõuda mõningatel juhtumitel olulist investeringut (olgu see ajas ja/või rahas), mistõttu võib sümboli uuendamine tunduda ressurside raiskamisena. Samuti tähendaks uue sümboli kasutusele võtmine uusi kohustusi ja kaotaks asutuste valdkonnapõhised visuaalsed kujundid. Ministeeriumite arvamusega arvestamine on seejuures protseduurilisest küljest möödapääsmatu probleem, sest otsuseid võetakse kantslerite ringis vastu üksmeelselt. Seega tuleb otsuste saavutamiseks tegeleda veenmise ja kompromissidega, et vajalik konsensus saavutada.

Nüüdseks on langetatud poliitiline otsus – selgunud on kasutusele võetav logo, milleks on Asko Künnapi „*Prima Facie*“ – seda hakatakse kasutatama paralleelselt väikese riigivapiga⁵. Kuigi võitnud töö toodi välja juba 2012. aasta alguses, siis paluti esmalt Künnapil luua edasiarendus⁶, mis hõlmaks rohkem Eesti riigivapi elemente. Tulemuseks oli „*De Lege Lata*“, kus on „*Prima Facie*“ leopardlõvidele lisatud vapikilbi piirjooned. Pärast kõrvutamist ja mitmete arvamusalvuste küsimist ekspertkogudelt osutus lõplikuks võitjaks algne „*Prima Facie*“.

Euroopa kontekstis pole tegu erakordse protsessiga: sama ühtlustamise teed pidi on läinud seni seitse riiki (Saksamaa, Holland, Ukraina, Rootsi, Hispaania, Taani, Norra). Euroopa trende on antud protsessil toodud mõnel juhul õigustuseks oma seisukohtadele, seda kusjuures konkureerivate seisukohtade juures.

Vaadeldava perioodi alguseks oli otsustatud, millisel alusel uus ühtlustatud sümbol hakkab rajanema. Selleks oli Künnapi „*Prima Facie*“. Perioodi käigus toimus arutelu detailide üle. Täpsemalt selle üle, kas kujundile peaks lisama vapikilbi või on see just ilma selleta sobilik valitsusasutusi sümboliseerima. Tegemine on mõnes mõttes väheolulise nüansiga: kokkuvõttes on see üks graafiline kujund, mis, kas kilbiga või ilma selleta, on seostatav riigivapiga ja mis igapäevaselt puudutab ilmselt väikest arvu inimesi. Sellegi poolest on tegu sümbolise perioodiga. Põhjalikkus, mis väljendus mitmete erinevate

---

⁵Valitsusasutuste ühtse kujundusega logo ideekavandi konkursi hindamiskomisjoni II nõupidamine (18.01.2012). Kasutatud 19.05.2014 <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/Hindamiskomisjoni%20protokoll.pdf>

⁶Ühtse logo konkurss (16.01.2013). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/Valitsusasutuste-logo/yhise-logo-konkurss>

perspektiivide kogumisel, ja aeg, mis antud asjas otsustamisele kulus, on märkimisväärt. Vaadeldava perioodi lõpuks sai selgeks, et edasi minnakse kasutades teatud juhtudel Künnapu logo „*Prima Facie*“ ja teatud juhtudel väikest riigivappi.

Töö eesmärk on seejuures tuua välja erinevad ideoloogilised riigi ja võimuga seonduvad seisukohad. Antud uue riigisümboli valiku protsess sobib selleks hästi mitmel põhjusel. Esiteks on tegu riigipoolse algatusega; riik ise soovib oma tahte avalikuks teha. Teiseks on protsess suunatud riigile; valitsusasutused on need, kes saavad endale uue logo. Kolmandaks on tegu uue sümboli loomisega; luuakse uut sümbolit, mis peaks saatma valitsusasutuste suhtlust visuaalselt asutuse seintel, dokumentidel, veebkeskkondades, meenetel jne. Seda võib näha protsessina, kus üksus, antud juhul riik, loob iseendale uut fassaadi. Taoline protsess ei eeldab teatud arusaama sellest, millised „meie“ oleme. See ei tähenda, et sellist teadmist peaks hakkama introspektiivselt või muud meetoditega looma, aga see peab teadlikult või alateadlikult olemas olema. Seega peaks eesmärk olema saavutatav.

Eesmärgi täitmine võimaldab teha mitmeid tulevasi järeldusi. See võimaldab hinnata, kui teadlikud oldi antud protsessi käigus ideoloogia rollist ja kas sellele pöörati tähelepanu. Küsimus on kommunikatsiooni efektiivsuse seisukohalt oluline. See võimaldab samuti püstitada hüpoteese tulevasteks ja põhjalikemateks uurimistöodeks valitsusasutuste identiteedi ja ideoloogia suhtes. Viimaks võimaldab see hinnata, kuidas mõjutavad erinevad huvid institutsiooni tööd ning kuidas toimub otsuse vastuvõtmine protsess. Antud töös neid teemasid ei käsitleta, piirduakse vaid erinevate ideoloogiliste seisukohtade väljatoomisega visuaalse kommunikatsiooni ühtlustusprotsessi teatud perioodi käigus.

1.1 Töö struktuur

Töö on jaotatud viie peatüki vahel:

1. lühike ülevaade ühtlustusprotsessist;
2. analüüsi teoreetiline raamistik ja meetodi kirjeldus;
3. graafiliste kujundite analüüs
4. kirjalike tekstide dekonstruktsioon ja analüüs;
5. järeldused.

Töö lõppu on lisatud algusfaasis ministeeriumides ja Riigikantseleis korraldatud küsitluse küsimustik, vastused ja kommentaarid.

Ühtlustusprotsessi tutvustavas teises peatükis antakse lühike ülevaade mõnest selle töö jaoks olulisemast sündmusest protsessi käigus. Eesmärk on anda sissejuhatus

uurimistöö keskmes oleva etapi analüüsi, et lugeja oleks kursis, miks taoline protsess käivitub ja mis põhjusel analüüsitav otsustusprotsess aset leidis ning kuidas lahenes.

Kolmandas peatükis kirjeldatakse töö teoreetilist raamistikku ja meetodite valikut. Lühidalt võib uuritava materjali jaotada kaheks: kolmeks graafiliseks kujundiks ja üheksaks kirjalikuks tekstiks. Vastavalt sellele on nende analüüsiks kasutatavad meetodid erinevad. Tekstianalüüs on struktureeritud kaheks suuremaks omavahel hierarhiliseks osaks. Esimese teoreetilise osa keskmes on Daniel C. Hallini kolme-sfääriline legitiimsuse mudel, mille põhjal on tuletatud analüüsis esitavad uurimisküsimused. Esitatud küsimused on aluseks diskursuseanalüüsi struktuurile – tekstist on eraldatud vastavalt uurimisküsimustele väljavõtted ning jaotatud need vastavate teemade vahel. Järgnevalt on rakendatud teksti analüüsiks diskursuseanalüüsi (DA), mille aluseks on võetud Isabela ja Norman Faircloughi ning Teun A. van Dijki kriitiline, ideoloogiale keskenduv DA. Tekstianalüüsi täiendab graafiliste kujundite analüüs, mis tugineb Gunther R. Kressi ja Theo van Leeuweni teoreetilisele tööle. Tekstide ja piltide koos analüüsimine võimaldab anda oluliselt terviklikuma ülevaate uurimistöös püstitatud küsimustest.

Neljas peatükk on uuritava materjali analüüs. Esmalt analüüsitakse graafilisi kujundeid, milles suurem osa kuulub väikese riigivapi analüüsile ja kujunemisloo kirjeldusele. See on oluline, et mõista järgnevate, „riigivapist tuletatud logode“, nagu ühes tekstis öeldi, tähenduse muutust. See sobitub hästi kokku tekstianalüüsis nähtavale. Etteruttavalt on tegu vastandumisega, milles keskne roll on vapikilbil. Olgugi, et vapikilp ei ole fundamentaalse tähtsusega antud kujundi mõistmisel, omistatakse sellele suur tähendusväli.

Viiendas, ühtlasi ka viimases peatükis paigutatakse analüüsi tulemused kolmandas peatükis kirjeldatud teoreetilisse raami.

2. Lühike ülevaade ühtlustusprotsessist

Järgnevas peatükis antakse lühike ülevaade protsessi olulisematest etappidest kuni selle ajani, millest alustatakse antud töö põhjalikumas analüüsis (16.03.2012).

05.05.2011 anti välja Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm (2011-2015), mille üheks sõnastatud ülesandeks oli „valitsusasutuste kodulehtede koondamine ühtseks valitsusportaaliks“ tähtajaga 2014. aasta teine kvartal⁷. Antud ülesandele viitab Riigikantselei hiljem, kui kogu ühtse logo valiku protsessi eesmärgile.

09.08.2011 andis valitsuse sümboolikanõunik valitsuskommunikatsiooni koordinaatsioonikogule ülevaate valitsusasutuste sel hetkel kasutusel olevatest graafilistest kujunditest ja nende vastavusest seadusele⁸. Seadusele vastavuse aspekti väljatoomine on seejuures tähenduslik, kuna vastuolu seaduse ja praktika vahel oli mitmetel juhtudel ilmne. Sellest tulenevalt võib väita, et ülevaate eesmärk oli sõnastada vajadus olukorra muutmiseks. Muutmise põhjuseks sai ebakõla kehtiva seaduse ja valitseva olukorra vahel. Võimalikke lahenduskäike on seega kaks: kas muuta seadust või viia valitsusasutuste logod vastavusse seadusega. Riigikantselei kodulehe selgitus viitab, nagu ka hilisemad sündmused, et eesmärk oli suurendada riigi nähtavust visuaalses kommunikatsioonis. Tsiteerides Riigikantselei kodulehte⁹: „*Valitsusasutused kasutasid 2011. aastal oma tunnustena üle 70 erineva logo, mille omavaheline seotus ning visuaalne side riigiga on nõrk. Selle tulemusel on keeruline mõista, millal on suhtluse osapooleks riik, millal näiteks äriettevõtte.*“ Selle illustratsiooniks on samal lehel võimalik näha ülevaadet valitsusasutuste logogaleriist (vt joonis nr 1).

31.10.2011 jõudsid riigisekretär ja kantslerid ühisele seisukohale, et valitsusasutused võtavad kasutusele uue ühtse logo. Seejuures otsustati, et uus logo hakkab sisaldama seadusest tulenevalt väikest riigivappi ning ühtses stiilis asutuse nime.

Järgnevalt hakati valmistama ette uue logo ideekonkurssi. Selle tarbeks oli vaja moodustada hindamiskomisjon, kuhu kutsuti mitmest valdkonnast esindajaid. 16.11.2011 paluti nimetada Eesti Kunstiakadeemial, Eesti Kujunduskunstnike Liidul, Eesti Disaineriite Liidul ja Eesti Disainikeskusel igal ühel oma esindaja, kes hindamiskomisjoni töös osaleb¹⁰.

---

⁷Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015 (25.04.2013). Kasutatud 19.05.2014 http://www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/valitsuste-loetelu/VV_Tegevusprogramm_2011-2015.pdf

⁸Uiboed, Gert (2011) „Ministeeriumide visuaalne identiteet“. Riigikantselei.

⁹Taustainfo (11.02.2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-oma-valitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/taustainfo>

¹⁰Loot, Heiki (2011) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalik-teave.nsf/documents/NT001721D2?open>

Joonis nr 1. Valitsusasutuste logod. Allikas: Riigikantselei (2011)

01.12.2011 väljastatud Riigikantselei käskkirjaga¹¹ kuulutati välja konkurs, hindamiskomisjoni liikmed ja konkursi reeglid. Reeglites oli seejuures lisaks väikese riigivapi sisaldamise nõudele tingimus, et töö peab lähtuma valitsuskommunikatsiooni põhi-väärtustest, milleks nimetati ühtsust, koostööd ja uuendusmeelsust. Hindamiskomisjon moodustus riigiasutuste ja loomeasutuste liikmetest. Komisjoni esimeheks määrati Ivar Sakk Eesti Kunstiakadeemiast, kes koos Ilona Gurjanova, Jane Oblikase ja Kalle Toomperega moodustasid n-ö loomeasutuste esindajate poole. Riigiasutustest oli komisjonis kaks inimest ministeeriumitest (Gita Kalmet ja Livia Vosman) ning kaks inimest Riigikantseleist (Liina Kersna ja Gert Uiboaed). Ivar Sakk, Ilona Gurjanova ja Kalle Toompere on olulised eraldi välja tuua, kuna pärast ideekonkursi lõppu pöördusid nad peaministri ja riigisekretäri poole eesmärgiga avaldada Künnapu tööle „*Prima Facie*“ toetust.

18.01.2012 otsustas hindamiskomisjon laekunud 39 töö põhjal esile tuua neist kolm¹², millest Künnapu tööst „*Prima Facie*“ sooviti edasiarendust. Antud otsus võeti

¹¹Loot, Heiki (2011) „KÄSKKIRI“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalik-teave.nsf/documents/NT00174F4A/%24file/RS1151.pdf>

¹²Valitsusasutuste ühtse kujundusega logo ideekavandi konkursi hindamiskomisjoni II nõupidamine (18.01.2012). Kasutatud 19.05.2014 <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/Hindamiskomisjoni%20protokoll.pdf>

vastu ükshäälselt, misjuures pole ka viidatud, mida edasiarendus endast tähendab. 23.02.2012 Rakett OÜle (ehk antud juhul Asko Künnapile) saadetud Riigikantselei kirjast selgub, et edasiarenduse suhtes on jõutud seisukohale, ning see hõlmab endas muu hulgas ebamäärast ülesannet¹³: „Edasiarendus võiks siis hõlmata: Riigivapi viimistlemist hea kasutatavuse tagamiseks logos;“ Hilisem edasiarendus „De Lege Lata“ sisaldas juba vapi-kilpi.

Hindamiskomisjoni (ühehäälselt) otsusest, Rakett OÜle saadetud kirjast ja hilisemast n-ö disainerite kirjast peaministrile ja riigisekretärile võib järeldada, et hindamiskomisjonis otsuse vastuvõtmise hetkel ei olnud selget ettekujutust, mida edasiarenduses tegema hakatakse. 16.03.2012 saadetud disainerite kirjas, mille autoriteks on kolm hindamiskomisjoni liiget, avaldatakse vastumeelt edasiarenduse kavale. Sellele ja järgnevatele kirjadele, mis saatsid lõpliku logo valikuni otsustusprotsessi, antud uurimistöö kesken-dubki.

Joonis nr 2. Väike riigivapp, Asko Künnapi „Prima Facie“ ja edasiarendus „De Lege Lata“

Valitsuse kabinetinõupidamise otsusega¹⁴ (15.11.2012) lahendati probleem „Prima Facie“ kasuks, lubades valitsusasutustel seejuures kasutada ühtlustatud korras riigivappi. Edasise rakendusplaani ja ühtlustatud kasutuskorra loomise eest hakkas vastutama Riigikantselei. Ülemineku ajakava kohaselt peaks uus logo võetama kasutusele 2014. aasta lõpuks, seega antud töö valmimise hetkeks ei saa rakendusest ülevaadet veel anda.

Kokkuvõtlikult seati koalitsioonilepinguga Riigikantseleile ülesanne luua ühtne valitsusasutuste veebiportaal. Sellega seoses kerkis vajadus luua kõikidele valitsusasutustele (va maavalitsused ja hiljem erisuse loa saanud) ühtne logo, milleks saadi ka vastav nõusolek. Algas protsess, mille eesmärk oli koondada esialgu 56 (71-15 (maavalitsused))

¹³Uiboed, Gert (2012) „Valitsusasutuste logo ideekavandi edasiarendamine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0018C8CA?open>

¹⁴Kabinetinõupidamise otsus (2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/kabinetinõupidamise-otsus>

asutuse senine visuaalne identiteet üheks, riigivappi sisaldavaks identiteediks. Selleks oli seaduslik ja praktiline alus. Korraldati ideekavandi konkurss, kuhu laekus 39 tööd. Paraku konkurss ebaõnnestus, sest väljavalitud töödest ei vastanud ükski riigivapi sisaldamise nõudele. Olukorra parandamiseks telliti ühelt ideekavandi autorilt, Asko Künnapilt, edasiarendus, et viia kavand reeglitega vastavusse (st vapikilbi lisamist kolmele lõvile). See tõi kaasa mitmete osapoolte pahameele, mis avaldus kirjades peaministrile ja riigisekretärile. Järgnevalt tuli jõuda otsuseni, millise variandiga lõpuks edasi minnakse: kas (1) riigivapi, (2) esialgse Künnapi logoga, mis sisaldab kolme lõvi ilma vapikilbita või (3) Künnapi edasiarendusega, millele lisati vapikilp. Riigikantselei, kes protsessi koordineeris, küsis otsustamiseks sisendit mitmetelt osapooltelt ning tulemuseks valiti riigivapi ja esialgse Künnapi töö paralleelne kasutus. Antud töö tegeleb nimetatud otsustusprotsessiga.

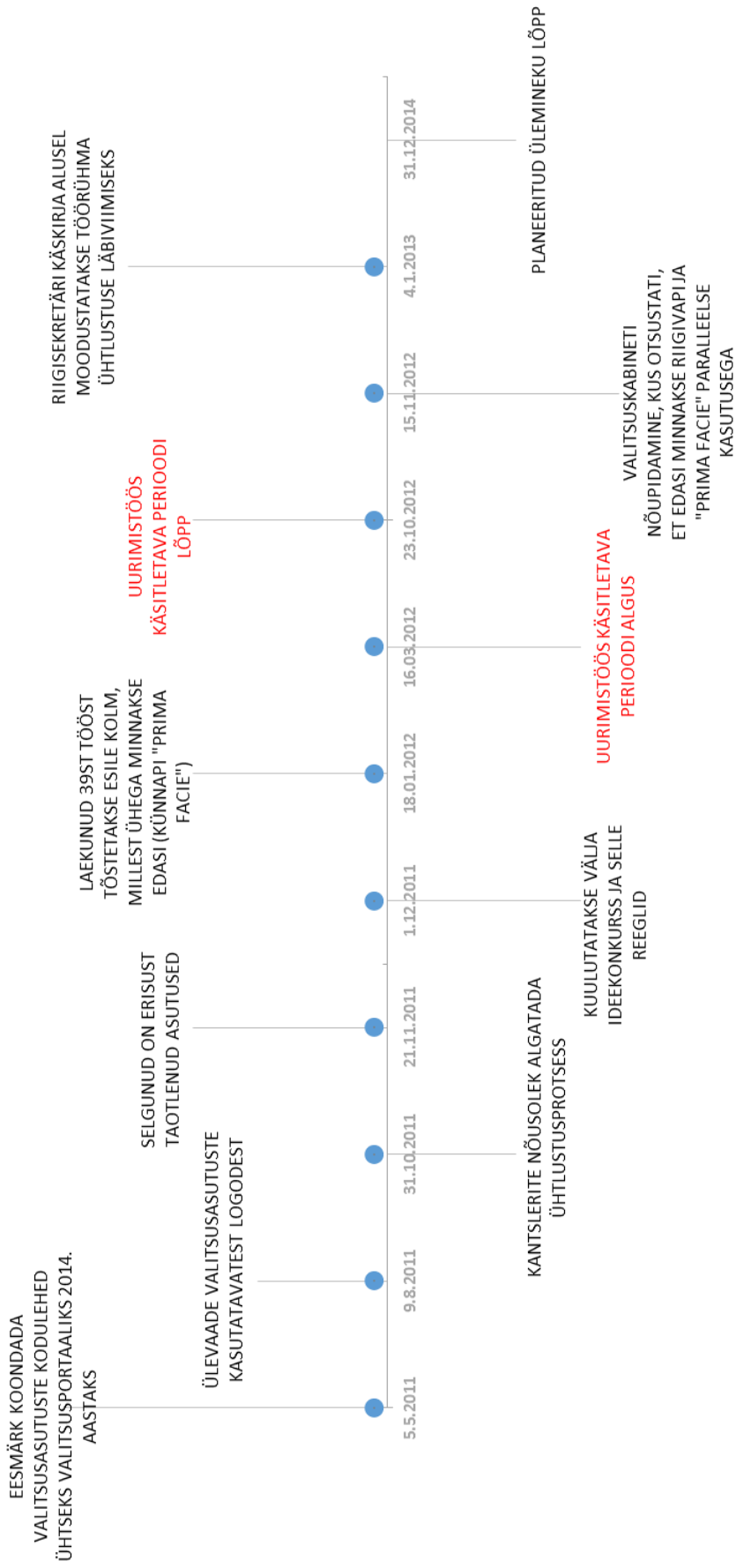
Juba protsessi käigus sai selgeks, et mitte kõik valitsusasutused ei osale ühtlustamises. Maavalitsused eristati nende traditsioonilise positsiooni tõttu koheselt. 2011. aasta lõpuks soovisid erikohtlemist veel prokuratuur, vanglad (4), kaitsevägegi, teabeamet, keskkonnainspeksioon, muinsuskaitseamet, veeteede amet, statistikaamet, politsei- ja piirivalveamet, kaitsepolitseiamet, päästeamet ja häirekeskus. Seda kas traditsioonilisusest või valdkonna põhisusest tulenevatel põhjendustel. Näiteks võib argumenteerida, et statistikaameti puhul on sõltumatus riigist ja poliitilisest hetkeolukorrast hea usaldusväärsuse märk, mistõttu võiks see kajastuda ka visuaalses kommunikatsioonis.

Riigikantselei on võtnud enda eesmärgiks jõuda ühtlustamisega lõpule 2014. aasta jooksul¹⁵. Tuleb pidada silmas, et üleminek tugineb poliitilisele otsusele ministrite ringis (kusjuures juba möödunud valitsusekoosseisus) ja seega võib poliitiline tahe osutada muutlikuks. Võib oletada, et esialgne üleminek ei pruugi olla täielik. Valitsusasutused on mitmetasandilised: ministeeriumid, ametid, inspeksioonid. Erinevate tasandite motivatsioon end visuaalselt ühtseks tervikuks siduda võib erineda. Mõni seni apoliitilist kuvandit omanud inspeksioon ei pruugi soovida end liita võimaliku poliitilise kuvandiga, kaotades seejuures oma endise omapära. Sellele hüpoteesile annab alust antud töö lisades toodud küsitlus ja küsitluse kommentaarid. Tulemus on siiski alles selgumisel.

---

¹⁵Üleminek (2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalituste-symbolid/visuaalne-identiteet/yleminek>

Joonis nr 3. Protsessi ajaplaan

3. Teoreetilise analüüsi alused

3.1 Mõisted

Ideoloogia

Mõiste tähenduse võtan üle van Dijkilt, kes kasutab seda laiemas tähenduses (võrrelduna kitsama vasak-parem skaalaga). Tegu on sotsiaalselt jagatud veendumuste süsteemiga. Ideoloogiad on üldised ja erinevate keerukusastmetega – üks ideoloogia ei pruugi kõnetada kõiki küsimusi, küll aga võib inimesel olla mitmeid erinevaid omaks võetud ideoloogiaid (sarnaselt ja ilmselt kooskõlastatult mitmete erinevate identiteetidega). Seega sõltub „aktiveeritud“ ideoloogia või ideoloogiad olukorrast ning vastuolud inimese käitumises tulenevad erinevate ideoloogiate omavahelisest konkureerimisest.¹⁶

Identiteet on seejuures ideoloogilise struktuuri osa, mis vastab küsimusele, kes kuulub ja kes ei kuulu antud ideoloogilisse gruppi¹⁷.

Modaalsus

Modaalsust võib mõista kui erinevaid info edastamise viise. Näiteks raamatut või ajalehte lugedes võib peamiseks info edastamise viisiks olla kirjalik tekst, aga ka kasutatava paberi tüüp, suurus jne. Filmi vaatamisel võib rääkida n-ö liikuvatest piltidest, helist, ekraanil jooksvast kirjalikust tekstist, teatud juhtudel näivast kolmemõõtmelisusest jne.

Antud töös on lähtunud teisest lähenemisest, kus modaalsus väljendab vastavust eeldatud kriteeriumitele. Seda võib nimetada tõepärasuseks või tõelisuse astmeks, mis on sõltuv ideoloogilisest „tõe“ või „tõelisuse“ kriteeriumitest.

3.2 Teoreetiline raamistik

Tegu on kvalitatiivse uurimistööga, mis kasutab meetoditena sotsiaalsemiootilist diskursuseanalüüsi (Gunther R. Kressi ja Theo van Leeuwen) lähenemist graafiliste kujundite analüüsimiseks ja kriitilist diskursuseanalüüsi, täpsemalt argumentatsioonianaalüüsi, (Isabela ja Norman Fairclough ning Teun A. van Dijk) kirjalike tekstide analüüsiks. Tulemusi analüüsitakse kasutades legitiimsuse (David Beetham ja Daniel C. Hallin) ja ideoloogia mõisteid (Teun A. van Dijk).

---

¹⁶ van Dijk 1995: 245 – 247.

¹⁷ van Dijk 1995: 249.

Töö teoreetiline raamistik on jaotatud kahte osasse, millest esimeses kirjeldatakse analüüsis kasutatavat mudelit ja teises diskursuse analüüsi raames meetodite valikut, mille abil on kogutud analüüsiks andmeid. Kaks nimetatud osa toimivad seega hierarhias, milles esimene määratleb teise: analüüsi mudel seab nõuded meetodite valikule (teisiti võib öelda, et analüüsi mudel püstitab küsimused, millele valitud meetodid peavad suutma vastata) ja meetodite rakendamisel kogutud info saab olema analüüsi tulemuste aluseks. Seega võib töö jagada nelja olulisse etappi:

- 1) uuringu analüüsi raamistiku koostamine ja küsimuste formuleerimine;
- 2) püstitatud küsimustega arvestav diskursuse analüüsi meetodite valik;
- 3) diskursuse analüüs ja analüüsitava info kogumine
- 4) analüüs vastavalt analüüsi raamistikule

Sellisel viisil saavad esimeses punktis esitatud mudelist formuleeritud küsimused neljandas punktis vastused. Järgnev teoreetilise raamistiku peatükk keskendub esimesele kahele punktile.

3.2.1 Analüüsi raamistik

Töö eesmärk on tuvastada riigi ja võimuga seotud ideoloogilised seisukohad. Selle võimaldamiseks lähtutakse järgnevalt legitiimsuse mõistest. Legitiimsus, nagu hiljem täpsemalt kirjeldatakse, on ideoloogiaga otseselt seotud. Legitiimsuse kasutamine on asjakohane, kuna selle uurimiseks on töötatud välja mitmeid kasulikke „tööriistu“, mida samuti järgnevalt tutvustatakse.

Laias laastus võib legitiimsusest mõistmise jaotada kaheks koolkonnaks. Esiteks Max Weberi järgi, kes väitis, et tegu on pigem usuga legitiimsusesse¹⁸. Legitiimsus on toetusega millegi või kellegi suhtes, olenemata seejuures, kuidas toetus on tekkinud (pole tähtis, kas tegu on siira toetuse väljendusega, piisava informeeritusega, kallutatud infoväljaga või otseste valedtega). Praktikas on see lihtsasti rakendatav: tuleb korraldada vastav küsitlus, mille tulemuste põhjal on võimalik öelda, kui paljude inimeste silmis keegi või miski legitiimseks osutus. Probleem seisneb avaliku arvamuse kujunemise mehaanikas ning võimaluses sellega manipuleerida läbi diskursuse. Joseph Schumpeteri kohaselt on poliitika seejuures piisavalt keeruline, et inimene, kes sellega igapäevaselt kokku ei puutu, ei saagi langetada selles valdkonnas ratsionaalseid otsuseid. Paratamatult sõltub

---

¹⁸ Beetham 1991: 8.

tema arvamus tema teabevälja sisust, mis on aga avatud erinevatele professionaalide katsetele arvamust kujundada.¹⁹ Legitiimsus sõltub seega diskursusest ja „tahtest“, mida diskursus lubab. Seega oleks legitiimsuse hindamiseks vajalik uurida, kuidas nn „tahe“ tekkinud on. Paraku weberlik lähenemine legitiimsusele sellele ei vasta ja soovides olla legitiimsuse analüüsis põhjalik, tuleb see variant kõrvale heita.

Teiseks koolkonnaks võib pidada David Beethami kujundatud arusaama, mis lisab legitiimsuse mõistele lisadimensioonid. Legitiimsus pole mitte ainult väljendatud poolehoid, vaid sellel on kolm koostisosa: (1) vastavus kehtestatud reeglitele, (2) kehtestatud reeglite vastavus domineeriva ja alluva grupi ideoloogiale ja (3) kinnitav alluvate nõusolek kehtivatele võimusuhetele²⁰. Antud jaotuse oluline panus seisneb ideoloogia kaasamises legitiimsuse mõtestamisel. Legitiimsust ei saa mõõta pelgalt valitsemise seadusele vastavust analüüsidest või küsitlusuuringute kaudu. Oluline on sellele lisaks uurida, kuidas valitsemine sobitub osapoolte ideoloogiliste tõekspidamistega, mis, kusjuures, on muutuvad vastavalt muudatustele diskursuses. Arvamused ei ole seega etteantud, vaid neid luuakse ja taastoodetakse diskursuses. Arvamuse kujunemise problemaatilisus ei luba teha põhjalikke järeldusi legitiimsuse kohta ilma toetava analüüsita, mida Beethami meelest esimesed kaks etappi peaksid täitma. Esiteks on vajalik vaadelda kehtestatud võimu reegleid ja teiseks nende vastavust kehtivale ideoloogiale. Beetham mõtleb selle all võimu seaduslikkust ja seaduste legitiimsust. See tähendab, et esiteks ei saa võimusuhte olla legitiimne, kui see on illegaalne. Teiseks, ei ole pelgalt seadusandluse muutmise võimusuhte legitimeerimiseks piisav. Seadusandlus peab vastama alluvate ideoloogiale.

Kuigi tegu on olulise edasiminekuuga weberlikust legitiimsuse mõtestamisest, on Beethami lähenemisel olulised puudused. Rosemary O’Kane toob välja teise ja kolmanda punkti eristamise keerukuse, sest kui võimusuhte reeglid vastavad alluvate ideoloogilisele tõekspidamisele, siis oleks üllatav, kui alluvad ei nõustuks võimusuhetele, mis nendel reeglitel rajanevad. Teiseks, riikides, kus võimu kuritarvitatakse, on keeruline koguda infot, mis kinnitaks alluvate vastumeelsust võimusuhetele.²¹ Võiks arvata, et võimu n-ö kuritarvitajad pole nõus lubama koguda tõendusmaterjali enda võimu illegitiimsusest. Seega soovib O’Kane piirduda esimese punkti, legaalse valiidsusega²². Kui vaadelda

---

¹⁹ Schumpeter 2002: 70-79.

²⁰ Beetham 1991: 16.

²¹ O’Kane 1993: 474-477.

²² O’Kane 1993: 477-479.

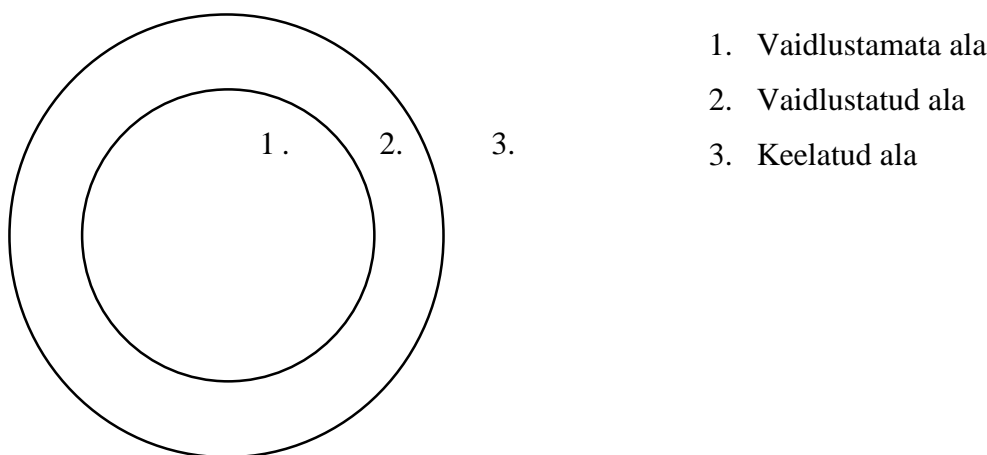

vaid seadusandlust, seda kuidas seadusi luuakse ja kuidas rakendatakse, on võimalik oletada, et legitiimsus tekib heade tulemuste korral aja möödudes.

Siiski võimaldab Beethami loodud variant sügavamale minekut. Läbi diskursuse- ja kultuurianalüüsi on võimalik jõuda olulist selgitavat jõudu omavate väideteni. On vale eeldada, et seadus on ainuke tõsikindel regulatsiooni tüüp. Seadusi tasuks vaadata eeskätt tekstidena, mille aluseks on teatud ontoloogilised metatekstit. Just taoliste meta-kogumiteni jõudmisel on võimalik vastata Beethami kirjeldatud teisele punktile – kehtestatud reeglite vastavus domineeriva ja alluva grupi ideoloogiale. Taoline ongi antud töös püüdlus – jõuda läbi diskursuseanalüüsi teatud aluspõhimõteten, mis tekstides peituvad.

Tulemuste kaardistamiseks on vajalik eristada erinevaid legitiimsuse tasandeid. Daniel C. Hallin²³ pakub meedia analüüsiks omalt poolt välja kolme sfääriga mudeli (joonis nr 4), kus on eristatud erinevad legitiimsuse astmed. Nendeks on joonise järgi alates keskmisest vaidlustamata ala (*Sphere of Consensus*), vaidlustatud ala (*Sphere of Legitimate Controversy*) ja keelatud ala (*Sphere of Deviance*).

Joonis nr 4. Hallini legitiimsuse mudel. Allikas: Hallin 1986: 117.

Mudeli keskmes asub **vaidlustamata ala** – tegu on väärtustega, mida ei seata kahtluse alla ja millest ei pruugita olla teadlikud. Need on sissejuurdunud teadlikud ja alateadlikud maailmavaated, mida van Dijk nimetab teadmisteks²⁴. Tegu on sfääriga, kus info on iseenesestmõistetav – teadmise allika kohta ei küsita.

²³ Hallin 1986: 116-118.

²⁴ van Dijk 2005: 132.

Sellest järgmist astet nimetab Hallin vastuolulise legitiimsuse sfääriks, mida siinkohal võiks lihtsuse mõttes kutsuda **vaidlustatud alaks**. Selles sfääris levivad väärtused on vaidlustatavad ja nende üle toimub arutelu. Oluline on seejuures antud sfääris levivate väärtuste põhimõtteline lubatavus. Mõni konkreetne sellesse sfääri kuuluv väärtus võib olla kellelegi vastumeelne, ent selle olemasolu lubatavust ei seata kahtluse alla. Van Dijki näidet jätkates, siis tema nimetab taolist välja ideoloogiliseks²⁵. Erinevalt teadmise aksiomaatilisusest, on ideoloogia vaidlustatav. Sellest tulenevalt on antud mudeli sfäärid relativistlikud, sõltuvalt vaidlustavate gruppide olemasolust. Võib pidada tõenäoliseks, et ühe kultuuri siseselt on tuumiksfaär võrdlemisi lai²⁶. On olemas jagatud keel, millest enam-vähem üheselt aru saadakse, jagatud arusaam maailmas võimalikust (näiteks algsed teadmised füüsikast, keemiast), jagatud loogika printsiibid jne. Teadmised ja väärtused, mis jäävad jagatud tõekspidamise sfäärist (vaidlustamata ala) välja, on seega ideoloogilised. Olenevalt vaidlustamata ala suuruselt, sõltub, kui suur on vaidlustatav ala.

Hallin eristab oma mudelis vaidlustatud alas kahte osa: lubatud (mida just kirjeldata) ja keelatud. **Keelatud ala** on samuti ideoloogiline, ent erinevalt lubatud osast sisulist arutelu siinkohal ei toimu. Sisulise arutelu suunamise ja piiramise meetodeid on erinevaid. Michel Foucault' pakub välja omapoolse tüpologia, kuhu kuuluvad välised piirangud²⁷ (teemade valik, millest võib ja millest mitte arutleda), seesmised piirangud²⁸ (milled on diskursuse kohustuslikud komponendid) ja viimaks ligipääs diskursusele²⁹ (oluline on õige inimene, õigel ajal ja õiges kohas ning õige rituaal). Keelatud ala kuulub kindlasti kogukonna kultuuriruumi, see moodustab arusaadava ja tähendusliku informatsiooni kogumiku, kuid minnes seejuures vastuollu lubatuga. Juri Lotman eristab sarnaselt sellele teksti ja mitteteksti, kus viimane ei vasta teksti formaalsetele nõuetele, ent on siiski tekstina arusaadav informatsioon³⁰. Keelatud ala võib seega pidada sakraalseks³¹ – juurdepääs sellele on lubatud vaid teatud tingimustes. Näiteks, kui mõni teema on kuulutatud ohuks kogukonna julgeolekule (teema on julgeolekustatud), siis see ei allu enam tavapärasele avalikule diskussioonile – teema on tõstetud poliitika üleseks, millega võib töötada ainult salateenistus või vastava loaga isikud³². Diskursust piiravad regulatsioonid võivad

---

²⁵ van Dijk 2005: 135.

²⁶ van Dijk 2005: 134.

²⁷ Foucault 2005: 10-13.

²⁸ Foucault 2005: 18.

²⁹ Foucault 2005: 31-35.

³⁰ Lotman, Juri: 2010.

³¹ Leach 2010.

³² Buzan *et al* 1998: 23-24.

olla oma olemuselt ja mõjult erinevad. Näiteks võib piirang olla seadusest või mõnest muust kirjalikust reeglist tulenev, mispuhul toob piirangu rikkumine enamasti kaasa mingi karistuse või sanktsiooni. Hallin toob näite FCC (föderaalne kommunikatsiooni komisjon) regulatsioonist³³, mis keelas kommunistlike sõnumite levitamiseks ressurside eraldamise. Tegu oli välise diskursuse piiranguga, nagu Foucault seda nimetaks. Kuid piirangud ei pea olema institutsionaliseeritud – moraalsete piirangute väljendamine meedias on tavapärase praktika. Need võivad jääda vaidlustatud alasse (näiteks arutelu sellest, millised poliitilised vaated on aktsepteeritavad) või keelatud alasse (näiteks, kuidas võib teatud ajaloolistest sündmustest rääkida ja kuidas mitte).

Hallini kolme sfääri rakendamiseks analüüsis on vajalik dekonstrueerida vaadeldavad tekstid nende ontoloogiliste lähtekohtadeni. Vaja on jõuda tekstides peituvate eeldusteni, mis defineerivad lubatu ja keelatu. Vaidlustamata ja keelatud ala on seejuures teineteisega otseselt seotud – nad defineerivad teineteist läbi loodud piiri, mis hakkab eristama mõisteid „mina“ ja „teised“. Nimetatud kahte ala võib positsioneerida kaheti. Ühest küljest sobib Hallini skeem (joonis nr 4), kus vaidlustamata ala asub keskmes ja keelatud ala teisel pool lubatu piiri (see on vaidlustatud ala väline piir). Teisalt võib vaadelda neid otseselt kokku puutuvatena, kus vaidlustatud ala toimib kommunikatiivse vahendina kahe teineteist välistava antipoodi vahel. Kui esimesel juhul toimub kultuurilises ruumis sujuv üleminek ühelt väärtuste süsteemilt teisele, ilma, et üksteise suhtes vastandlikud alad kohtuks, siis teisel juhul väljendatakse just nende vastandlike alade omavaheolist seotust. Läbi vastanduse luuakse iseend.

Antud töös on oluline koguda infot, mis lubaks kaardistada erinevate osapoolte nimetatud kolm sfääri. Nagu juba eelnevalt öeldud, on nimetatud sfäärid subjektiivsed. Sfääridesse paigutatavad väärtused ja info võib olla esiteks sisult erinev ja teiseks võib kattuv sisu olla liigitatud erinevatesse sfääridesse. Van Dijkist lähtudes on siinkohal siiski eeldatud, et vaidlustamata ala on kõikidel osapooltel suures osas kattuv. Erinevus võib tuleneda peamiselt väärtustest ja arusaamadest, mis defineerivad keelatud ala. Samuti võib erineda vaidlustatav ala. Erinevaid tõekspidamisi nimetan järgnevalt ideoloogilisteks erinevusteks. Järgnevalt saab formuleerida uuringus vajalikud küsimused:

1. Mis on tekstides peituvate argumentide vaikivad eeldused riigi rolli suhtes?
2. Kus asub eeldustest tulenev lubatud ja keelatud ala piir?
3. Milliseid valdkondi püütakse kirjades defineerida?

---

³³ Hallin 1986: 117.

4. Milliste mõisteid kasutatakse vaidlustamata ala ja keelatud ala kirjeldamisel?
5. Kas tekstides on võimalik leida ideoloogilisest suhtelisusest (enese)teadlikkuse tunnuseid?

Eelnev on analüüsi esimene ja alustav etapp. Järgmiseks tuleb analüüsi mudelit rakendada kommunikatiivses protsessis. Analüüsivad tekstid ja graafilised kujundid ei tekkinud ja ei eksisteeri ka praegu isoleeritult – need loodi teatud kommunikatiivse protsessi tulemusena. Oluline on seejuures pöörata tähelepanu kommunikatsiooni toimimise keerukusele. Info edastamine ei ole sirgjooneline, kus mingi teave kandub mingis kanalis vastuvõtjani ja saab vastuvõtjale teatavaks. Kommunikatsiooni analüüsil on otstarbekas eristada suhtluse sisemist ja välist tasandit. Esmalt seda, mida püüti öelda; teiseks seda, kuidas sellest aru saadi. Seda ei ole võimalik otseselt teha, kui ei saa vahetult pärast sõnumi väljastamist saatjalt küsida „aga mida päriselt mõtlesite“. Antud juhul, kuna tekstide puhul on tegu teatud reaktsioonide ja vastureaktsioonidega, on võimalik võrrelda teatud pingeid n-ö küsimuste ja vastuste vahel. St vaadelda, mille poolest dialoogi osapoolte sõnumid üksteisest erinevad.

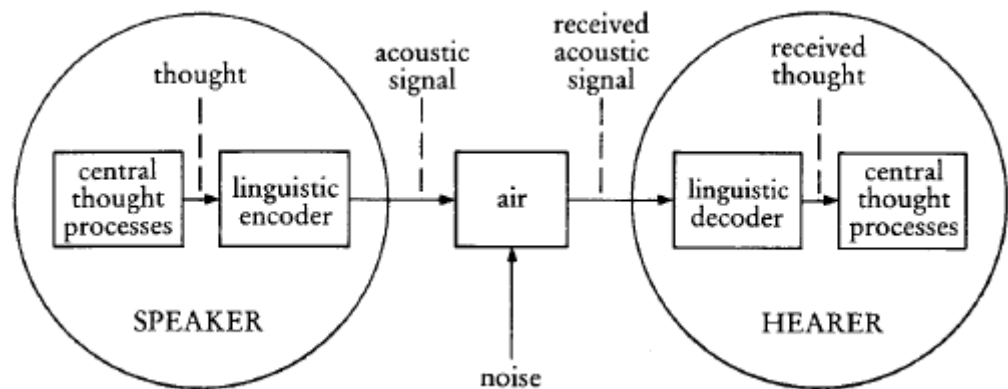
Kommunikatsiooni toimimise täpsemaks kirjeldamiseks kasutan interferentsiaalset mudelit (joonis nr 5). Mudeli põhimõte seisneb konteksti kaasamises kommunikatsiooni akti tõlgendusprotsessi, mis võimaldab (1) eristada saatja poolt väljendatud infot ja konteksti, mis sellele tähenduse annab, ning (2) selgitada potentsiaalseid erinevusi saatja soovitud tähenduse ja vastuvõtja tajutud tähenduse vahel³⁴. Mudeli kohaselt näeb kommunikatsiooni akt välja järgnevalt:

1. on mõte;
2. mõte kodeeritakse keelde; edaspidi info;
3. info saadetakse teele läbi infokanali;
4. infokanalis liidetakse infole keskkonna poolt lisainformatsioon (*noise*);
5. vastuvõtja saab kätte info koos keskkonna mõjutustega; dekodeerimiseks paigutatakse info vastuvõtja poolt relevantseks peetavasse kontekstimudelisse;
6. vastuvõtja on dekodeerinud info ja omistanud sellele kontekstimudeli abil tähenduse.

---

³⁴ Sperber & Wilson 1995: 3-14.

Joonis nr 5. Interferentsiaalne kommunikatsiooni mudel. *Allikas: Sperber & Wilson 1995: 5.*

Kontekstimudel on seejuures tähenduse loomiseks kriitiline element³⁵. Ilma kontekstita pole kindla tähenduse omistamine ilmingimata võimalik, kuna informatsioonil on mitmeid lugemisvõimalusi. Veelgi enam, kui minna keeleteooriasse, siis tähendus saab tekkida ainult tänu n-ö „nähtava“ info asetamise teatud „nähtamatusse“ konteksti³⁶. Kontekstimudeli rakendamine võimaldab vastuvõtjal asetada info taustsüsteemi, mille kohaselt saab selgeks vastuvõetud info eesmärk. Näiteks, lausung „toas on soe“ võib väljendada mitmeid tähendusi, alates sooja temperatuuri tõdemisest ja lõpetades käsklusega „ava aken!“. Saatja eesmärk on seega pakkuda võimalikult palju juhtnööre vastuvõtja jaoks, et ta kasutaks dekodeerimiseks sama kontekstimudelit, mida kasutas saatja kodeerimisel³⁷.

Nagu eelnevalt öeldud, on kommunikatsiooni protsessi uurimise eesmärk võrrelda suhtluse seesmise ja välise tasandi omavahelist pinget, mida on võimalik teha võrreldes tekstides kasutatavaid mõisteid. Nende mõistete leidmiseks on abi dekonstruktsioonist. Mõiste pärineb Derridalt, ning tähendab teatud võimuhete ilmsiks toomist läbi vaadeldava „osadeks lahtivõtmise“ ja osade omavaheliste sõltuvussuhete ilmsiks toomise. Johnatan Culler toob välja Derrida dekonstruktsiooni kolm olulist omadust³⁸. Esiteks rajaneb dekonstruktsioon kausaalsuse võimalikkusel ja selle peamine uurimisvaldkond on kausaalsus. Teiseks võimaldab dekonstruktsioon kirjeldada kausaalsuse kausaalsust. Dekonstruktsioonis on oluline küsida, mis võimaldas luua esialgse kausaalse seose kahe

³⁵ Van Dijk 1999; 2005: 103-105.

³⁶ Culler 1994: 99, 113.

³⁷ Sperber & Wilson 1995: 23.

³⁸ Culler 1994: 86.

punkti vahel. Kolmandaks võimaldab dekonstruktsioon pöörata algse kausaalsuse hierarhia tagurpidi, näidates, et see, mis võimaldas algset hierarhiat, on ka see, mis võimaldab selle ümber lükata. Culler illustreerib seda näitega tunnetatud torkest ja nõelast, mis läbib naha. Esmapilgul, kui valu tekitajat veel ei teata, võib nõela avastades järeldada, et nõel põhjustas valu. Teisest küljest oli aga valu see, mis viis nõela ja esialgse kausaalse suhte leidmiseni ja seega võib sama loogika alusel pidada valu nõela põhjuseks. Oluline antud töö jaoks on seejuures kõige algsema tähendusliku osa leidmine läbi dekonstruktsiooni.

Taoline seesmise ja välise tasandi võrdlus võimaldab vastata eelnevalt püstitatud viiendale küsimusele teadlikkuse kohta. Lisaks võimaldab see hinnata, kui palju on esinenud kommunikatsiooni protsessis möödarääkimisi.

3.2.2 Meetodite valik

Analüüs jaguneb järgnevalt:

1. väikese riigivapi ja kahe Asko Künnapi poolt loodud logo analüüs;
2. asutuste omavahelise kirjavahetuse analüüs.

Uurimistöös püütakse järgnevates peatükkides tuua välja erinevad ideoloogilised seisukohad valitsusasutuste sümboli valimise protsessis. Kuna töös analüüsitakse kahte erinevat tüüpi materjale – graafilisi ja kirjalikke – siis rakendatakse nende puhul ka erinevaid meetodeid. Meetodite valikul on lähtutud kirjalike tekstide puhul Isabela ja Norman Faircloughist, van Dijkist ning graafiliste kujundite puhul Kressist ja van Leeuwenist. Meetodite valikul tasub pidada meeles, et antud töö põhjal saab teha otseseid järeldusi ainult uuritava materjali kohta ja uurimismeetodi raamistikuga piires, mis on pikemalt lahti kirjutatud enne vastavaid peatükke. Diskursuse analüüs võimaldab uurida mitmeid väga erinevaid aspekte alates morfoloogiast kuni heli, graafika ning filmideni välja, ent antud töös on peamine rõhk semantikal ehk tähenduse loomel.

Kujundite ja tekstide analüüsid on teineteist täiendavad. Kujundid on ühest küljest uuringu objekt – uuritav tegevus tuleneb neist. Samas selleks, et mõista milliseid väärtusi kujunditele/sümbolitele omistatakse, tuleb uurida neid ümbritsevat teksti.

Töö algusetapis korraldati ainestiku kogumiseks küsitluse. Küsitluse koostamine algas 2012. aasta kevadel ning see viidi läbi sama aasta juulist septembrini. Küsitluse koostamise põhimõte oli lubada vastajal väljendada oma arvamust ühtlustamise projekti, samas hoida küsimustikule kuluvat aega võimalikult lühidana. Küsimustiku eesmärk oli saada kinnitust ministriumide ja Riigikantselei võimalikele erinevatele seisukohtadele

ühtlustamise protsessi suhtes. Küsimustik koosnes kuni 22st küsimusest (ministeeriumite puhul oli küsimusi 20, Riigikantseleile lisandus kaks küsimust). Küsimused olid valdavalt avatud (v.a küsimused üldandmete kohta). On oluline rõhutada, et küsitluse eesmärk polnud antud juhul kaardistada erinevate asutuste väärtussüsteeme, vaid võimaldada tulevaste hüpoteeside püstitamist ja avardada uurimisteema potentsiaalset olulisust.

Küsimustik saadeti laiali asutuste üldmeiliaadressidele ning võimalusel kommunikatsiooniosakondadele. Hoolimata sellest, et küsimustik oli fokuseeritud ühtlustamisprotsessile, ei olnud vastajad alati antud teemaga kursis. Sellest lähtuvalt ei saa küsimustikust teha laiemaid järeldusi ilma tõdemata, et tegu on vastajate subjektiivse hinnanguga. Taoliste metodoloogiliste puudujääkide tõttu pole küsitluse tulemusi põhjalikult analüüsitud. Siiski on tulemused toodud ära lisades koos siinkirjutaja kommentaaridega.

Küsitluse vastuste puhul on püütud leida tasakaalu olulise ja ebaolulise vahel. Mitte kõik analüüsitavad andmed ei ole kasutatavad. Näiteks kui hinnata seda, kui palju vastanutest hindas mõnda graafilist kujundit esteetiliseks, ei oleks selle teadmiseiga palju peale hakata – vastajate hinnang ei mänginud tõenäoliselt erilist rolli (hindajad olid žüriis teised isikud teistest asutustest). Välja on toodud huvitavamad ja relevantsemad seisukohad. Näiteks vastaja hinnang ühtlustusprotsessi või enda asutuse rolli selles on oluline, sest vastajad töötavad oma asutuste kommunikatsiooniosakondades ja on tõenäoliselt kursis nende sündmustega.

Graafiliste kujundite analüüsi meetod

Analüüsi järjestuses on võetud esimeseks graafilised kujundid. Oluline on selleks esmalt analüüsida käsitletavaid sümboleid – dekonstrueerida graafilised kujundid, kirjeldada nähtut, defineerida sümboolid. Probleem nähtu kirjelduse juures on hinnangu andmine. Ainult kujutise kirjeldusest selleks ei piisa. Ideoloogiline hinnang tähendab antud juhul mingi parameetri eelistamist teisele. See on ideoloogiline hindamine, mille käigus seostatakse kujundi erinevate graafiliste omadustega midagi selle välist – pilt hakkab sümboliseerima. Ideoloogia teadasaamiseks on vajalik otsida selle väljendust kaasnevatest infoväljadest. Üheks selliseks on antud kujundite vaatlemine ajaskaalal – see on muutuste analüüs.

Graafiliste kujundite analüüs põhineb Theo van Leeuweni diskursuse analüüsil, mis keskendub modaalsusele³⁹. Van Leeuweni graafiliste kujundite analüüsi on võimalik

---

³⁹ van Leeuwen 2005: 160.

jaotada on kaheks, mida võib nimetada meta- ja detailitasandiks. Detailitasand koosneb kergesti võrreldavatest tüüpomaduse parameetritest, mille puhul on hinnangut andmata võimalik kaardistada ja kirjeldada uuritavat objekti. Kirjeldada on võimalik detailsust, tausta, kasutatavat värviskaalat ja varjundeid, erinevate elementide sügavust jne⁴⁰. Tao- lise analüüsi abil on võimalik defineerida uuritav objekt, st anda võimalikult täpne ülevaade objekti reaalsest omadustest.

Metatasand määratleb ära n-ö ideoloogilise taustsüsteemi: milliseid omadustüü- pide parameetreid hinnatakse tõsemaks või kõrgemalt kui teisi. Van Leeuwen räägib sellest kontekstipõhiste eelistuste nime all ning toob välja omapoolse tüpologia⁴¹. Näi- tena võib võrrelda tema naturaalselt ja abstraktset tüüpi. Esimesel neist, naturaalsel tüübil, on hinnatud kujutise võimalikult tõetruu jäljendus reaalsele objektile. Foto majast on hin- natud kõrgemalt kui näiteks majajoonis. Foto on kõrgema modaalsusega, tõsem. Abst- raktse tüübi kohaselt on tõsem vastupidine – kõrgemalt hinnatakse joonestatud töid. Skeemid, läbilõiked, kaardid käivad enamasti selle alla. Omapärane on väheste värvide kasutus, vähene detailsus ja sügavus, varjude puudumine jne.

Graafiliste kujundite juures on võimalik kirjeldada Kressi ja van Leeuweni põhjal erinevaid omadusi. Järgnevalt loetlen ülesse need omadused mainitud autorite põhjal, mida järgneva analüüsi käigus kasutan.⁴²

- **Detailsuse** kirjelduses on vaadeldud, milliseid detaile on graafilises kju- tises esile toodud. Näiteks, kui antud töös uuritavate kujutiste aluseks on riigivapp, siis on võimalik vaadelda selle ja sellest tuletatud uuritavate ku- jutiste erinevusi detailsuses – kas kujutistes on detaile vähendatud, muu- detud või juurde lisatud.
- **Tausta** kirjelduses on eristatud kujundi erinevad dimensioonid ja kesken- datud „sügavamal“ asetseva dimensiooni kirjeldusele.
- **Kasutatava värviskaala** kirjelduses on vaadeldud, milliseid erinevaid värvitoone kujutised sisaldavad, millistes suhetes need teineteisega on ja millised on olnud muutused erinevate uuritavate kujundite vahel.
- **Varjundite** all on toodud välja, kas uuritavates kujundites on sügavuse loomiseks kasutatud varjundeid.

---

⁴⁰ Kress & van Leeuwen 1996.

⁴¹ van Leeuwen 2005: 168.

⁴² Kress & van Leeuwen 1996.

- **Erinevate elementide sügavuse** all kirjeldatakse kas ja millisel määral on uuritavates kujundites kasutatud elemendid kolmemõõtmelised või on tegu kahemõõtmeliste elementidega.
- Vaadeldud on ka **erinevate elementide asetust teineteise suhtes**. Näiteks kuidas nad on omavahel seotud läbi kattuvuse või värvi ja kuidas nad on positioneeritud teineteise suhtes.

Ajaskaalal muutuste vaatlemisest selgub trend, mis suunas muutused toimuvad. Abiks on riigivapi, mis on ajaskaalal võetaks alguspunktiks, hästi dokumenteeritud kasutuselevõtu lugu Artur Taska poolt, mille selgub riigivapi algne tähendus ja samuti millised riigivapi graafilised omadused sellele tähendusele viitavad. Edaspidiselt annab see võimaluse vaadata uute kujundite muutust algse riigivapi suhtes ja tuletada sellest muutus tähenduse ja/või hinnatud väärtuste suhtes. Näiteks, kui teatud värviskaalast kinni pida mine on Artur Taska uurimistö⁴³ kohaselt algselt kõrgelt hinnatud märk traditsioonilisusest, siis edaspidiselt järeldan, et tähendus võib jääda samaks, ainult, et seda hinnatakse vähem või hoopis teisiti – negatiivselt. Näiteks muutub traditsioonilisus negatiivseks ja see läbi tuleb uuel positiivsel kujundil muuta värviskaalat.

Näitena tähenduse muutusest võib sobida vapiloomade – leopardlõvide – tähenduse muutuse. Kui algselt oli tegu n-ö võõrvõimu sümboliga, siis nüüdseks on seda kasutatud just omariikluse kontekstis. Kujund on aja möödudes võetud omaks.

Kirjalike tekstide analüüsi meetod

Antud uuringule sobiva ideoloogilise süsteemi teadasaamiseks tuleb analüüsida uuringuga seotud tekstivara. Kasutan analüüsil Isabela ja Norman Fairclough argumentatsioonianalüüsi ning Teun van Dijki semantika ja ideoloogia uurimisprintsipi kombineeritult. Esimesest neist võtan üle tekstide analüüsimiseks sobiliku struktuuri. Van Dijki alusel aga viisidele, kuidas on erinevad tekstiosad järjestatud, hinnangutele, viidetele, väidetele nagu miski oleks tavateadmine, lahtiütlustele jne. Samuti tasub tähelepanu pöörata modaalsusele; millele on rõhutatud, kui suure kindlustundega on midagi väidetud⁴⁴.

Kuna analüüsis kasutatav mudel seisneb teatud ideoloogiliste mõistete ja kontseptsioonide legitiimsuse hindamisel, siis tekstianalüüsis kasutatav DA peab seda toe-

---

⁴³ Taska 1984.

⁴⁴ van Leeuwen 2005: 162.

tama. Legitiimsus ja ideoloogia on seejuures tugevalt seotud, kuna mõlemad, nii legitiimsus kui ka ideoloogia, eeldavad teatud normide ja väärtuste olemasolu. Van Dijki kohaselt on seega ideoloogia millegi legitiimsuse üle otsustamise aluseks⁴⁵. Legitiimsuse uurimist läbi DA on käsitlenud põhjalikumalt van Leeuwen⁴⁶ (2007) ning Isabela Faircloughi ja Norman Faircloughi (2012), kellest antud töös lähtutakse viimasest. Faircloughide töö on van Leeuweni edasiarendus. Kui van Leeuwen mõistis, et legitimeerimine põhineb mudelil „me peame tegema x ja seda põhjusel y “, siis Faircloughid seostasid selle otseselt argumentatsioonianalüüsiga⁴⁷. Argumenteerimine sellises käsitluses ongi legitimeerimine, kuna argumendid põhinevad mingisugusel põhjuslikkusel. Põhjuslikkus seisneb aga teatud väärtusel ning relevantsetena tajutud füüsilistel ja sotsiaalsetel asjaoludel⁴⁸. Faircloughi argumentatsioonianalüüsil on seega siinses tekstianalüüsis keskne roll, kuna sellest tuleneb analüüsi struktuur.

Faircloughi argumentatsioonianalüüsi struktuur koosneb kitsamast laiemaks minnes peamiselt neljast osast⁴⁹: (a) soovitud lahenduskäik, (b) soovitud tuleviku seisundi või olukorra määratlemine, (c) tingimuste kirjeldus ja (d) eesmärkidega kooskõlas olevate väärtuste väljatoomine. Lisaks hõlmab argumendi skeem endas eeldust, et soovitud tegevus (a) aitab saavutada püstitatud eesmärki. Sellele on lisaks võimalik tuua välja kaalutluse moment, kus hinnatakse alternatiivseid tegevusi (alternatiivsed a-d) ja nende sobivust püstitatud eesmärkidega (b). Taolist struktuuri abil on võimalik järgida vaadeldava otsustusprotsessi kulgu, ehk seda, millised teemad erinevatel momentidel tõstatisid ja kes millise tulemuse kasuks püüdis argumenteerida. Nagu eelnevalt öeldud, on taolise argumenteerimise raamistik kasutus samastatud legitimeerimisega. Seega põhinevad ka argumendid mingitel ideoloogilistel maailmavaadetel, mille DA peaks välja tooma.

Analüüsi läbipaistvuse ja kontrollitavuse suurendamiseks on oluline püsida tekstilähedane. See tähendab, et lugeja peab saama aru, mille põhjal analüütik oma järeldusi teeb. Selle hõlbustamiseks on asjakohane tuua välja peamised tehnikad, kuidas tähendusi luuakse. Seejuures ei saa ühte järgitavat formaati ei saa erinevate tekstide analüüsis seejuures rakendada, kuna erinevates tekstides kasutatakse erinevaid strateegiaid ja tehnikaid tähenduse loomiseks. Analüüsi tuleb teostada teksti põhiselt, järgides just sellele tekstile iseloomulikke tähenduse loomise printsiipe.

---

⁴⁵ van Dijk 2005: 256-257.

⁴⁶ van Leeuwen 2007.

⁴⁷ Fairclough & Fairclough 2012: 109-112.

⁴⁸ Fairclough & Fairclough 2012: 48.

⁴⁹ Fairclough & Fairclough 2012: 44, 87.

Van Dijk nimetab mitmeid tekstikeskseid valdkondi, millele ideoloogiale orienteeritud DA võib keskenduda: morfoloogia, semantika (propositsioon, sidusus, implitsiitsus, eksplitsiitsus), skemaatilisi struktuurid, retoorilised struktuurid (metafoorid, kordused, lahtiütledused), kõneaktid ja viimaks interaktsiooni reeglid⁵⁰. Neist kõik pole hetkel relevant. Näiteks morfoloogia, ehk sõnamoodustamise uurimine jääb antud juhul liialt piiritletuks. Samuti pole skemaatiline struktuur antud juhul niivõrd oluline, kuna ametlikus kirjavahetuse formaadis on kirja ülesehitus enamasti ühetaoline. Teistest nimetatud uurimisviisidest annab van Dijk põhjal ülevaate.

- **Propositsioonid** näitavad, kuidas on lausetes tegijaid kujutatud; kas nad on aktiivsed või passiivsed osalejad, kas nad on tegevuse algatajad või reageerivad nad millelegi eelnevale, kas sündmused juhtuvad või on keegi juhtunu põhjustanud jne.
- Van Dijk jagab **sidususe** kaheks: tingimuslikud suhted, mis näitab faktide vahelisi seoseid; funktsionaalsed suhted, mis seob erinevaid objekte üldistamise, konkretiseerimise või kontrasti tekitamise kaudu. Esimesel juhul on tegu faktide vahelise kausaalse seose nägemisega, teisel juhul mingi nähtuse sidumisega teise nähtusega. Viimast aitab ehk selgitada van Dijk näide sellest, kuidas ühele näiv „vägivaldse mustade jõugu märatsemine“ võib teisele tunduda „linnaelanike vastuhakk rassistlikele politseinikele“. Antud juhul on võetud mingi sündmus ja seotud see ideoloogiliselt valitud üldise kategooriaga.
- **Implitsiitsus ja eksplitsiitsus** (edaspidi pehmendus ja rõhutamine), tähendab teatud elementide „pehmemat“ või varjatumat esitlemist ja teiste esile toomist elementide rõhutamist. Ideoloogiliselt tähendab see enamasti negatiivsena kujutletud osapoolte heade omaduste pehmemdamist ja halbade omaduste rõhutamist. Heade kujutlemisel vastupidiselt heade omaduste rõhutamist ja halbade omaduste pehmemdamist.
- **Retoorilised struktuurid** hõlmavad endas teatud mõistete kordamist, metafoore, ironiat ja lahtiütletusi. Metafoorid on seejuures ühed olulisemad, kuna tegu on efektiivse ja üldlevinud vahendiga lugeja või kuulaja asetamiseks soovitud seisukohale. Lahtiütledused hõlmavad endas „jah, aga ei“ stiilis väiteid, kus esmalt seotakse end vastuvõtjale eeldatud meelepärase

---

⁵⁰ van Dijk 2005: 241-248.

ideoloogiaga (luuakse järgnevat pehmendav kontekst), ning seejärel esitatakse eelnevale vastuoluline väide. Näiteks lauses „ma ei ole rassist, aga minu meelest ei taha mustanahalised eriti tööd teha“ seostatakse end esmalt mitterassistliku ideoloogiaga, ent seejärel väljendatakse rassistlikku tõekspidamist.

- **Kõneaktid** eristavad kirjeldavaid ja mingit tegevust väljendavaid lausungeid. Näiteks pulma kontekstis kirikuisa poolt öeldud lause „ma kuulutan teid meheks ja naiseks“ ei ole kirjeldav, see alles loob kahe inimese vahele abielu suhte. Antud töös on see oluline aga teisest aspektist. Nimelt, kas esineb olukordi, kus mõni osapool esitavad mõnele teisele osapoolle nõudmisi. Nõudmised, ähvardused ja teised sarnased kõneaktid eeldavad teatud võimusuhteid, kus üks suudab teist midagi tegema panna.
- **Interaktsioon** väljendab teatud suhtlusvormide reegleid ja struktuure. Oluline on, kes võib kellega millistes tingimustes suhelda.

Antud loetelust ei pruugi kõik väljatoodud ideoloogia väljendused esineda, vähemalt mitte kõigis analüüsitud tekstides. Küll aga annab see aimu, kuidas läbi keele on võimalik teatud valikulisel moel sündmusi, arvamusi, „fakte“ jne kujutada.

Kokkuvõtvalt on kirjaliku teksti analüüsi struktuur kahetine. Esiteks on tekstide puhul rakendatud Faircloughide argumentatsioonianalüüsi neljaosalist struktuuri (soovitud lahenduskäik, soovitud eesmärk, keskkonna tingimused ja väärtussüsteem). Teiseks on toodud välja argumentide ideoloogilise läbi van Dijki n-ö ideoloogia väljendamise tehnikate. Kokkuvõtvalt toetab selline kombineeritud meetodi kasutamine Hallini legitiimsuse analüüsi mudeli rakendamist.

Esmalt aga, et saada kogu uuritavast perioodist ülevaade, on tekstide dekonstruktsiooni abil toodud välja olulisemad märksõnad, ning esitletud need teatud teemadena, mis ajaliselt erinevatel etappidel esile kerkisid.

4. Graafiliste kujundite analüüs

Graafiliste kujundite dekonstruktsiooni tegin Merike Kaunissaare 2005. aasta *Welcome to Estonia* logo tunnetusliku analüüsi eeskujul⁵¹. Analüüs põhineb Kressi ja van

---

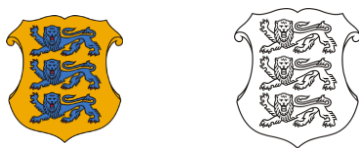
⁵¹ Kaunissaare 2005: 47.

Leeuweni töödel. Analüüsitavad kujundid on väike riigivapp ning Asko Künnapu „*Prima Facie*“ ning „*De Lege Lata*“.

Väikese riigivapi analüüs

Väikese riigivapi all peetakse siinkohal silmas muutmata väikest riigivappi ja selle stiliseeritud kontuurjoonelisi versioone.

Joonis nr 6. Väike riigivapp ja lihtsustatud väike riigivapp

Väike riigivapp on ehitatud ülesse ristkülikule, mille vertikaalne külg on horisontaalsest pikem. Kujundil on kaks tasandit: taust (vapikilp) ja sisu (kolm leopardlõvi). Kujundil puudub kirjalik osa (diviis).

Taustal asetsev vapikilp on kolmemõõtmeline. Seda iseloomustab külgedel nähtavad sügavust andvad nurgad. Samuti annab kilbi sügavusest märku värvi valgenemine üleval vasakus nurgas. Kujult on kilp barokkstiilis – sellel on domineerivad kumerused ja nurgelisus.

Kolm leopardlõvi asetsevad vertikaalselt joondatult vapikilbi keskel. Leopardlõvide kehad on orienteeritud vasakule, pead aga vaataja suunas (kehade suhtes vasakule). Leopardlõvidel puudub sügavusmõõde.

Värvused on riigivapil heraldilised. Kasutatud on kuld kollast, sinist ja vähesel määral punast ja musta, millest viimast on kasutatud vaid piirjoonte ja detailide esile toomiseks. Punasega on tähistatud leopardlõvide suud.

Stiliseeritud kontuurjoonelistel riigivappidel on erinevus tavalisest riigivappidest värvide valikul. Vapikilbi puhul tähendab see teatavat kadu sügavusmõõdu suhtes, kuna kaotatud on üleval vasakus nurgas värvuse muutus. Kasutatakse vaid kahte puhtatoonilist varianti: valgel taustal must vapikilp, millel on taustaga sama värvi (valged) leopardlõvid. Leopardlõvide detaile aitavad tuua välja mustad piirjooned. Leopardlõvide suud on mustad, küüned on jäetud valgeks. Mustal taustal on vastupidi: valge vapikilp, millel asetsevad mustad leopardlõvid. Detaile aitavad esile tuua valged piirjooned.

Kui eeldada, et metatasandil viitab detailiküllane kujundus kõrgele modaalsusele, siis võib järeldada, et stiliseeritud kontuurjooneline riigivapp on madalama modaalsusega. Sama on märgata värvides: lihtsustatud riigivapil on kasutusel mustvalge värvivahlik, tavapärasel riigivapil on kirkaid tooneid. Samuti on tavapärasel riigivapil kasutusel värvivarjundid, mis lihtsustatud vapil puuduvad. Need tähelepanekud annavad tunnistust lihtsustatud riigivapi madalamast modaalsusest. Antud riigivapi tähendus selgub vapil kasutatavatest kujunditest.

Ajaloolised kujundid viitavad traditsioonidele ja järjepidevusele, kuid millistele? Riigivapp oma lihtsustamata kujul ei ole „eestipärane“ ning vaidlused just sellise vapi riigivapiks nimetamise üle olid arvukad⁵². Erinevate seisukohtade seas levis palju selliseid, mis seadsid küsimuse alla taolise vapi (või riigivapi üleüldse kui sellise) sobilikkust demokraatlikus ühiskonnas. Heraldika reegleid nimetati „kivinenuiks“, lisades⁵³: „Meil on nüüd vabadus käes ja seda peab näha olema ka meie riigivapis.“ Korraldati mitmeid konkursse, et leida eestlusele ja uuele Eesti riigile just omapärast vapikujutist (levinud oli seejuures kotka kasutus vapiloomana, mis võib olla viide Vana-Rooma Vabariigile, nagu see on Ameerika Ühendriikide puhul. Kotkas ja lõvi on sellises käsitluses vastandlikud vapiloomad, milles lõvi – loomade kuningana – sümboliseerib monarhiat ja kotkas – Vana-Rooma Vabariigist tulenevalt - vabariiklust). On huvitav, et sarnast debatti nn demokraatlike sümbolite üle on näha ka antud uurimistöös käsitletava protsessi tekstianalüüsis.

Kolme leopardlõvi poolt kõneles selle traditsioonilisus ja ajaloolisus. Rõhuti teiste riikide sekka astumisel riikidele omaste tavade (riigivappide olemasolu ja heraldilistest printsiipidest kinnipidamine) järgimist, mida heraldiliselt kõige korrektsem kolme leopardlõviga vapp endast kujutas. Teiseks selle seotus geograafilise paigaga mitmete sajandite vältel, samuti eri võimude kasutuses.⁵⁴

Antud vapi kasutamine eri võimude poolt lubas kaotada seose mingi kindla võõrvõimuga. Kuna ideoloogia ei lubanud võõrvõimu sümbolit kasutada, siis eraldati sümboli tähendus endistest valitsejatest ja seoti see geograafilise ruumiga. Kui kolme leopardlõviga riigivappi seostati geograafilise piirkonnaga, siis teiste kavandite puhul otsiti seost Eestile omapärase kultuuriga (muinaslood, talupidamine, merendus, loodus jne).

---

⁵² Taska 1984: 37-72.

⁵³ Taska 1984: 44.

⁵⁴ Taska 1984: 59.

Otsustavaks sai riigivapi valimisel selle kasutuskõlblikkus. Antud vapp oli juba sissetöötatud, selle otstarbekus väljendus võimalikkuses vappi kasutada suure (koos tammelehtedega) ja väikese vormina. Lisaks oli see heraldilisest seisukohast kõige sobilikum ning seostub teiste riikide riigivapi traditsioonidega.

Kui panna eelnev kujunemislugu kõrgema modaalsusega riigivapi ja madalama modaalsusega lihtsustatud riigivapi konteksti, saab sellest järeldada, et kõrgema modaalsusega kujutis on tugeva ajaloolise pärandiga, mille üks roll on aidata riigil olla rahvusvahelisel areenil väärikalt esindatud (püüd riigiks saades järgida teiste eesolevate riikide traditsioone). Vapp jääb sellisel juhul alati esindama riiki ja selle taht. Nii rahvusvahelisel areenil kui ka siseriiklikul tasandil jääb riik üheks suhtluse osapooleks.

Madalama modaalsusega lihtsustatud versioonid rõhutavad vähem terminile „riik“. Selles võib näha sümbolit riigivõimu sümbolist (ehk riigivapi sümbol). Suhtlusosapooleks saab võimu vahendaja.

„*Prima Facie*“

Asko Künnapi „*Prima Facie*“ tõsteti 2012. aasta jaanuari protokollis esile koos kahe teise „perspektiivika“ tööga ning seda peeti edasiarendamise vääriliseks (võidutööd välja ei kuulutatud). Sama aasta novembris valiti „*Prima Facie*“ valitsuskabineti istungil uueks valitsusasutuste logoks⁵⁵.

Joonis nr 7. Asko Künnapi „*Prima Facie*“

„*Prima Facie*“ on ülesse ehitatud ristkülikule, mille horisontaalne külg on vertikaalsest pikem. Kujund laieneb horisontaalselt vastavalt sellele, kas tegu on allasutusega või mitte (allasutuse puhul on vertikaalne külg pikendatud rohkemate asutuse nimede tõttu). Kujund on kahe tasandiga: taust ja sisu. Varje või muid sügavust lisavaid elemente ei ole kasutatud.

Kujundi sisu koosneb kahest erinevast väljast: 1) graafilisest riigivapi lihtsustatud pildist ja 2) kirjalikust osast, mis omakorda jaguneb suuremate ja väiksemate asutuste

⁵⁵ *Valitsusasutuste logo* (2013). Kasutatud 27.07.2013 <http://www.valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/Valitsusasutuste-logo>

nimetuste ruumiks. Pildi ja teksti ülemised horisontaalsed piirid on pandud sisuliselt üh-
tima (kõige ülemine tekstirida on pildi kõige ülemise leopardlõvi vertikaalses keskosas,
misjuures on teksti suurus vertikaalselt veidi väikesem leopardlõvi vertikaalmõõdust).
Teksti on võimalik jaotada kolmele erinevale reale, mis on kooskõlas pildi kolme verti-
kaalse leopardlõviga. Pildi ja teksti välju lahutab vertikaalne joon, mis jaotab väljade va-
helise „tühja“ ruumi võrdselt pooleks. Vertikaalse eraldusjoone vertikaalmõõt on suurem
pildi ja tekstiga kaetud ruumist.

Värvide valikus on toodud välja kolm põhilist kasutusvarianti: 1) kaheväriline
sisu valgel taustal, 2) üheväriline sisu sinisel taustal ja 3) üheväriline sisu valgel taustal.
Kahevärilise sisu puhul valgel taustal on pilt ja eraldusjoon sinised, tekst must. Tähele-
panuväärne on, et sinine on siin heledamas toonis, kui algsel riigivapil. Riigivapi puhul
oli heraldilised värvused rõhutatud⁵⁶, samas kui näiteks Eesti lipul on samuti sinine he-
raldilisest toonist heledam sarnaselt Künnapil lahendusega. Ühevärilise sisu puhul on
pilt, eraldusjoon ja tekst sama värviga (sinisel taustal valge, valgel taustal must). Pildil
olevate leopardlõvide detaile esile toovad piirjooned on taustaga sama värvi (riigivapil
on need mustad ning leopardlõvide suud punased).

Leopardlõvid on sama kuju ja asetusega nagu riigivapilgi. Muudetud on eelpool-
toodud erinevused värvis ja riigivapi vapikilbi puudumine. Kolm leopardlõvi on asetatud
taustale ilma vapikilbita.

Tekstis kasutatav kirjastiil on Aller⁵⁷. Seda iseloomustavad läbivad kirjatähed ja
suhteliselt vähesed detailid, mis muudab teksti tüpograafilise üldilme voolavamaks. See
sobitub vähesemate detailide poolest pildilise poolega. Teksti erinevad osad on jaotatud
asutuse tähtsuse järjekorras – tähtsam (suurem asutus) on vasakul, allasutus paremal.

Ruum jaotub seega: kolm leopardlõvi (pilt) – asutus (tekst) – allasutus (tekst).
Näiteks: kolm leopardlõvi – Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium – Energeeti-
kaosakond. Hoolimata pildilise osa eelisseisundist järjestuses on potentsiaalselt dominee-
rivam kirjalik osa, mis võib olla ruumiliselt mahukam pildilisest osast. Suurtäheline kir-
jastiil muudab teksti massiivsemaks võrreldes hõredama kujundusega pildilisest osast.
See annab kirjalikule osale potentsiaalselt suurema modaalsuse. Arvestades asutuste ni-
metuste järjestust kujundis, on suurem tähtsus suuremal asutusel, mis on järjestuselt ees-
mine.

---

⁵⁶ Taska 1984: 71.

⁵⁷ Künnap, Asko (2012) „Prima Facie“. Kasutatud 19.05.2014 [https://valitsus.ee/UserFiles/valit-
sus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/PRIMAFACIE.pdf](https://valitsus.ee/UserFiles/valit-
sus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/PRIMAFACIE.pdf)

Riigi ja asutuse vahelisele erisusele viitab ka kahevärvilise sisuga versiooni puhul erinev värvus pildilise ja kirjaliku osa vahel. Pildiline osa on heraldilisest sinisest viidud üle heledamale sinisele. Võimalik, et see on viide riigilipule omasele sinisele. Kindlasti on see aga erinevus heraldilisest traditsioonist. Kirjalik osa on seejuures domineerivama musta värviga.

Eelnevat silmas pidades võib väita, et „*Prima Facie*“ puhul on olulisemale kohale asetatud asutuse (asutus → allasutus) nimetus ja vähemolulisele kohale riigivapist tuletatud pildiline osa. Teine, ja võib-olla tõenäolisem versioon on, et eesmärk oli luua tänapäeva esteetilistele trendidele vastav minimalistlikuma kujundusega logo, mis tõi kaasa traditsioonilise riigivapi väiksema modaalsuse. Sellest tulenevalt on lisatud asutuse nimedel kergem domineerida, ent see pole eesmärk iseeneses.

„*De Lege Lata*“

Pärast 2012. jaanuari hindamiskomisjoni otsust paluti Rakett OÜ-l (Asko Künnapil) luua oma „*Prima Facie*“ edasiarendus, eesmärgiga viia töö kooskõlla konkursi tingimustega. Soovitud muudatuste seas paluti muu hulgas „riigivapi viimistlemist hea kasutatavuse tagamiseks logos“.⁵⁸ See tähendab väikese riigivapi täpsemat esitlust kujundis⁵⁹.

Joonis nr 8. Asko Künnapil „*De Lege Lata*“

Erinevus „*Prima Faciest*“ on vaid n-ö kasutatava pildi osas. Kolmele leopardlõvile on lisatud ümbritsev vapikilbi piirjoon. Vapikilp on kujult sama väikese riigivapi barokk-vapikilbiga. Kilbi värvus on sama leopardlõvide värvusega. Erinevus ülejäänud

⁵⁸Valitsusasutuste logo ideekavandi edasiarendamine (2012). Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0018C8CA?open>

⁵⁹Konkursitingimused (2011). Kasutatud 19.05.2014 <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/Konkursitingimused.png>

elementidest on vapi külgedel paksemate servade kasutus, mis lisab pildile sügavust ehk kolmanda dimensiooni, mis teistel kujundi osadel puudub.

Teksti jaotus asutuse tähtsusest sõltuvalt, kirjastiil ja teised värvide valikud on samad, mis eelnenud Künnapi „*Prima Faciel*“.

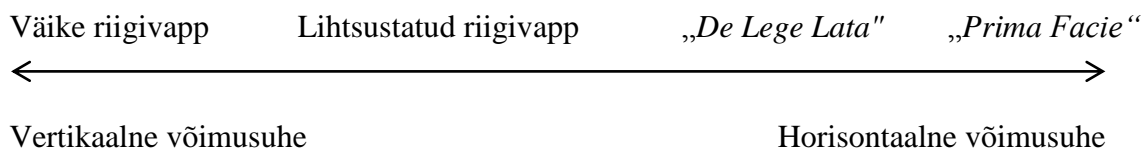
Vapikilbi piirjoonte lisamine tõstab kujundi pildilise osa modaalsust. See on tugevam viide ametlikule väikesele riigivapile.

Kokkuvõte graafilistest kujunditest

Graafiliste kujundite areng on olnud ajalisel 1) traditsiooniline riigivapp, 2) lihtsustatud riigivapp, 3) „*Prima Facie*“, 4) „*De Lege Lata*“. Neist viimane loodi vastureaktsioonina „*Prima Faciele*“, eesmärgiga viia logo vastavusse konkursitingimustega (mis tähendas vapikilbi sisseviimist logosse).

Muutuste juures on oluline täheldada, millised elemendid on püsivad ja millised muutuvad. Muutuste kirjeldamisel on võetud aluseks meetodi osas kirjeldatud vaadeldavad elemendid. Eelnevatest kirjeldustest on näha, et graafiliste kujundite detailsus on mõnevõrra vähenenud. „*Prima Facies*“ ei kasutatud enam vapikilpi, mis hiljem küll lisati, ent mõnevõrra lihtsustatud kujul, et ühtida läbiva esteetilise teemaga. Vapikilpi võib ühtlasi pidada kujundite taustaks. Ka „*Prima Facies*“, kus vapikilp puudub, on selle puudumine tähenduslik. Oluline on just vapikilbi väljajätmine, mis hiljem küll lisati, aga seda mitmete inimeste (k.a Künnapi) väljendatu vastumeelsuse tingimustes. (Edasiarenduse nimetamist „*De Lege Lataks*“ võib pidada seejuures tähelepanuväärseks protesti avalduks.) Värviskaalas, varjundites ja sügavuses oli näha olulist lihtsustust. Kasutatud värvid taandati kahele – helesinine ja must, mille võib lisada eristuva valge tausta. Varjundeid ega sügavust lisavad elemente „*Prima Facies*“ ei ole. Küll aga on neid väikeses riigivapis ja sügavust lisavaid detaile „*De Lege Lata*“ vapikilbis. Elementide asetus on kujundites sümmeetriline. Oluline on graafilise kujundi ja teksti omavaheline asetus, samuti teksti erinevate osade (asutus-allasutus) omavaheline asetus. Selle võrdluseks saab tuua graafilised kujundid, mida muutma hakati. Heaks kontrastseks võrdluseks on seejuures välisministeeriumi ja kaitseministeeriumi logod, kus tekst asub graafilise kujundi all (graafiline kujund on seejuures teksti suhtes horisontaalselt keskel). Erinevus on graafilise kujundi ja teksti suhtes, mis „*Prima Facie*“ ja „*De Lege Lata*“ puhul on horisontaalne ja toodud kontrastide puhul vertikaalne.

Joonis 9. Riigi graafiliste sümbolite asetus vertikaalse-horisontaalse võimusuhte teljel.

Joonisel nr 9 on kujundid asetatud vertikaalne–horisontaalne võimusuhte skaalale. Kokkuvõtvalt saab öelda, et vertikaalset võimusuhet sümboliseerib traditsiooniline riigivapp ja vertikaalne võimusuhe riigivapi ning asutuse kirjapildi vahel. Horisontaalses võimusuhtes on eemaldatud riigivapilt teatud detailid – täpsemalt värvilisus ja vapikilp. Samuti on otsustatud horisontaalse pildi ja teksti omavahelise asetuse kasuks.

Eelnevast ilmneb kaks olulist tendentsi: 1) modaalsuse kahanemine algse riigivapi suhtes⁶⁰ ja 2) riigiasutuse esile kerkimine riigi kõrvale. Need kaks on omavahel seostatavad, kui näha esimeses võimu detsentraliseerimist. Traditsioonilisus oleks selles võtmes võimu koondumine riigile, kaasaegsus seevastu võimu jagamine riigi ja kodanike vahel (taolist seisukohta esineb tihti tekstianalüüsis). Kui tsentraliseeritud riigivõimu ideoloogia nõrgeneb, siis taandub sümboolne võim madalamatele astmetele. On loogiline, kui sama toimub kommunikatsioonis – „madalamad“ astmed on kommunikatsioonis paremini esindatud.

5. Kirjalike tekstide analüüs

5.1 Võtmesõnade ülevaade

Enne põhjalikuma DA juurde jõudmist, on oluline anda ülevaade uuritava diskursuse olulistest võtmesõnadest ja nende ajalisest jaotusest. Töös vaadeldava protsessi võib jaotada osapoolte alusel nelja erinevasse etappi:

1. Disainerite ja suhtekorraldajate pöördumine Riigikantselei poole;
2. Riigikantselei pöördumine heraldikaeksperti ja Eesti Lipu Seltsi esimehe poole ja nende vastused;

---

⁶⁰ Mõlemad tööd – „Prima Facie“ ja „De Lege Lata“ on vastureaktsioonid (teine neist esimesele) üldisele valitsusasutuste logode kirjususele, mida küll selles töös pikemalt ei käsitleta. Erinevad valitsusasutuste logod on riigikantselei poolt kantud ühele pildile illustreerimaks tekkinud kirevust. See oli üheks põhjuseks, miks antud protsessiga algselt tegelema hakati (vastuolu seadusega on samuti oluline. Täpsema vahekorra teada saamine nõuaks eraldi uurimust).

3. Riigikantselei pöördumine Tartu ja Tallinna ülikooli kommunikatsiooniekspertide poole ja nende vastused;
4. Riigikogu põhiseaduse- ja kultuurikomisjoni ülevaade toimunud arutelust olukorraga üle.

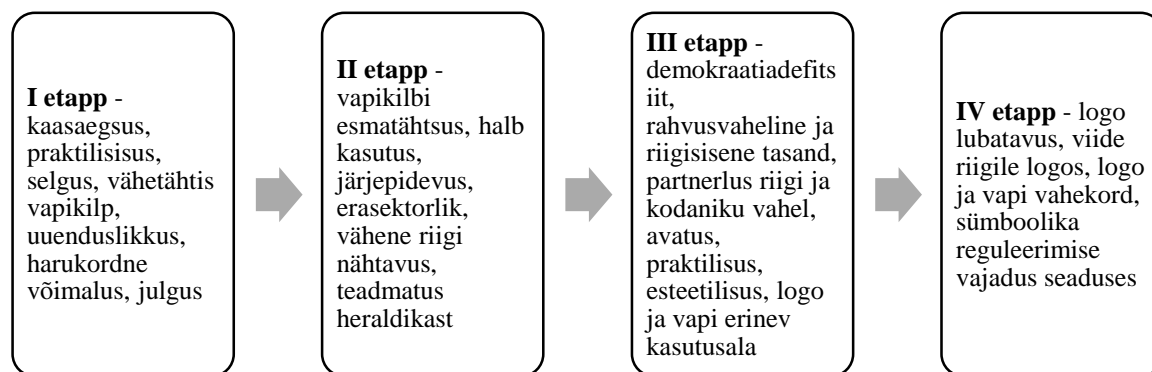
Kõikide etappide initsiaatoriks oli Riigikantselei. Esimese etapi kirjad põhjustas Künnapu esialgse töö soovitud edasiarenduse teatavaks saamine. Selle tulemiks oli kaks kirja: kiri disaineritelt (ehk kolmelt endiselt hindamiskomisjoni liikmelt) ja suhtekorraldajatelt, kus väljendati poolehoidu esialgsele tööle „*Prima Facie*“. Antud kirjad, ehk isegi täpsemalt üks konkreetne esitatud väide vapikilbi ebaolulisusest, said sisendiks teisele etapile. Teises etapis küsis Riigikantselei antud teemal konservatiivseid seisukohti omavate heraldikult Priit Herodeselt ja Eesti Lipu Seltsi esimehelt Trivimi Vellistelt, kui võrd oluline või asendatav vapikilp on. Vastused olid seejuures ennustatavad, toetades vapikilbi kasutust. Kolmandas etapis otsustas Riigikantselei küsida kommunikatsiooniekspertidelt Tartu ja Tallinna ülikoolist, milline pakutud variantidest oleks kommunikatsiooniteoreetiliselt ja –praktiliselt kõige otstarbekam valik. Mõlemal juhul pooldati vapikilbita „*Prima Facie*“ kasutamist paralleelselt väikese vapikilbiga (ainult „*Prima Facie*“ polnud valitav). Neljandas, ühtlasi viimases analüüsitavas etapis, oli Riigikantselei palunud Riigikogu põhiseadus- ja kultuurikomisjonil võtta antud asjas seisukoht. Selleks arutati komisjonide ühisel istungil, kuhu olid kutsutud ka teised osapooled Riigikantseleist, Asko Künnap, Ivar Sakk, Trivimi Velliste ja Priit Herodes. Seal tõdeti, et ühtlustamine on vajalik, kuid vapikilp ei pea tingimata kajastust leidma.

Võtmesõnade väljatoomisel on jäetud välja Riigikantselei pöördumised erinevate osapoolte vahele, kuna need on pigem suunavad teemapüstitused, mida analüüsitakse DA osas. Esimesse etappi kuulub kaks kirja: Eesti Disainerite Liidu pöördumine (16.03.2012) ja Eesti Suhtekorraldajate Liidu pöördumine (25.04.2012). Disainerite kirja olulisemad võtmesõnad on kaasaegsus, julgus, praktilisus, vapikilbi tähtsusetus, selgus ja uuenduslikkus. Oluline on kirjas veel rõhutatud seisukoht, et tegu on „riigivapist tuletatud logoga“ ja mitte riigivapi muutmisega. Seda selgitatakse seaduslike piirangute kontekstis, mis kehtestab piirangud vapi kasutamisele. Taoliste väidetega püütakse juriidilisi takistusi vältida. Suhtekorraldajate kiri toetab eelnevat ja lisab „harukordse võimaluse“ aspekti.

Teise etappi kuulub kolm kirja (tegelikult on kirju neli, aga kaks neist on sisuliselt identsed Riigikantselei pöördumised kahe erineva inimese poole): Riigikantselei pöördumine Priit Herodese ja Trivimi Velliste poole (25.05.2012), Priit Herodese (04.06.2012)

ja Trivimi Velliste (11.06.2012) vastused. Herodesse kirja olulised võtmesõnad on vapikilbi esmatähtsus, halb kasutuspraktika, järjepidevus, erasektorlik, vähene riigi nähtavus, teadmatus heraldika reeglitest. Velliste kiri toetab järjepidevuse mõtet – konservatiivsuse põhimõttele tugineb riikluse kestvus ja seega peaks sümboliks olema riigivapp.

Joonis nr 10. Analüüsitava perioodi neli etappi võtmesõnadega.

Kolmandasse etappi kuuluvad sarnaselt teisele kolm kirja (taaskord tegelikult neli): Riigikantselei pöördumine Tartu ja Tallinna ülikooli kommunikatsiooniosakondade poole (11.07.2012), Pille Pruulmann-Vengerfeldti (Tartust; 23.07.2012) ja Kaja Tampere (Tallinnast; 25.07.2012) vastused. Pruulmann-Vengerfeldti kirja olulisemad võtmesõnad on: demokraatiadefitsiit, rahvusvaheline ja riigisisene tasand, partnerlus riigi ja kodaniku vahel, avatus, praktilisus, esteetilisus. Kaja Tampere kirja võtmesõnad on seotud vapi ja logo tähenduste erinevusega ning antud juhul logo sobilikkusega.

Neljandasse etappi kuulub üks kiri – Riigikogu põhiseaduskomisjoni ülevaatlik kiri toimunud arutelust (23.10.2012), mille võtmesõnadeks on viide riigile logos, logo ja vapi vahekord, sümboolika reguleerimise vajadus seaduses. Pea kõikidele kirjadele oli omane ühtlustamise ja selguse loomise heakskiitmine. On näha, et neljast etapist kaks on selgelt uut logo toetavad. Seejuures võib isegi öelda, et nad eelistavad „logo“ põhimõtteliselt riigivapile. Teine etapp vastandub sellele pooldades järgalt riigivapi kasutamist. Viimases, neljandas etapis antakse ülevaade kõikide osapoolte vahel toimunud arutelust ja ainus uus mõte on vajadusest tulevikus kohendada antud valdkonna seadusandlust.

Kokkuvõtvalt, arvestades, et Riigikantselei oli iga etapi initsiaatoriks, saab öelda, et tõstatatud teemad on juhtud lähtudes kas soovist saada teatud meelsusega või teatud

tüüpi sisendit. Meelsuse poolelt saab spekuloida, et teise etapi seisukohad ei olnud tõenäoliselt üllatuslikult – need löid kontrasti nn disainerite kirjadele. Tüübi kohalt on Riigikantselei kirjast selge, et kommunikatsiooniekspertidega konsulteeriti just ekspertteadmise saamiseks. Kui spekulatsioon kindla meelsuse sisendi soovist peab paika, siis arvestades kommunikatsiooniekspertide teistsugust eelistust, võib järeldada, et antud juhul Riigikantselei ei teadnud, mis vastuseks saadakse. Oluline oli just sisendi eeldatud kõrge kvaliteet. Edasi saab vaadata tekstide sisu juba täpsemalt.

5.2 Diskursuseanalüüs

Argumentatsioonianalüüsi struktuur lähtub Faircloughide pakutud variandist, mille kohaselt on toodud välja lahendus, eeldatud tingimused, eeldatud eesmärk, eeldatud väärtused, lahenduse-eesmärgi vaheline seos, alternatiivsed lahendused ja arutelu alternatiividest⁶¹. Kõikides kirjades, eeskätt Riigikantselei pöördumistes, ei pruugi antud struktuur täielikult rakenduda, kuna tegu võib olla kas küsimuse püstitamisega või on argumendi teatud elemendid leitavad teistest viidatud kirjadest. Riigikantselei pöördumistes on pigem oluline teema, mis püstitatakse ja kuidas püstitatakse (kuidas lugejat asetatakse).

Analüüsi tulemused on esitletud esmalt Faircloughi formaadis, ning seejärel koos selgitustega, kus on arvestatud ka van Dijki nimetatud uurimisviisidega.

Eesti Disainerite Liidu pöördumine (16.03.2012)⁶²

<i>Lahendus</i>	Kaasaegse riigi 'identifitseerimiseks on kohasem kasutada paindlikuma kasutusreeglistikuga LOGO'; 'kõik valitsusasutused võiksid võtta kasutusele ühtse, väikesest riigivapist tuletatud logo [<i>Prima Facie</i>]' ; selleks, 'et riigivapp sobituks tänapäevases võtmes loodud logoga, tuleb ka riigivappi oluliselt lihtsustada'.
<i>Eeldatud tingimused</i>	Konkursi reeglitesse (mille koostamises kirja autorid osalesid) on kirjutatud sisse 'vastuolu ajaloolise traditsiooni ja

⁶¹ Fairclough & Fairclough 2012: 88.

⁶² Sakk, Ivar; Gurjanova, Ilona; Toompere, Kalle (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0018AC82?open>

kaasaegsuse vahel'; riigivapp on 'olnud ikka võimu sümboliks ja seetõttu ka konservatiivsete ja rangete kasutusreeglitega. Kaasaegne demokraatlik riik suhtleb oma kodanikega pigem kui (riigivalitsemise) teenust pakkuv asutus'; 'riigivapi seadus ei kohusta väikest riigivappi kasutama logodel'; 'analoogilise riigisümbolika uuenduse läbi teinud teised Euroopa riigid on olnud palju radikaalsemad'.

Eeldatud eesmärk

Ideekavandi eesmärk on 'valitsusasutuste visuaalse identiteedi ühtlustamine', 'mis põhineb riigivõimu tunnusel ehk väikesel riigivapil'.

Eeldatud väärtused

Horisontaalne võimu jaotus ja innovaativsus on ajakohased väärtused; 'kui Eesti riik soovib ennast positsioneerida innovaatiliste riikide hulka, siis peaks see väljenduma ka valitsusasutuste visuaalses identiteedis, mitte olema vastuolus sellega'; tänapäevane vormikeel, mida tuleks järgida, on 'ratsionaalne, visuaalsest müra puhastatud kujund', ja

Lahenduse-eesmärgi seos

Eesmärk on müravaba sümbol ja seega 'arvestades, et 95% vapi visuaalsest informatsioonist kannavad lõvid, on taustakilp just selline väheoluline aga häiriv detail [mille võiks antud kaalutlusel välja jätta]'; 'kokkuvõttes on valminud logo tasakaalustatud kompromiss moodsa ja traditsioonilise vahel, pigem kaldu viimase poole'; 'tuleb tähele panna, et tegemist pole riigivapi reformimisega, vaid sellest TULETATUD LOGOGA'.

Alternatiivid

'Riigikantselei on Asko Künnapilt tellinud ideekavandi edasiarenduse selliseks, et see sisaldaks väikest riigivappi'.

Arutelu alternatiividest

Alternatiivi põhjuseks tuuakse vastav nõue riigivapi seadusest, mis samas pannakse kahtluse alla; kui riigivapi seadus 'võimaldas riigiasutustel siiani väga kirju logogalerii all tegeutseda, kus paljudel juhtudel puudus vähimgi viide riigivapile, siis kuidas on takistatud uue ja ühtse logo kasutamine, mis küll kasutab vapi elemente, aga pole vapp?';

'oleks väga kahetsusväärne, kui seaduse tõlgendamise pärast jääks hea töö teostamata'.

Kirjas pöörduakse peaministri ja riigisekretäri poole. Võimalik, et peaministrile kirja saatmine oli eesmärgiga saada tema toetus enda seisukohale, ent see jääb oletuseks. Kirja adressaadid, olles ise hindamiskomisjoni liikmed, olid tõenäoliselt teadlikud, et peaminister selles faasis protsessiga kokku ei puutunud.

Disainerite kiri algab ideekavandi konkursi eesmärgi sõnastamisega, milleks on „luua valitsuse ühtne visuaalne identiteet, mis põhineb riigivõimu tunnusel ehk väikesel riigivapil“. Riigikantselei pöördumistes heraldikaekspertide ja ülikoolide poole on kirjas „sisaldab väikest riigivappi“, siin aga „põhineb“ väikesel riigivapil. On näha, et erinevad osapooled kujutavad riigivapiga seotud tingimust väga erinevalt.

Olukorra kirjeldus jätkub, kiites neid, kes „julgesid /--/ juhendisse sisse kirjutatud vastuolust“ hoolimata ära jätta vapikilbi, nagu tegu oleks julgust vajanud teoga. „Kompromiss ajaloolise traditsiooniga tõi äramärkimise kõige konservatiivsemale neist [eelpool nimetati veel „kunstiliselt kõrge tasemega tööks“, kõige lõpus lihtsalt „hea töö“] – lause näitab, et juba on tulnud vastu ajaloolise traditsiooni pooldajatele. Selles peituks justkui viide viimaste võlgnevusele – ka nemad peaksid nüüd vastutulelikkust ülesse näitama.

Jätkatakse aruteluga riigivapi kohustuslikkuse kohta, misjuures tuuakse välja vastuolu praktikas: varem pole valitsusasutused seadust täitnud („väga kirju logogalerii“ – kõrge modaalsus), siis „kuidas on takistatud uue ja ühtse logo kasutamine, mis küll kasutab vapi elemente, aga pole vapp“ („pole vapp“ väite kahtluse alla seadmine – madal modaalsus).

Lahendusena pakutakse terminoloogilist muudatust. Leitakse, et tegu on „sisuliselt“ vapiga, millele on lisatud täiendavaid elemente (tekst, eraldusjoon). Edasi minnakse ideoloogilisemaks sõnades, et vapp on „olnud ikka“ võimu sümboliks, mis on seotud konservatiivsuse ja rangete kasutusreeglitega. Alternatiivina pakutakse välja „logo“, mis on „paindlikum“ ja „kohasem /--/ kaasaegsesse demokraatliku riiki“, mis on pigem „(riigivalitsemise) teenust pakkuv asutus“. Seega: vapp/konservatiivsus/ranged reeglid = logo/kaasaegne demokraatia/paindlikud reeglid. Sellest lähtuvalt on vapp antud kontekstis iganenud. Iganenud-kaasaegne võrdlus jätkub ka edaspidi. Antud „tänapäevane“ lahendus on „ratsionaalne, visuaalsest müra puhastatud“. Vana seega mürarikas, ebaratsionaalne: „taustakilp on väheoluline, aga häiriv“.

Mõistete „logo“ ja „vapp“ eristamine on otseselt seotud juriidiliste piirangutega. Kui seaduses on piiratud „vapi“ kasutamine, siis „logo“ kasutus ei ole reguleeritud, ning seega on nende kahe eristamine (isegi kunstlik eristamine) teatava mõjuga tegevus. Lahtiütlusena lisatakse seejuures, et tegu pole riigivapi muutmisega, vaid see on riigivapi ainetel „TULETATUD LOGO“.

Tehakse ettepanek võtta kasutusele töö „*Prima Facie*“, mis täidab konkursi eesmärgi, on „väikesest riigivapist tuletatud“, „tänapäevane, lihtne, selge ja riigi tunnuseid sisaldav“. Tegum on „tasakaalustatud kompromissiga“, isegi „pigem kaldu“ traditsioonilise poole. See on taaskord näide vastutulelikkusest disainerite poolel, mis eeldab sama teiselt osapooltelt. Veenmist jätkatakse teiste näitel: teised Euroopa riigid, kes on ühtlustanud oma visuaalset kommunikatsiooni, „on olnud palju radikaalsemad“. „Kui Eesti riik soovib ennast positsioneerida innovaatiliste riikide hulka, siis peaks see väljenduma ka valitsusasutuste visuaalses identiteedis, mitte olema vastuolus sellega.“ „*Prima Facie*“ valimata jätmise oleks vanamoodne, demokraatiale võõras, mürarikas, ebaratsionaalne, vastuolus Euroopa trendile – ebaeuroopalik.

Ekspertteadmised omistatakse endale kõige lõpus Asko Künnapile toetust avaldades: „Professionaalsete disaineritena ning Eesti disainereid ühendavate organisatsioonide juhtidena...“.

Eesti Suhtekorraldajate Liidu pöördumine (25.04.2012)⁶³

<i>Lahendus</i>	Kirja eesmärk on 'julgestada' adressaate 'seda hetke kasutama' ehk võtma vastu „ <i>Prima Facie</i> “ tööd. Seda presenteeritakse läbi aasta suhtekorraldaja tiitliga ahvatlemisega; antakse märku, et 'juriidilistest nüanssidest' tuleb kuidagi mööda pääseda uue logo vastuvõtmise eesmärgil.
<i>Eeldatud tingimused</i>	'Valitsusel on võimalus ära kasutada haruldane hetk – valdav enamus valitsusasutuse esindajaid on avaldanud valmisolekut võtta kasutusele valitud logo põhjal valmiv Eesti riigi ühtne ja terviklik visuaalne identiteet, ning nende toetuse pälvinud lahendust on hinnanud parimaks ka erapooletud erialased eksperdid (Eesti Disainerite Liit, Eesti

⁶³Eesti Suhtekorraldajate Liit (2012) „Pöördumine riigiasutuste visuaalse identiteedi kasutuselevõtu kohta“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT00191292?open>

	Kunstiakadeemia professorid, Eesti Kujundusgraafikute Liit jt)‘.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	‘Peame valitsusasutuste ühtse ja tervikliku visuaalse identiteedi kasutuselevõttu äärmiselt oluliseks’. Tegu on osalt väärtusega, aga antud olukorras pigem n-ö väärtusliku eesmärgiga.
<i>Eeldatud väärtused</i>	‘2011. aasta suhtekorraldaja valimisel kaalus žürii tõsiselt tiitli andmist valitsusasutuste ühtse visuaalse identiteedi kasutuselevõtu eestvedajatele – niivõrd oluliseks oleme pidanud seda tööd’; ‘kommunikatsiooni selgus, terviklikkus, ühtsus ja järjepidevus on ühed kõige olulisemad faktorid kommunikatsiooni edukuses’.
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	‘Parimaks hinnatud kavand sisaldab Eesti vapi põhielemente ja kannab endas selgelt Riigivapi seaduse vaimu’.
<i>Alternatiivid</i>	Alternatiivset lahendust kirjas ei mainita, aga tingimuste kirjelduses kasutatud sõnadest ‘harukordne’ ja ‘haruldane hetk’ saab tuletada, et alternatiivi ei ole – kui praegu ei teugutseta, siis uut võimalust eesmärgi täitmiseks ei ole oodata.
<i>Arutelu alternatiividest</i>	‘Juhul kui juristid peavad möödapääsmatuks Riigivapi seaduse muutmist, algatama vastav seadusemuudatus’; ‘oleks kahetsusväärne, kui harukordse konsensusega päädinud olukord jääb realiseerimata vapi taustaelemendi puudumise tõttu logokavandilt’.

Kiri algab eelneval aastal toimunud aasta suhtekorraldaja tiitli valimiste meenu- tusega, milles öeldakse, et žürii kaalus „tõsiselt“ tiitli andmist ühtlustusportsessi eestve- dajatele⁶⁴ – „niivõrd oluliseks oleme pidanud seda tööd.“ Tiitel jäi eestvedajatele and- mata, kuna „žürii otsustas siiski ära oodata ühtse visuaalse identiteedi reaalse kasutusele- võtu“. Edasi avaldatakse kahetsust, et protsess on takerdunud „juriidiliste nüansside“ taha, andes sellele madala modaalsusega väärtuse. Nüansid „takistavad üleminekut“,

---

⁶⁴ Eestvedaja on riigikantselei, mida juhib riigisekretär Heiki Loot. Kirja pöördumine oli adres- seeritud peaminister Andrus Ansipile ja riigisekretär Heiki Lootile.

mida saab tõlgendada, et neist tuleks vabaneda. Tegu on olulise märksõnaga, kuna seadusest tulenevate piirangute pidamisel „nüanssideks“ võiksid olla olulised tagajärjed seadusest kinnipidamisele.

Järgneb lahtiütlus, kus tõdetakse esmalt, et „terviklikkus, ühtsus ja järjepidevus on ühed kõige olulisemad faktorid kommunikatsiooni edukuses“, sellest tähtsamaks peetakse aga antud situatsiooni erakordsust. Antud situatsiooni, mil valdav enamus valitsusasutuste esindajatest on avaldanud valmisolekut võtta kasutusele uus logo, nimetatakse „haruldaseks“. Lisatakse, et toetuse pälvinud töö, „*Prima Facie*“, on saanud parima hinnangu ka „erapooletutelt eriala ekspertidelt“, omistades tööle sellega teatava kvaliteedisertifikaadi. Viidatud eksperdid on seejuures disaini poolt esindavad (vastandudes heraldika ekspertide arvamusele).

Lõpetuseks „julgestatakse“ kasutama ära „harukordse konsensusega päädinud olukorda“. Leitakse, et kui juristid peavad olukorda möödapääsmatuks, tuleks algselt seadusemuudatus. „Parimaks hinnatud kavand sisaldab Eesti vapi põhielemente ja kannab endas selgelt riigivapi seaduse vaimu.“ Antud kõrge modaalsusega lause on sarnaselt teistele loodud lugejas arvamuse kujundamiseks. Väited, mis lauses avalduvad kindla tõena, on vaieldavad. Avaldatakse lootust, et 2012. aastal on võimalik žüriil hinnata tööd „silmapaistvamate kommunikatsioonialaste initsiatiivide reastamisel“.

Eesti Suhtekorraldajate Liidu kiri algab ja lõpeb aasta suhtekorraldaja tiitli teemal. Ei öelda, et antud protsessi eestvedaja küll selle tiitli saab, aga avaldatakse lootust, et nii võib minna. On selge, et nad soovivad „*Prima Facie*“ kasutuselevõtmist ning püüavad veenda kirja adressaate selle headuses.

Kirja lugeja poole pöördutakse, kui antud protsessis otsustusvõimu omava isiku või isikute poole. Sisult püüab tekst lugejat veenda ühe variandi õigsuses, näidates selle omadusi positiivses valguses. Tähelepanuväärne on, et seejuures ei piirduta vaid asjasse puutuva enda positiivsete omadustega, vaid juhitakse tähelepanu võimalikule lisaväärtusele, mida kirja koostajad või nende lähedalseisvad isikud ise saavad pakkuda. Märkida tuleb siinkohal kirja pöördumise adressaate: kui kiri oli saadetud Riigikantseleile, siis kirja pöördumises kõnetati lisaks Riigikantselei juhile ka peaminister Andrus Ansipit. Võib oletada, et see oli eesmärgiga saada tema poliitiline toetus enda seisukohale, millega läheks kokku ka kirja saatjate poolt pakutav võimalik tunnustus.

Pöördumine heraldikakolleegiumi esimehe Priit Herodese ja Eesti Lipu Seltsi esimehe Trivimi Velliste poole (25.05.2012)⁶⁵

<i>Lahendus</i>	Riigikantselei palub 'eksperthinnangut' n-ö lahtisele olukorrale, mida eelnevalt kirjeldati. Seejuures püstitatakse kaks küsimust: 'kas vapikilp on riigivapi oluline detail või selle võiks teatud juhtudel kujunduslikel kaalutlustel ära jätta [tähelepanu tasub pöörata küsimuse kallutatusele; küsimus on esitatud, nagu üks variant välistaks teise, ent lähemal uurimisel see nii ei ole]. Samuti soovime teada, kas toetate seaduse muutmist nii, et see võimaldaks riigivapi kasutamist ka ilma vapikilbita'.
<i>Eeldatud tingimused</i>	Tingimuste all tutvustatakse ideekavandi konkursi probleemseks osutunud reeglit: 'disainerite, ministriumide ja Riigikantselei esindajad leppisid kokku, et valitsusasutuste logo sisaldab väikest riigivappi ning ametiasutuse nime-tust'; paraku sobivate kandidaatide puudumise tõttu peaauhinna välja ei antud, otsus oli seejuures 'üksmeelne'; otsustati 'esile tõsta' kolm 'perspektiivikat ideekavandit', millest ükski ei sisaldanud väikest riigivappi.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	Ühtlustamise eesmärk on seotud ministriumide veebileh-tede ühendamise-ga: 'seoses ministriumide veebileh-tede ühendamise-ga ühtseks valitsusportaaliks on ministriu-mid ja Riigikantselei otsustanud võtta kasutusele valitsusa-sutuste ühtse kujunduse-ga logo'.
<i>Eeldatud väärtused</i>	–
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	–
<i>Alternatiivid</i>	Kui väikese riigivapi olemasolu oli konkursi tingimustes olemas, siis alternatiivina tuuakse disainerite esindajate et-tepanek 'loobuda riigivapi kilbi kasutamisest ning võtta ka-sutusele kolme riigivapilõviga valitsusasutuste logo'.
<i>Arutelu alternatiividest</i>	–

---

⁶⁵Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0019498A?open>; Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0019498E?open>

Kirja eesmärk on saada olukorrale adekvaatse lahenduse leidmiseks eksperthinnangutest koosnev sisend. See on otseselt välja öeldud, kuna adressaatidelt palutakse nende hinnangut. Enda seisukohti pole eksplitsiitselt välja toodud, küll aga on teatud pehmeduste/tugevduste toimel ning (kitsast) küsimuse püstitusest nähtav teatud luge asetamine. Kui lisaks sellele arvestada kirja adressaatide potentsiaalselt konservatiivset hoiakut (mõlemad on muinsuskaitse ja sümbolitega seotud ning avalikkusele oma seisukohatadega tuntud), siis võib järeldada, et antud pöördumise eesmärk ei olnud mitte lihtsalt eksperthinnangu saamine, vaid soovitud meelsuse saamine eksperthinnangu vormis.

Kiri algab lühikese olukorra kirjeldusega, mille juures mainitakse ära, et „disainerite, ministeeriumide ja Riigikantselei esindajad leppisid kokku, et valitsusasutuste logo sisaldab väikest riigivappi ning ametiasutuste nimetust“. Seejärel mainitakse konkursi korraldamist ja seda, et valitud kolmest ideekavandist ei sisaldanud ükski väikest riigivappi. Võib järeldada, et probleem on kirja koostaja jaoks valitud tööde mittevastavus eelnevalt kokkulepitud reeglitele.

Edasi: „Disainerite esindajad tõdevad, et vapikilp on riigivapi väheoluline detail.“ Taoline sõnastus, nagu tegu oleks kellegi (subjektiivse) arvamusega (mitte nt tõsiasjaga) ja sõna „tõdevad“ kasutamine on madala modaalsusega. Tõdevaks osapooleks jäävad vaid disainerite esindajad ning nende seisukoht ei ole resoluutne. Kirjast selgub, et disainerid teevad ettepaneku loobuda vapikilbi nõudest.

Kirja adressaatidelt palutakse „eksperthinnangut“ olukorra suhtes. Küsimus on püstitatud „või“ formaadis kas üks või teine: „Kas vapikilp on riigivapi oluline detail või selle võiks teatud juhtudel kujunduslikel kaalutlustel ära jätta.“ Küsimus on seatud nii, et kui vapikilpi peetakse oluliseks detailiks, siis antud küsimuse formaadis ei saa teisele küsimuse poolele positiivselt vastata. Ehk, kui vapikilp on oluline, siis ei ole võimalik arutleda teatud juhtudel selle ära jätmise üle. Samuti soovitakse adressaatidelt teada, kas nad pooldaksid seaduse muutmist nii, et see võimaldaks riigivapi kasutamist ka ilma vapikilbita. On huvitav, et seda küsitakse pöördumises heraldika ekspertide poole, kes iseenesest ei pea olema juriidilises valdkonnas asjatundjad, kindlasti mitte eksperthinnangu andjad.

Priit Herodese vastus (05.06.2012)⁶⁶

<i>Lahendus</i>	'Kuna riigi põhisümbol, tema visuaalne nimi on ka kolmandal aastatuhandel riigivapp, siis tundub mulle, et mingi uue ja ühtse, riigivappi sisaldava valitsusasutuste logo loomise asemel tuleks keskenduda valitsusasutuste veebilehtedel ja dokumentatsioonil riigivapi kasutamise reeglistiku kehtestamisele: kirja tüüp ja suurus, vapi suurus ja paigutus kirja suhtes'.
<i>Eeldatud tingimused</i>	Herodese püüab näidata, et kuigi seatud eesmärk on õige ja tegevus rajaneb 'õilsatel' kavatsustel, siis ei ole suudetud saada aru, mida kokkuvõtteks teha on vaja: 'Riigikantselei aastaid kestnud tegevus riigi- e. valitsusasutuste sümboolikakasutuse kaardistamisel ja ühtse „valitsuslogo“ väljatöötamisel on kindlasti kantud õigetest ja õilsatest kavatsustest, kuid olukorra hindamisel, selle põhjuste ja lahenduste leidmisel ning sõnastamisel on mul veidi erinevaid arvamusi'.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	'Riigiasutuse kasutatava sümboli kaudu peab olema üheselt mõistetav, et tegu on riigiasutusega, samuti pooldan ühtsust riigiasutuste visuaalses identiteedis'. Eesmärk on seega ühtlustamine, mille aluseks on 'riigi' äratundmine visuaalses kommunikatsioonis.
<i>Eeldatud väärtused</i>	Riigivapi 'kasutamine pole ju riigiasutustele mitte ahistav nõue, vaid neile seadusega antud privileeg'.
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	'Kõige selgemalt võimaldab seda [eesmärki] saavutada riigi põhisümbol ehk riigivapp', sest 'riigi põhisümbol, tema visuaalne nimi on ka kolmandal aastatuhandel riigivapp'.
<i>Alternatiivid</i>	Herodes peab „ <i>Prima Faciet</i> “ üheks variandiks reglementeerida riigivapi kasutus valitsusasutuste kommunikatsioonis. Oluline on, et ta ei pea seda logoks, vaid just vapiks:

---

⁶⁶ Herodes, Priit (2012) „Valitsuslogost“ Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT00194D36?open>

'konkursi hindamiskomisjoni poolt esiletõstetud „valitsuslogo“ kavand sisuliselt üht sellist varianti pakubki, kuigi vist mitte parimat võimalikku'; 'vapikujundite eraldi kasutamine mitmesugustes kujundustes pole siiski välistatud – eeskätt siis, kui tegu on ühe kujundiga: Norra või Soome lõvi, Saksa või Vene kotkas'.

Arutelu alternatiividest

'Ainult mõningatel juhtudel on õigustatud riigiasutusele tema tegevuse eripärast johtuvalt riigivappi sisaldava eriembleemi loomine: Kaitseministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet jne'; vastuväide vapi ja logo eristamisele, milles oli toodud näiteid ning mida rõhutati tekstis veel: 'esiteks ei pea mina mitmete valitsusasutuste praktiseeritavat tava ühendada oma veebilehel, trükistel ja mujalgi riigivapp kas enam või vähem maitsekas kirjakujuanduses asutuse nimetusega selle asutuse embleemiks (või logoks, kui seda sõna eelistada) – tegu on lihtsalt riigivapi kasutamisega. Tihtipeale halva kasutamisega.'; näidetega rikastatud väide riigi ja erasektori põhimõttelisest erinevusest visuaalses kommunikatsioonis: 'mitmete kõrgete riigiasutuste vappi mittesisaldavad logod on küll kujunduslikult kaunid, ühendatud mahukate ja „väga teadusliste“ stiiliraamatutega, kuid nende võime esitleda oma kandjat valitsusasutusena tundub olematu, pigem sobiksid need mõnele äri- või kutseühingule'; eelnevale lisaks lükatakse alternatiivi tagasi selle heraldika reeglite rikkumise tõttu: 'ka pole autor nähtavasti tuttav vappide ühevärvilise kujutamise lihtsa reegluga: ainult sinisega võiks vappi valgel taustal kujutada küll, kuid vaid siis, kui ka kõik muud kirjakujuandused on sama värviga ehk antud juhul sinisega. Kui kõrval on mingi muu värv, tähendab see, et kujundus on värviline, seega näeme olematu riigi vappi - hõbedasel kilbil (valge on teatavasti hõbedase asendusvärv) sinised lõvid'; 'meie kolm lõvi üksteise kukil nii hea variant kilbita kasutamiseks pole, kuid kasutada saab. Ent igal juhul pole

eraldi vapisümbolid sama, mis riigivapp, vaid ainult viide vapile. Ilma kilbita pole vappi’.

Kiri algab kahe üldise seisukohaga. Esiteks kõrge modaalsusega: „riigiasutuse kasutava sümboli kaudu peab olema üheselt mõistetav, et tegu on riigiasutusega“ ning teiseks madalama modaalsusega: „pooldan ühtsust riigiasutuste visuaalses identiteedis“. Sellest võib järeldada, et kirjutajal on tugevam arvamus riigiasutuse riiklikust kuvandist, kui ühtlustusprotsessist üldiselt.

Tsentraliseeritud riigi ideoloogia väljendus jätkub kogu kirja vältel riigivappi tähtsustavate ja pooldavate väljenduste kaudu, näiteks „[riigivapi] kasutamine pole ju riigiasutustele mitte ahistav nõue, vaid neile seadusega antud privileeg.“ Sellele järgneb lahtiütlus, mille pehmendav osa on kõrge ja järgnev negatiivne osa madala modaalsusega (sõnade „kindlasti“ ja „veidi“ kasutus): „Riigikantselei aastaid kestnud tegevus /--/ on kindlasti kantud õigetest ja õilsatest kavatsustest, kuid olukorra hindamisel, selle põhjuste ja lahenduste leidmisel ning sõnastamisel on mul veidi erinevaid arvamusi.“ See, mida siinkohal nimetatakse „veidi erinevateks“ arvamusteks, võtab samas suurema osa tekstist ja küllaltki rõhutatud moel.

Kriitika algab riigivapi „tihtipeale halvast“ kasutusest, kus leitakse, et „kujunduslikult kaunid, ühendatud mahukate ja „väga teaduslike“ stiiliraamatutega“ logod ei esitle oma kandjat valitsusasutusena, vaid pigem mõne „äri- või kutseühinguna“. Kirjutaja süüdistab riigile omase segiajamist erasektoriga, millel põhjendust näidatakse naeruväärsena („väga teaduslik“). Järgnevas lõigus rõhutatud väljendus sellest, et riigi „põhisümbol“ on ka „kolmandal aastatuhandel riigivapp“ tähendab, et tegu on ajatu ja hooajalise vastandusega. Traditsioonilise sümboli kasutamine on väärtuslik.

Kirjutaja leiab, et riigiasutused peaksid kasutama vappi ja sellist lahendust ei tohi nimetada logoks („tegu on lihtsalt riigivapi kasutamisega“). See on edastatud kõrge modaalsusega („rõhutan veendumust“). Edasi kritiseerib autor Asko Künnapi tööd heraldiliste põhimõtete eiramise tõttu. Kriitika on pigem tehnilist laadi: kritiseeritakse töö värvivalikut, mis ei lähtu heraldilistest põhimõtetest. Asko Künnap pole „nähtavasti“ tuttav „lihtsate“ reeglitega, mis on seotud vappide kujutamisega. Samuti lükatakse ümber „disainerite väide“ vapikilbi vähese tähtsuse kohta ja öeldakse, et „heraldilises mõttes väheoluline on hoopis kilbi ja ka vapikujundite joonistuslik stiil.“ Kokkuvõtteks nendib autor madala modaalsusega („pole siiski välistatud“ ja „meie kolm lõvi /--/ nii hea variant

/--/ pole“), et vapikilbi saab välja jätta, aga siis on tegu viitega vapile. „Ilma kilbita riigivapi sätestamine oleks bürokraatliku loome tipptase,“ öeldakse viimaks rõhutamaks ideed sellest, kuidas kogu protsessi eesmärgist ei saada päris hästi aru.

Kiri on küllalt mahuka kriitilise osaga, püüdmaks näidata, miks pakutud alternatiiv pole hea valik. Riigivapi pooldavaid argumente on vähem. Pooldavate argumentide idee seisneb järjepidevuse tagamises, seejuures pole täpselt öeldud, mis on järjepidevuses väärtuslik. Kas väärtuslik on järjepidevus iseeneses või on väärtuslikud mingid konkreet- sed ideed, mida tasub edasi kanda.

Trivimi Velliste vastus (13.06.2012)⁶⁷

<i>Lahendus</i>	–
<i>Eeldatud tingimused</i>	’Riigi põhisümbolid on oma olemuselt väga konservatiiv- sed, s.t. alalhoidlikud. Sellesse põhimõttesse on kätketud riikluse kestvus ja järjepidevus läbi aegade, põlvest põlve ja sajandist sajandisse’.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	’Leiame, et kõik riigiasutused peaksid lähtuma ühtsetest reeglitest ja ühtsest kujundusstiilist, mis arvestaks ajalooli- selt väljakujunenud head tava’; ’öeldu peaks kehtima üldi- selt, sõltumata kasutuse meediumist (kirjablankett, vir- tuaalne kodulehekülge, asutuse uks või hoone sein)’.
<i>Eeldatud väärtused</i>	’Eesti Lipu Seltsi peamisi põhikirjalisi eesmärke on meie riigi sümbolite väärrika kasutuse jälgimine ja kasutuskul- tuuri edendamine, hea kasutustava selgitamine ja õpeta- mine’; ’Eesti Lipu Selts on alati rõhutanud Eesti Vabariigi põhisümbolite – lipu, vapi ja hümnü püsivust ja muutuma- tust kui traditsiooni vääramatut alust. Oleme seisnud vastu katsetele muuta riigilipu kujundust, samuti soovidele asen- dada riigihümn uue, muusikaliselt „huvitavama“ heliteo- sega. Loomulikult kehtib öeldu ka kolmanda põhisümboli – riigivapi ja selle kasutuse kohta’; ’kindlasti on põhjust

---

⁶⁷Velliste, Trivimi (2012) „Vastus“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalik- teave.nsf/documents/NT001A1726?open>

	järgida ka Euroopa kultuuriruumis välja kujunenud traditsiooni ja selle valdkonna kunstikaanoneid’.
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	Väljendatud eesmärk pakub sisuliselt ainult ühe lahenduse. Kui eesmärgiks on järgida ajaloolist traditsiooni, siis riigivapp saab olla ainuke võimalik lahendus.
<i>Alternatiivid</i>	Alternatiive pole otseselt välja toodud, ent arutelus tulevad nad välja. Alternatiiviks riigivapile peetakse antud juhul Künnapi loodud logo ja selle edasiarendust.
<i>Arutelu alternatiividest</i>	’Peame oluliseks teha vahet ametliku ja mitteametliku kasutuse vahel. Eraõiguslikud ja üksikisikud võivad loomulikult luua teoseid ja kujundeid ka riigivapi ainetel, ent sellisel juhul ei esinda kujutised ametlikult Eesti Vabariiki’.

Kiri algab Eesti Lipu Seltsi peamise eesmärgi selgitamisega, millega omistatakse endale teatud ekspertiis antud teemal kaasa rääkimiseks (seltsi eesmärk on sümbolite kasutamise „jälgimine“ ja „õpetamine“). Rõhutatakse endale võetud kohustuse tähtsust: „Eesti Lipu Selts on alati rõhutanud Eesti Vabariigi põhisümbolite – lipu, vapi ja hümnipüsivust ja muutumatust kui traditsiooni vääramatut alust. Oleme seisnud vastu katsetele muuta riigilipu kujundust, samuti soovidele asendada riigihümn uue, muusikaliselt „huvitavamana“ heliteosega.“ Sümbolid tagavad traditsiooni püsimise ja nende üle valvamine on tähtis. Jutt ei käi seejuures ainult lipust, vaid ka hümnist ja vapist: „Loomulikult kehtib öeldu ka kolmanda põhisümboli – riigivapi ja selle kasutuse kohta.“ Öeldakse, et riigivapi ainetel loodud teosed ei esinda ametlikult „Eesti Vabariiki“. Eesti taoline nimetamine (Eesti Vabariik) seab selle kõrgele kohale ja on seega osa „riiklikust“ ideoloogiast. Ainus tõeline riiki esindav sümbol saab olla seega riigi ametlik lipp, hümn ja vapp.

Keskmise modaalsusega (sõna „peaks“ kasutamine) avaldatakse toetust ühtlustamisele ning kõrge modaalsusega („kindlasti on põhjust“) soovitatakse järgida Euroopa kultuuriruumi traditsiooni.

Kiri lõpetatakse kõrge modaalsusega: „Lõpetuseks rõhutame: riigi põhisümbolid on oma olemuselt väga konservatiivsed, s.t. alalhoidlikud. Sellesse põhimõttesse on kätkevad riikluse kestvus ja järjepidevus läbi aegade, põlvest põlve ja sajandist sajandisse.“ Taaskord ajatu/hooajalise vastandamine ja riikliku ideoloogia väljendus. Lõppu lisatakse Riigikantseleile poolehoidu avaldav lause, kus tänatakse ja avaldatakse tunnustust „hea ja viljaka koostöö eest“ seoses sümbolite kasutusega.

Kirjas ei esitata palju poolt ega vastu argumente. Idee seisneb taaskord järjepidevuse ja esindatuse tagamises läbi traditsiooniliste sümbolite. Öeldes, et vaid traditsioonilised sümbolid esindavad riiki, on alternatiivid automaatselt diskrediteeritud.

Pöördumine Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi juhataja Pille Pruulmann-Vengerfeldti ja Tallinna Ülikooli kommunikatsiooni instituudi juhataja Kaja Tampere poole (11.07.2012)⁶⁸

<i>Lahendus</i>	'Riigikantselei soovib kaasata kommunikatsioonieksperte, et analüüsida kõiki argumente ning valida parim lahendus'.
<i>Eeldatud tingimused</i>	Sarnaselt eelnenud Riigikantselei pöördumisele, tutvustatakse alguses konkursi probleemseks osutunud kriteeriumi väikese riigivapi sisaldamise kohta; kui eelnevas pöördumises öeldi, et esile tõsteti kolm tööd, millest ükski ei sisaldanud riigivappi, siis nüüd mainitakse selle asemel Künnapilt edasiarendust: 'Riigikantselei tellis Asko Künnapilt ideekavandi edasiarenduse, mille käigus viidi see kooskõlla konkursitingimustega, asendades kolm lõvi lihtsustatud väikese riigivapiga'; öeldakse ka ära, kes seni oma arvamust on avaldanud, ning kust saab selle kohta lisainformatsiooni.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	Seatud eesmärk on identne eelnenud Riigikantselei pöördumisele: 'seoses ministeeriumide veebilehtede ühendamisega ühtseks valitsusportaaliks on ministeeriumid ja Riigikantselei otsustanud võtta kasutusele valitsusasutuste ühtse kujundusega logo'.
<i>Eeldatud väärtused</i>	–
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	–
<i>Alternatiivid</i>	Alternatiividena pakutakse välja kirja lisas toodud kolm logokavandit ja nende võimalikud kasutusosalad; kavandid on: väike riigivapp üksi, väike riigivapp paralleelselt „ <i>De Lege Lataga</i> “ ja väike riigivapp paralleelselt „ <i>Prima Faciega</i> “.

---

⁶⁸Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A3A7E?open>; Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A3A76?open>

Kiri algab olukorra kirjeldusega, mille juures märgitakse sarnaselt heraldikutele saadetud kirjas ära reeglites kokkuleppimine ning nendele laekunud tööde reeglitele mittevastavus. Seejärel öeldakse, et telliti „ideekavandi edasiarendus, mille käigus viidi see kooskõlla konkursitingimustega, asendades kolm lõvi lihtsustatud väikese riigivapiga.“ Tööd nimetatakse edasiarenduseks, mis võib viidata kvalitatiivsele paremusele. Samuti lisab väärtust konkursitingimuste täitmine ning kolme lõvi asendamine lihtsustatud väikese riigivapiga. Kolm lõvi üksi ei ole riigivapp.

Järgnevalt nimetatakse ära need, kes on juba arvamust avaldanud: disainiliitude juhid ja Eesti Suhtekorraldajate Liit, millele järgneb: „samuti on oma arvamuse erinevate lahenduste osas visuaalse ühtsuse saavutamiseks esitanud heraldikaekspertid.“ Nende täpseid arvamusi välja ei tooda, küll aga lisatakse, kust on võimalik lisainformatsiooni hankida.

Edasi palutakse kommunikatsiooniekspertide hinnangut sellele, milline lahendus oleks teoreetilistest ja praktilistest kaalutlustest lähtudes otstarbekas kasutusele võtta. Küsitakse, mis on praktiline ja täidab seatud eesmärgi. Selleks on antud kirjas ministeeriumide veebilehtede ühendamiseks ühtseks valitsusportaaliks vajaliku ühtse kujundusega logo valimine. Hinnangut palutakse seejuures täpsemalt kolmele esitatud variandile, mis on toodud ära kirjaga kaasas olevas lisas. Variandid on järjekorras: 1) väike riigivapp, 2) „*De Lege Lata*“ ja 3) „*Prima Facie*“. Väikest riigivappi nimetatakse põhiseaduslikuks riigivõimu tunnuseks, turva- ja garantiimärgiks õigusaktidel ja pitseritel. „*De Lege Lata*“ lihtsustatud riigivapiga valitsuslogoks ja „*Prima Facie*“ kolme lõviga valitsuslogoks. Lisaks selgub tabelist, et mõlema Asko Künnapi logo puhul oleks paralleelsel kasutusel kaks kujundit: väike riigivapp ja valitsuslogo. Esimese variandi, ainult väikese riigivapi, puhul on ainult üks kujund. Paralleelse kasutuse loogika lähtub asjaolust, kus teatud juhtudel ei peeta valitsuslogo kasutust piisavaks. Näiteks rahvusvahelises suhtluses ning juba nimetatud õigusaktidel ja pitseritel.

Sellest tulenevalt palutakse vastust kahele küsimusele: milline peaks olema uus valitsusasutuste logo ning juhul, kui sobiv oleks üks kaheks Künnapi tööst, siis, kas kahe graafilise kujundi paralleelne kasutus on mõistlik. Kui paralleelne kasutus ei ole mõistlik, siis sellisel juhul oleks võimalik pakutud variantidest valida ainult väike riigivapp. Sarnaselt eelmisele Riigikantselei pöördumisele on näha teatavat lugeja asetamist ja piiratud valikuvariantide pakkumist.

Pille Pruulmann-Vengerfeldti vastus (23.07.2012)⁶⁹

<i>Lahendus</i>	'Meie instituut pooldab kolmanda variandi ehk kolme lõviga valitsuslogo <i>Prima Facie</i> kasutamist'.
<i>Eeldatud tingimused</i>	'Eeldame, et siseriiklikus suhtluses on valitsuse ja riigivõimu eesmärk olla kodanikule partner, kaasaja ning ka riiklike teenuste pakkuja (mitte üksnes võimu omaja)'; tänapäeval valitseb meil 'demokraatiadefitsiit', kus on 'põhjust otsida erinevaid võimalusi dialoogiks'.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	Eesmärk tuleneb antud juhul RK pöördumisest, millele on kirjas viidatud: 'küsisite TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudilt eksperthinnangut valitsusasutuste logo kasutusvariantide teemal lähtudes kommunikatsiooniteoreetilistest ning –praktilistest kaalutlustest'; RK kirjas nimetati eesmärgiks seejuures ministeeriumite veebilehtede ühendamist ühtseks valitsusportaaliks. Küsimus oli seega mitte riigiteoreetilise, vaid pigem tehnilis-praktilise iseloomuga, millele oodati kommunikatsiooniteoreetilist ja –praktilist vastust; paralleelselt sellega on arutelu argumentides nähtavad teised kaalutlused: aluseks võetakse 'demokraatiadefitsiidi' olukord, mida püütakse lahendada 'dialoogi' abil.
<i>Eeldatud väärtused</i>	'Kindlasti on ühine märk mõistlik ning lisaks visuaalsele segadusele aitab vältida ka omaloomingulisi kulutusi järjekordse ametiasutuse sümbolika väljatöötamisele'; Ilma vapiraamita lõvide kasutamine on meie arvates märk avatusest, valmisolekust dialoogiks ning kahepoolseks suhtlemiseks'; 'vähetähtis pole ka kommunikatsioonipraktiline kaalutus'.
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	Kuna riigivõimu nähakse „horisontaalse“ võimuna, siis 'on põhjendatud lihtsustatum, tänapäevasem graafiline keel

⁶⁹ Pruulmann-Vengerfeldt, Pille (2012) „Vastus“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A5666?open>

(kilbita lõvid)'; ' ilma vapita siniste lõvide kasutamine toetaks kaasaegse ja dunaamilise riigi ideed sõltumata sümboli kasutamise kohast ja vormist'.

Alternatiivid

RK kirjutas paluti valida kolme esitatud lahenduse vahel, milline võiks kõige otstarbekam olla; esimene oli väike riigivapp üksi, teine väike riigivapp paralleelselt „*De Lege Lataga*“ ning kolmandaks väike riigivapp paralleelselt „*Prima Faciega*“.

Arutelu alternatiividest

Esiteks argumenteeritakse riigiteoreetilisest lähtekohast tulenevalt, et 'klassikaline neobarokne riigivapp sümboliseerib hierarhiat. Vapi kasutamisel on riik selgelt võimupositsioonil ning tänases demokraatiadefitsiidis on pigem põhjust otsida erinevaid võimalusi dialoogiks, kui ühepoolseks ülalt-alla suunaliseks kommunikatsiooniks'; teiseks lähtutakse praktilistest kaalutlustest: 'värviline vapp on igal kandjal graafiliselt suhteliselt nõudlik sümbol ning täisvärviline logo kaotab mustvalgel kasutamisel nüansse'.

Kirja alguses antakse teada oma seisukohast, et „ka meie“ ehk Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut pooldab „*Prima Facie*“ kasutamist. Tunnustatakse ühtlustamisprotsessi kommunikatsiooni lihtsamaks ja kiiremaks muutmise eest ning võimaluse eest vältida tulevikus liigseid kulutusi uute sümbolite väljatöötamisele.

Argumendid, mille põhjal „*Prima Facie*“ valiti on vapi hierarhia sümboliseerimine: „Vapi kasutamisel on riik selgelt võimupositsioonil ning tänases demokraatiadefitsiidis on pigem põhjust otsida erinevaid võimalusi dialoogiks, kui ühepoolseks ülalt-alla suunaliseks kommunikatsiooniks.“ Hiljem seostatakse need „*Prima Facie*“ omadustega: „Ilma vapiraamita lõvide kasutamine on meie arvates märk avatusest, valmisolekust dialoogiks ning kahepoolseks suhtlemiseks.“ Sellest saab järeldada, et eristatakse avatud/kinnist süsteemi, milles vapp on kinnine (võimule ei pääseta ligi, see vaid kõnetab alluvaid) ja logo avatud (võim realiseerub kokkulepetel, dialoogis). Öeldakse ka, et tänapäeval on ühiskonnas tegu „demokraatiadefitsiidiga“, mis on märk võimu kinnisusest. Avatud sümboli kasutamine oleks justkui abivahend, millega seda probleemi lahendada.

Leitakse, et vapil on oma koht riikidevahelises suhtluses, millisel juhul on riigil „selge positsioon, millest kinni hoidmine on vajalik“. Siseriiklikult eeldatakse soovi olla

kodanikule „partner, kaasaja ning ka riiklike teenuste pakkuja (mitte üksnes võimu omaja)“. Siseriiklikust vajadusest (avatud võimu järele) tulenevalt peetakse kahe sümboli paralleelset kasutust põhjendatuks. Tegu on seega sekundaarse tähtsusega piiranguga kujundi rakendamisel.

Vapikilbi ja „*De Lege Lata*“ vastuargumendid on esitletud faktidena. Meil on tänapäeval demokraatiadefitsiit, vapp on hierarhia sümbol, värviline vapp on praktikas nõudlik sümbol. Lahendus seevastu on esitatud madalama modaalsusega, kasutades väljendeid nagu „on pigem põhjust otsida erinevaid võimalusi dialoogiks“; „eeldame, et /--/ riigivõimu eesmärk [on] olla kodanikule partner“; „meie arvates on [vapiraamita lõvid] märk avatusest“. On näha, et vastuargumendid on esitletud faktidena, olukorra tingimused aga arvamusega. Taolise kirjelduse abil luuakse tugevad negatiivsed argumendid, seejuures lahendus pakutakse välja läbi pehmeduste jättes lahenduse pakkuja justkui tahaplaanile.

Viimase argumendina tuuakse välja „*Prima Facie*“ esteetilise tugevuse: „ei saa vähetahtsaks pidada ilma kilbita lõvide logo graafilise keele lihtsust, selgust ja põhjamaist kargust.“ Pehmendusena lisatakse veel, et vapikilbi puudumine „ei vähenda“ lõvide seostust riigivõimu sümbolina. Eeldatakse, riigiga seose loomiseks polegi oluline kasutada ajaloolist vappi, vaid sobivad ka teised riigiga seostatavad kujundid, mis antud juhul on seejuures vapist tuletatud. Lõpetuseks „kinnitatakse veelkord“, et „*Prima Facie*“ toetab avatud ja demokraatliku kommunikatsiooni.

Kaja Tampere vastus (25.07.2012)⁷⁰

<i>Lahendus</i>	Kirjas avaldatakse toetust „ <i>Prima Facie</i> “ (‘toetame <i>Prima Facie</i> algset kavandit’).
<i>Eeldatud tingimused</i>	Sel hetkel valitsenud olukorda riigiasutuste ’logo-kasutuses’ peetakse ’eklektiselks’ ja kuna ühtlustamise eesmärk on luua ühine visuaalne identiteet, selgus ja korrektsus logo-kasutuses, siis järelikult seostuvad nende antipoodid eelnenud eklektilise seisundiga.

⁷⁰Tampere, Kaja (2012) „Seisukoht valitsusasutuste ühtse logo osas“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A56B2?open>

<i>Eeldatud eesmärk</i>	'EV riigiasutuste ühtse logo eesmärk on eelkõige tagada selle kiire äratundmine s.t. kommunikatsiooni situatsioonis saatja kiire ning selge identifitseerimine'.
<i>Eeldatud väärtused</i>	Kirjas kiidetakse heaks valitsusasutuste soovi muuta 'riigiasutuste logo-kasutuse ühtseks, ühist visuaalset identiteeti ja väärtusi kommunikeerivaks, selgeks ja korrektseks'; oluliseks peetakse veel vormistust, mis 'vastab tänapäevasele esteetikale olles samal ajal optimaalne oma kasutusvõimaluste poolest ning vahendades meie riigile omast väärtusruumi s.h. avatud demokraatia ning partnerlus'.
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	'Logo kui graafilise disaini element toetab kas ettevõtte, toote, teenuse, organisatsiooni, ürituse v. asutuse kommunikatsiooni avalikkusega olles samal ajal ka eristavaks tunnuseks. Sageli taotletakse logo kui teatava tähistaja disaini puhul ka seda, et see vahendaks visuaalse lahenduse abil tähistatava väärtusi ja omadusi'.
<i>Alternatiivid</i>	Alternatiivina nähakse vapi kasutamist logo asemel. Sellele viitab logo ja vapi mõistete defineerimine ja kasutusvalade piiritlemine.
<i>Arutelu alternatiividest</i>	'Riigi vapp ja valitsusasutuste logo ei täida samu funktsioone ja seega võiks kaaluda võimalust mitte rakendada väikest riigivappi logo rollis ja seega ka mitte kohandada riigivapi kasutamise korda antud tingimustes'; antud juhul defineeriti esmalt vapp ja logo ning seejärel, loodud definitsioonidele tuginedes leiti, et vapp ei täida eesmärki.

Kirja alguses tuntakse heameelt ühtlustusprotsessi ettevõtmise üle, misjärel selgitatakse mõistete „vapp“ ja „logo“ kasutusvaldkondasid. Vapiks kutsutakse tänapäeval ka riiklikke embleeme, mis ei pea olema heraldiliselt korrektsed, kuid „sümboliseerivad riiki ja selle võimupositsiooni“. Logo eesmärk on seevastu „toetada“ kommunikatsiooni olles „eristavaks tunnuseks“. Lisatakse, et „sageli“ võidakse logo abil vahendada tähistatava väärtusi ja omadusi.“ Sarnaselt disainerite kirjale on tegu n-ö semiootilise konfliktiga, kus püütakse luua teatud mõistetele sellist sisu, mis lubaks hiljem hakata neid vastavalt

soovile kasutama. Loodud käsitlused iseenesest on suhtelised, kuna taoliste „žanrite“ defineerimisel jääb alati võimalus neid ümber lükata. Näiteks antud käsitluse järgi võiks vapp samuti kuuluda logo alla, sest ta on eristav tunnus, mille omaduseks on tähistatava riigi võimupositsioon.

Ühtse logo eesmärgiks on võetud kiire äratuntavus, vastavus tänapäevasele esteetikale, seejuures vahendades riigi avatud demokraatia ja partnerluse ideed ning optimaalne praktiline kasutatavus. Võib järeldada, et seega peaks eeskätt riik olema see, mis tuntakse ära, kuid mitte hierarhilises võtmes, vaid koostöös. Seega üleolevat võimupositsiooni ei tohiks uus graafiline kujutis edastada.

Leitakse, et riigivapp ja valitsusasutuse logo täidavad erinevaid funktsioone, mistõttu ei peaks neid omavahel segama. Soovitatakse „mitte riigivapi kasutamise korda antud tingimustes“, mis sisuliselt tähendab seda, et seadusest tulenevat nõuet ei peaks antud juhul arvestama. Seda võimaldab antud kujundi nimetamine logoks. Lõpetuseks avaldatakse toetust „*Prima Facie*“ kavandile.

Riigikogu põhiseaduskomisjoni pöördumine (23.10.2012)⁷¹

<i>Lahendus</i>	’Logo ei asenda riigivappi, seetõttu oleks asjakohane määratleda riigivapi ja logo kasutamise vahekord seaduses’; ’tulevikus võiks kaaluda kogu riigi sümboolikat reguleeriva seaduse eelnõu väljatöötamist’.
<i>Eeldatud tingimused</i>	’Valitsusasutuste ühtne logo ei pea tingimata sisaldama väikest riigivappi, kuid peab sisaldama selgelt äratuntavat viidet riigile ja tema sümboolikale’.
<i>Eeldatud eesmärk</i>	’Erinevates riigivõimu asutustes kasutusel olev erinev sümboolika ei ole aktsepteeritav ja vajab ühtlustamist’
<i>Eeldatud väärtused</i>	–
<i>Lahenduse-eesmärgi seos</i>	–
<i>Alternatiivid</i>	–
<i>Arutelu alternatiividest</i>	–

---

⁷¹Maruste, Rait (2012) „Riigi sümboolika kujundamise ja kasutamise põhimõtete arutelu“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001AD82A?open>

Pöördumine algab ülevaatega 15. oktoobril 2012. aastal toimunud istungist, kuhu oli kohale kutsutud enamik protsessi osapoolte esindajatest. Riigisekretär annab ülevaate olukorrast. Selgitatakse, et konkursi käigus ilmsid erinevad väikese riigivapi kasutamist reguleerivate seaduse sätete tõlgendused. Pärast seda saavad sõna teised kutsutud isikud.

Põhiseaduskomisjoni liikmed leidsid, et ühtlustamine tuleb viia läbi. Valitsusasutuste logo „ei pea tingimata“ väikest riigivappi sisaldama, kuid „peab sisaldama selgelt äratuntavat viidet riigile ja tema sümboolikale“. „Ei pea tingimata“ on seejuures madala modaalsusega ja „peab sisaldama selgelt äratuntavat viidet“ kõrgega. Leitakse, et oleks mõistlik määratleda seaduses riigivapi ja logo kasutamise vahet. Võib järeldada, et põhiseaduskomisjon on rahul Asko Künnapi töö kasutusele võtmisega.

6. Järeldused

Tehtud analüüsi põhjal on võimalik teha mitmeid järeldusi. Esiteks on võimalik anda hinnang Riigikantselei (kui antud protsessis keskse riigiasutuse) tööle: kui võrd hästi toimis erinevate osapooltega arvestamine ning milline nägi välja protsessi käik Riigikantselei juhtimisel. Antud töös ei ole see teema kesksel kohal, ent teatud ilminguid on võimalik kirjeldada. Teiseks on võimalik anda hinnang esitatud argumentide sisule: millistest lähtekohtadest argumentid tulenevad; millised tõekspidamised selguvad riigi ja ühiskonna kohta, mida loodava sümboliga püütakse siduda. Nagu töö alguses öeldud, siis sümboli loomise protsess sobib ideoloogia uurimiseks hästi, kuna protsessi käigus tõstatuvad küsimused, mis siis on kokkuvõttes need omadused ja väärtused, mida sümbol peaks edastama. Kolmandaks on võimalik hinnata, kas osapooled argumenteerisid samade mõistete üle või mitte, ehk teisisõnu, kas tegu oli dialoogiga või mitte. Neljandaks ja ühtlasi viimaseks saab tuua välja problemaatilised kohad, kus ei ole võimalik põhjalikke järeldusi andmete puuduse tõttu teha. Näiteks ei ole kõikide osapoolte motivatsioon teatud seisukohtade avaldamiseks alati selge ja võimalikke tõlgendusi on mitmeid.

Riigikantselei roll protsessis

Esmalt on otstarbekas teha järeldus Riigikantselei rollist vaadeldud protsessi osas, kuna see annab konteksti järgnevateks punktideks. Riigikantselei sõnastatud eesmärgist selgub, et kogu protsess on saanud alguse soovist ühendada ministriumide veebilehed,

mis oli Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi üks osa. Sellest lähtuvalt tunti praktilist vajadust luua valitsusasutustele uus ühtlustatud graafiline kujund. Paralleelselt sellega tõdeti, et riik ei paista sel hetkel kasutuses olnud valitsusasutuste logodes välja ja üleüldine logogalerii oli kirju. Seadusest tulenevalt peaks riigiasutus kasutama riigivappi, ent sellest oli võimalik hoiduda nimetades sümboleid teiste nimetustega või tõlgendades seadust erinevalt. Sellest tulenevalt leiti, et uus logo peaks riigi paremaks äratundmiseks sisaldama riigivappi. Esiteks täidab see praktilise vajaduse ühtse logo järel, teiseks järgitakse seadust ning kolmandaks saab riik paremini visuaalses kommunikatsioonis esindatud.

Ideekonkursi tulemusel pääses edasi Künnapu „*Prima Facie*“, mis paraku ei vastanud tingimusele, mille kohaselt pidi logo riigivappi sisaldama. Otsustati tellida edasiarendus, et viia töö kooskõlla konkursi tingimustega, teisisõnu paluti tööle lisada vapikilp. Selle teatavaks saamisele järgnes kriitiline reaktsioon disaineritelt ja suhtekorraldajatelt, kus esiteks öeldi, et ideekavandid pidid põhinema riigivapil, teiseks eristati mõisted „logo“ ja „vapp“ ning seoti need teatud tähendusväljadega. Viimaks leiti, et vapikilp on väheoluline detail. Riigikantselei otsustas viimase väite suhtes küsida nõu Herodeselt ja Vellistelt. On tõenäoline, et eesmärk oli saada n-ö eksperthinnang, mis lükkaks disainerite ja suhtekorraldajate väite ümber. Seda esiteks arvestades Herodese ja Velliste konservatiivset tausta ja teiseks analüüsi põhjal Riigikantselei pöördumises ilmsiks tulnud lugeja teatava asetamise tõttu. Küsimused ja kirjeldused olid püstitatud viisil, mis eelistas teatud vastust. Selles võib näha soovi saada oma enda juba kujunenud arvamusele eksperthinnangu toetus või soovi saada vastuargument disainerite ja suhtekorraldajate kirjadele.

Künnapu edasiarenduse valmides jõuti arusaamale, et uue logo kasutusele võttes tuleb teatud toimingud viia siiski läbi kasutades riigivappi. Isegi edasiarendus ei ole piisav asendus riigivapile teatud juhtudel, näiteks seadusandluses ja rahvusvahelises suhtluses, kuna tegu on riigivapist tuletatud logoga. Seega tekkis küsimus, kas kahe sümboli paralleelne kasutus on mõistlik ja kui on, siis kumb Künnapu logodest peaks lõpuks peale jääma. Antud küsimustes ekspertsisendi saamiseks otsustas Riigikantselei pöörduda Tartu ja Tallinna ülikooli kommunikatsiooni osakondade poole. Küsimuses paluti anda kommunikatsioonipraktikast ja –teoreetikast lähtuv hinnang kolmele Riigikantselei poolt pakutud variandile. Ka antud pöördumises oli nähtav lugeja teatav asetamine n-ö konservatiivsemate valikute kasuks, kuid üleüldiselt ei takistanud see vastupidise arvamuse väljendamist, mida mõlema vastuse puhul ka tehti. Mõlemas vastuses pooldati Künnapu

esialgset tööd „*Prima Facie*“ ja ei nähtud probleemi kahe sümboli paralleelses kasutuses erinevate ülesannete täitmiseks.

Viimases etapis pöördus Riigikantselei Riigikogu põhiseadus- ja kultuurikomisjonide poole. Toimus nõupidamine, kuhu olid kutsutud Riigikantselei esindajad eesotsas riigisekretäriaga, Künnap ja hindamiskomisjoni esimees ning üks disainerite kirjale allakirjutanutest Sakk, samuti Herodes ja Velliste. Arutelu tulemusel leidsid Riigikogu vastavad komisjonid, et uus logo on vajalik, ent ei pea tingimata sisaldama riigivappi. Sellest tulenevalt aga nähti vajadust reguleerida seaduses logo ja vapi kasutamine.

Antud ülevaatest saab lugeda välja mõned tõsiasjad. Esiteks on näha, et Riigikantselei püüdis otsuste langetamiseks saada eksperthinnanguid väljastpoolt, mis võis esimesel juhul olla kallutatud, ent teistel juhtudel neutraalsem. Märk sellest on kasvõi see, et esimesel juhul pöörduti konkreetsete inimeste poole üsna suunava küsimusega; teisel juhul paluti juba instituudi arvamust jättes seejuures Künnapi esialgse töö ka valikutesse sisse. Ka Riigikogu komisjonide arupidamisele olid kutsutud esindajad mõlemalt poolelt. Kokkuvõttes võib öelda, et Riigikantselei jäi pigem koordineerivaks ja püüdis otsuste langetamisel jääda läbipaistvaks. Teiseks on Riigikantselei kirjadest võimalik näha lugeja teatavat asetamist konservatiivsemate valikute kasuks. Samas ei ole niivõrd eksplitsiitne, kuna otsuste hinnangute andmist ei esinenud. Asetamine oli teatud küsimuste ja probleemide püstitamises. Näiteks erinevalt disainerite ja suhtekorraldajate kirjadest, kus leiti, et ideekavandid pidid põhinema riigivapil, kirjutas Riigikantselei, et ideekavand pidid sisaldama riigivappi.

Diskursuseanalüüsi järeldused

Analüüsi tulemusel tulid ilmsiks mitmed vaidlusobjektid, mida erinevad osapooled püüdsid defineerida ja relevantsetena näidata. Oluline on seejuures erinevate tähendusväljade loomine, piiritlemine ja sidumine tähistajatega (vapp-logo, vapikilp-kolm lövi). Siinkohal saab ühendada graafiliste kujundite ja kirjalike tekstide analüüsi. Graafilised kujundid on need, mille ümber vaidlus käib; tekstid on need, millega luuakse kujundite ümber tähendusväli (vaata joonist nr 11). Tekstidest selgus argumentatsioonianalüüsi kasutades, millist eesmärki ja tegutsemiskava erinevates kirjades legitimeerida püüti. Legitimeerimine põhines teatud ideoloogilistel tõekspidamistel, mis selgusid erinevatest tingimusi, eesmärke, väärtusi ja alternatiive käsitlevatest lausungitest. Tuvastatud positiivsed ja negatiivsed ideoloogilised tähendused saab asetada Hallini mudeli vaidlustamata

ja keelatud alasse. Tabel nr 1. on näha erinevad vastandused, millest vaidlustamata on tekstide kontekstis legitiimne ja keelatud illegitiimne.

Joonis nr 11. Täendusväli ja sümbolid.

Ajalooline-kaasaegne; kinnine-suletud; vertikaalne-horisontaalne võim; nõudlik-teenust pakkuv; rahvusvaheline-siseriiklik; riiklik-erasektorilik; range-dünaamiline; järjepidev-hooajaline; privileeg-ahistav; juriidilised takistused-juhusest haaramine; mürarikas-selge jne

EESTI VABARIIGI
VALITSUSASUTUSTE
ÜHTNE LOGO

EESTI VABARIIGI
VALITSUSASUTUSTE
ÜHTNE LOGO

Vaidlevad osapooled võib jagada legitiimsuse alusel kaheks omavahel vastanduvaks grupiks: esiteks disainerid, suhtekorraldajad ning kommunikatsiooniekspertid Tallinnast ja Tartust; teiseks Herodes ja Velliste. Eraldi saab tuua välja Riigikogu komisjonid, kelle jaoks oli antud teema pigem vaidlustatud alal, ning seega vastandumist ei toimunud.

Esimest gruppi iseloomustab vapikilbi seostamine hierarhia, suletuse, ülalt-alla suhtluse ja rangusega. Vapikilp on midagi, mis segab tänapäevaste väärtuste edastamist, samuti pole see otstarbekas, kuna seab kõrgemad nõudmised praktiliseks kasutuseks. Ilma kilbita logo, seevastu on kaasaegne, puhas, paindlik, innovatiivne. See edastab valmidust dialoogiks ja näitab riiki kodanikule avatuna. Riik on läbi sellise sümboli teenust pakkuv ühendus. Teisele grupile on iseloomulik traditsioonidele rõhutamine ja riigi eristamine erasektorist. Riik ei ole seega pelgalt teenust pakkuv asutus, vaid see tagab teatud järjepidevuse ühiskonnas, hoiab ühiskonda koos. Riiklik kuvand on seega väärtuslik, seda tuleb hoida muutumatuna ja kaitsta. Riigiasutus ei tohiks kasutada logo, vaid vappi seda vastavalt traditsioonilistele kasutusreeglitele – vastupidine on halb kasutus.

Riigikogu põhiseadus- ja kultuurikomisjon jääb eraldiseisvaks sel määral, kuna tema seisukoht jäi võrreldes teisteks napiks. Sarnasust saab tuua mõlema poolega. Esiteks peavad nad riigi esindatust visuaalses kommunikatsioonis oluliseks, samas ei pea logo

„ilmtingimata“ sisaldama riigivappi. Öeldakse sarnaselt Herodesele, et „logo ei asenda riigivappi“ ja siis sarnaselt esimesele grupile: „/--/seetõttu oleks asjakohane määratleda riigivapi ja logo kasutamise vahekorrad seaduses“. Sellest võib järeldada, et teema on nende jaoks vaidlustatud alal, kus erinevad variandid on aktsepteeritavad.

	Vaidlustamata	Keelatud
Disainerid	Kaasaegne	Ajalooline
	Ratsionaalsus, puhas	Häiriv, segav
	Innovaatiline	Trendidele vastu
	Logo	Vapp
	Vapikilbita	Vapikilbiga
	Horisontaalne, teenindav	Ülemvõim
	Paindlik reeglistik	Konservatiivne, range
Suhtekorraldajad	Juhusest haaramine	Juriidilised takistused
	Põhielement	Taustaelement
Tartu Ülikooli kommunikatsiooni osakond	Riiklikke teenuste pakkuja	Hierarhia
	Siseriiklik	Rahvusvaheline
	Avatud, dialoog	Kinnine, ülalt-alla suhtlus
	Tänapäevane	Klassikaline
	Kilbita lõvid	Neobarokne riigivapp
	Dünaamiline	Range, formaalne
	Lihtne, selge, põhjamaiselt karge	
Tallinna Ülikooli kommunikatsiooni osakond	Logo	Vapp
	Avatud demokraatia, partnerlus, praktilisus	Võimupositsioon
		Vapikilp
Põhiseadus- ja kultuurikomisjon	Logo ja vapi kasutamise vahekorrad reguleerimine	
Priit Herodes	Riigiasutus	Äri- või kutseühing
	Vapp	Logo, vapisümbol
	Riigivapp	Ilma vapita logod, halb riigivapi kasutus
	Privileeg	Ahistav nõue
	Igikestev	Hooajaline
	Vapikilp, heraldika reeglite järgimine	Poolik vapp, heraldika reeglite rikkumine
Trivimi Velliste	Põhisümbolite muutmatus	Põhisümbolite asendamine uute „huvitavamatega“
	Ametlik kasutus	Eraõiguslik, üksikisiku kasutus

Tabel nr 1. Vaidlustatud ja keelatud ala võtmesõnad autorite jaotuses

Vaidlusalused teemad võib jagada neljaks: (1) riigiteoreetilisteks, (2) regulatiivseks, (3) esteetilisteks ja (4) praktiliseks. Riigiteoreetilise teema all püütakse defineerida riiki ja sellega seonduvat. Näiteks esimese grupi puhul nähakse riigis riiklikke või valitsemise teenuseid pakkuvat ühendust. Riik on peab olema seejuures demokraatlik ja avatud. Võim on jaotunud horisontaalselt. Sellele vastandatakse hierarhiline riik, kus suhtlus toimub ülalt-alla ning võimu teostatakse kinniselt – kodanikul puudub võimule ligipääs. Hierarhiline võim on lubatud ainult välissuhtlusel, kus riigil peabki olema kindel positsioon. Teise grupi puhul seostati riiklus eeskätt traditsiooni ja järjepidevusega. Riik on midagi, mille üle tasub olla uhke, mis on väärtuslik ja mis tagab kogukonna järjepidevuse. Sellest tulenevalt peab riik olema nähtav. Teda ei tohi varjata – see on privileeg olla nähtav riigina, mida era- või kolmas sektor ei saa lubada. Kaks nimetatud käsitlust ei ole üksteist tingimata välistavad. Pigem ei on tegu väärtuste prioritseerimisega, millele pakub tuge ka tõik, et sisuline arutelu erinevate käsitluste vahel puudus – kirjutati erinevatest asjadest.

Regulatiivse teema alla kuulub arusaam seadusandlusest ja sümbolitega seotud reeglistik. Disainerite ja suhtekorraldajate kirjust selgub, et seadus on „nüanss“, millest tuleks kuidagi mööda saada. Seadus ei tohiks pidurdada häid tegusid. Tegu on selgelt problemaatilise ja keerulise käsitlusega, mida nendes kirjades samas väljendati loomulikena. Samuti võib oletada, et püüdi eristada logot ja vappi, luues neile erinev sisu ja definitsioon, on seotud seadusest tulenevate piirangutega, mis kehtivad vapi puhul. Seega, kui „vapi“ kasutamine on piiratud, siis oleks mõistlik kutsuda enda soovitud graafilist kujundit „logoks“. Tervele esimesele grupile oli omane aga riigivapi pidamist rangeks ja konservatiivsetele reeglite allutatuks. Selles nähti negatiivset, piiravat ja staatilist jõudu, kuivõrd logo oli vastupidiselt dünaamiline ja avatud. Teine grupp näeb piiravates vapi kasutusreeglites vastupidiselt midagi head. Piirangud on need, mis tagavad selle säilimise ja säilitamine on väärtuslik (ei saa öelda, kas väärtuslik iseeneses või just selle väärtusliku sisu tõttu, mida säilitada soovitakse). Piirangutest tuleneb riigi keskus läbi aja.

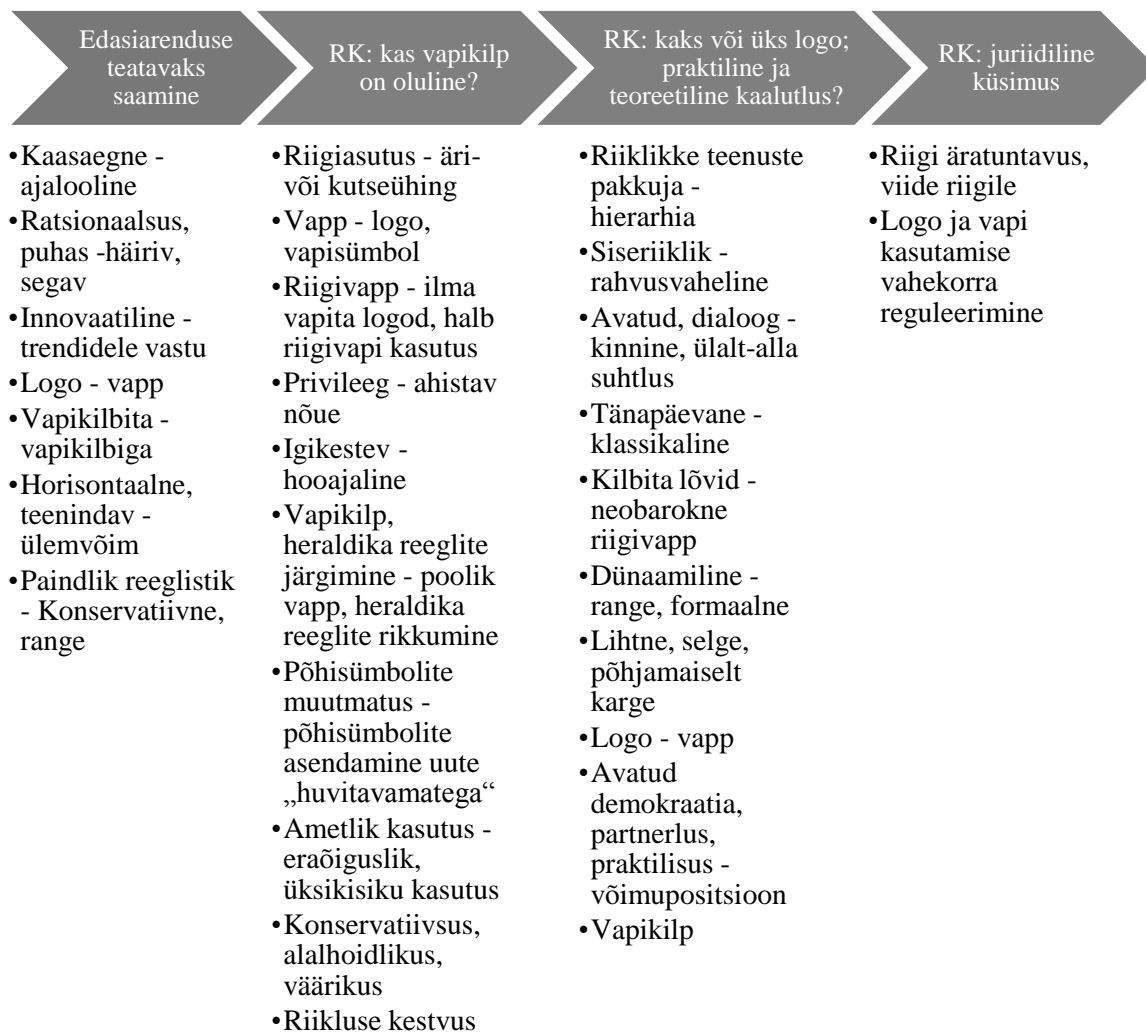
Esteetiliste ja praktiliste küsimustega tegelesid ainult esimese grupi kirjad. Selle punkti all kirjeldati, milline on tänapäevane vormikeel, eeldades, et valitsusasutuste uus logo peab vastama tänapäevasele vormikeelele (erinevus teise grupi vahel, kes eeldas vastupidist ja seega esteetiline ega praktiline küsimus polnud relevantne). Kirjade kohaselt on tänapäevane puhas, korrektne, lihtne, selge, ühe kirja kohaselt ka põhjamaiselt karge. Ka praktilised küsimused olid esimese grupi jaoks olulised. Leiti, et mitmevärviline ja detailne kujund seab kõrgemad tingimused praktikas kasutamisel. Uut logo on vaja kasutada mitmesugustel kandjatel ja seega praktilistest kaalutlustest lähtuvalt on mõistlikum valida lihtsam kujund.

Riigi nähtavus logos oli keskne teema graafiliste kujundite analüüsis. Tuletades meelde joonist nr 9, võib järeldada, et mida domineerivam on kujundis riigi sümbol, seda hierarhilisemalt võimusuhet kujutletakse. Seda seost tasub vaadata paralleelselt riigiteoreetiliste ja esteetiliste argumentidega. Grupi jaoks, kes pooldas väikest riigivappi, polnud esteetilised küsimused relevantset, tähtis oli just võimusuhte sümboolne illustreerimine – vertikaalne võimusuhe – mis on väärtuslik, sest see kaitseb muudatuste eest (on huvitav, kuidas sümbolit, mis kaitseb muudatuste eest, tuleb ka ennast just nende muudatuste eest kaitsta). Samas grupp, kes pooldas „*Prima Faciet*“, rõhutas viimase esteetilisi ja praktilisi tugevusi alternatiivide ees. Öeldi, et tänapäevane vormikeel on puhas, selge, lihtne ja ratsionaalne. Taolise vormikeele printsiipe järgides on oluliselt raskem, kui mitte võimatu, saavutada sama domineerivat riigi sümboli kujutlust logol. Sellest võib loogiliselt tuletada, et horisontaalsete võimusuhte pooldamine sobitub paralleelselt tänapäevase esteetikaga ning vastupidi – vertikaalse võimusuhte pooldamine ei sobitu (või sobitub „vanaaegse“) esteetikaga. Selline lähenemine lisab mõlemale grupile koherentsust. Erinevad argumendid toetavad teineteist ja moodustavad teatud terviku.

Nagu näha, siis kattuvaid konkreetseid vaidlustemasid on kahe grupi vahel vähe. Selle põhjuseks oli otsese dialoogi puudumine – erinevate etappide vahendajaks oli Riigikantselei, kes püstitas uued küsimused, mis võisid, aga ei pruukinud sisaldada eelnevatest etappidest saadud sisendit. Näiteks Riigikantselei pöördumises Herodese ja Velliste poole küsiti disainerite kirjas olnud väite kohta vapikilbi ebaolulisusest, Riigikogu komisjonidelt aga tõstatatud juriidilise probleemi kohta. Vastavalt sellele oli antud teema järgnevas etapis kajastatud. Riigikantselei pöördumises kommunikatsiooniekspertide poole vanu teemasid üle ei toodud. Küsiti, milline oleks parim lahendus teoreetilisest ja praktilisest kaalutlusest lähtuvalt.

Joonis nr 12. Märksõnad etappide kaupa.

Jooniselt nr 12. on näha, et sisend, mille Riigikantselei sai, oli alati oluliselt mahukam väljundist, mida Riigikantselei oma pöördumistes esitas. Sellest saab järeldada, et eesmärk ei olnud arendada kõikidel teemadel dialoogi vaid küsida spetsiifiliste teemade kohta lisasisendit. Sellel võib olla mitmeid põhjuseid, mis jäävad küll praegu oletusteks. Dialoogi puudumine ei pruugi olla isenesest puudus. Dialoog kõikidel kerkinud

teemadel ei pea olema eesmärk – kõikide kerkinud teemade üle arutelu ei pruugi aidata kaasa protsessi eesmärgi saavutamisele. Esiteks võidakse leida, et mõni teema ei ole relevantne otsustusprotsessis. Teiseks võidakse leida, et protsessi koordineeriv asutus pole piisavalt võimekas mõnda teemat modereerima, seega hoidutakse sellest. Kolmandaks võidakse mõnda teemat pidada ideoloogiliseks, kus ei ole tingimata õigeid vastuseid, misjuhu ei lasta sel teemal kerkida hindamiskriteeriumiks. Otsustada püütakse teiste, mitteideoloogilisteks peetavate kriteeriumite alusel. Kõik kolm varianti on võimalikud. Sisuliselt arendas Riigikantselei edasi kolme teemat: (1) kas logo peaks sisaldama vapikilpi ehk, „kas vapikilp on oluline“; (2) kas kahe graafilise kujundi paralleelne kasutus on otstarbekas ja (3) kas ja kuidas peaks reguleerima kujundite kasutust seaduses.

Kokkuvõtvalt võib antud protsessi pidada illustratsiooniks ühiskonnas asetleidvas identiteedi muutuses, millele on tähelepanu pööranud Eva Piirimäe⁷². On märgata mitmeid erinevaid seisukohti ühiskonna ja ajaloo mõtestamisel. Ühelt poolt Jaak Aaviksoo, kelle kohaselt on normaalne mütolooiline rahvuse tekkelugu⁷³. Vale on õigustatav selle kaitsetoimega. Teisest küljest lähenemine, mis julgeb öelda vaid seda, millel on selgelt nähtav tõepõhi, mida võiks illustreerida raamatu „Eesti Ajalugu“ teine köide, samuti Taavi Rõivase arvamus sellest, kuidas suurt narratiivi pole riigile vaja⁷⁴. President Toomas Hendrik Ilves ja Iivi Anna Masso on korduvalt pööranud tähelepanu liigsele riigikiitlisusele ning rõhunud uhkustundele, mida kodanikud põhjendatult tunda võiksid. Tähelepanu väärib seejuures ka Reformierakonna viimane valimiste eelnenud kampaania „Uhke Eesti üle“, mis edastab sisuliselt sama sõnumit. On selge, et ühtset riigi kontseptsiooni hetkel ei ole ning selle mõtestamise ümber toimub pidev võitlus.

Selles pole samas midagi ebaloomulikku. Liberaalses demokraatlikus riigis on erinevad arvamused riigist ja ühiskonnast normaalne seisund. Oluline antud protsessi puhul on avalduste märgilisus. Tegu on, nagu sissejuhatuses mainitud, sümbolse protsessiga, kus teatud graafilistele kujunditega hakati seostama tervet hulka omadusi. Valides valitsusasutusele uut sümbolit, kerkib paratamatult küsimus, mis on need riigile iseloo-

---

⁷²Piirimäe, Eva (2013) „Ajalootüli peegeldab praegust Eesti rahvusliku identiteedi muutumist“. Kasutatud 19.05.2014 <http://arvamus.postimees.ee/1128518/eva-piirimae-ajalootuli-peegeldab-praegust-est-rahvusliku-identiteedi-muutumist>

⁷³Aaviksoo, Jaak (2011) „Infokonfliktid ja enesekaitse“. Kasutatud 19.05.2014 <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/infokonfliktid-ja-enesekaitse/>

⁷⁴Rõivas Taavi (2014) „Eestil ei ole vaja suurt narratiivi“. Kasutatud 19.05.2014 <http://arvamus.postimees.ee/2737740/taavi-roivas-eestil-ei-ole-vaja-suurt-narratiivi>

mulikud jooned, mida uus sümbol peaks kommunikeerima. On tähelepanuväärne, et antud protsessi käigus ilmnemise küllaltki erinevad kontseptsioonid riigist ja seadustest. Kuigi otsest dialoogi erinevate kujundite vahel ei olnud, on erinevate kirjade rõhuasetus diameetriselt eristuv, mis tuli analüüsis selgelt välja.

Problemaatilised kohad

Analüüsi käigus selgusid mõned momendid, kus osapoolte täpset motivatsiooni polnud võimalik kirjeldada, mistõttu jäi nende tekstide kontekst lahtiseks. Esiteks pole selge, miks kolm hindamiskomisjoni liiget otsustasid antud kujul (end disaineriteks nimetades ja pöördudes peaministri ning riigisekretäri poole) oma meelsust avaldada. Segaks jääb samuti Eesti Suhtekorraldajate Liidu seotus antud protsessiga ning nende soov mõjutada tulemust enda poolt väljaantava aasta suhtekorraldaja tiitliga.

Ebaselgeks jääb Riigikantselei pöördumisele vastanud Herodesse ja Velliste kirjade mõju, kuna järgmises Riigikantselei pöördumises oli esialgne Künnapu töö jätkuvalt esindatud. Samuti ei tõstatanud nende toodud argumentid enam uuesti esile ning ei leidnud kajastust ka põhiseaduskomisjoni kirjas Riigikantseleile, kuigi Herodes ja Velliste olid mõlemad nõupidamisel kohal. Milline oli nende argumentide vastukaja jääb selgusetuks.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö raames analüüsiti valitsusasutuste visuaalse identiteedi ühtlustamisprotsessi logovaliku etappi, eesmärgiga tuua välja erinevate osapoolte ideoloogilised maailmavaated, kasutades selleks diskursuseanalüüsi meetodit.

Ühtlustamisprotsess oli osa valitsusasutuste veebilehtede koondamisest ühtseks valitsusportaaliks. Selleks, et luua ühtne valitsusportaal, peeti esmalt vajalikuks luua ühtne visuaalne tunnus. Antud hetkel kasutasid valitsusasutused väga erinevaid logosid, kuna puudusid standardiseeritud põhimõtted, mille alusel valitsusasutus oma visuaalset identiteeti peaks kujundama. Seadusest tulenevast kohustusest kasutada riigivappi, pääses mööda, defineerides oma asutuse logo mõne teise sõnaga peale vapi. Puudus ka tava, mille alusel oleks võinud ühtsust nõuda; oli normaalne, et iga asutus saab kujundada enda logo vastavalt enda parima äranägemise järgi.

Riigikantselei, kes oli määratud vastutavaks asutuseks koondportaaali loomisel, hakkas seega koordineerima ühtsele logole ülemineku protsessi. Logo loomise aluseks võeti seadus, mis käsib kasutada väikest riigivappi. Uue logo leidmiseks korraldati konkurss, kuhu oodati tingimustele vastavaid ideekavandeid. Kuna tegu on teatud esteetilist väärtust omava sümboliga, otsustati kaasata ideekavandite hindamiskomisjoni erinevad kunstitaustaga inimesed. Paraku laekunud 39st tööst ei vastanud parimaks osutunud tööd riigivapi nõudele. Riigikantselei otsustas kõige paremaks osutunud töö autorilt, Asko Künnapilt, tellida tema võidutöö „*Prima Facie*“ edasiarendus eesmärgiga viia kavand vastavusse konkursi reeglitega. Seda hetke võib pidada antud uurimistöo analüüsi alguspunktiks. Riigikantselei otsusele järgnes kolme hindamiskomisjoni liikme kiri, milles avaldati vastumeelsust tellitud edasiarenduse suhtes. Riigikantselei otsustas pöörduda heraldikaekspertide poole, et uurida, kas vapikilp on oluline või mitte. Vastus oli positiivne – vapikilp on oluline. Järgnevalt pöördus Riigikantselei kommunikatsiooniekspertide poole, küsimusega, kas mõistlikum on kasutada ainult vapikilpi või vapikilpi ja üht Künnapiloodud logodest paralleelselt. Kommunikatsiooniekspertid pooldasid viimast varianti „*Prima Faciega*“. Järgnevalt uuris Riigikantselei Riigikogu komisjonidelt, millist lahendust nemad pooldaksid lähtuvalt seadusandlusest ja võimalusest seadusi muuta. Vastati, et riik peab olema äratuntav, ent vapp pole iseenesest kohustuslik. Samuti väljendati valmisolekut vajadusel reguleerida vapi ja logo kasutamise vahekorda.

Töös analüüsiti kolme graafilist kujundit, kasutades selleks sotsiaalsemiootilist diskursuseanalüüsi (Gunther R. Kressi ja Theo van Leeuwen) ja üheksat kirjalikku teksti,

kasutades selleks kriitilist diskursuseanalüüsi, täpsemalt argumentatsioonianalüüsi, (Isabela ja Norman Fairclough ning Teun A. van Dijk). Tulemusi analüüsiti, kasutades selleks Daniel C. Hallini kolme sfäärilist legitiimsuse mudelit, mille kohaselt legitiimsus jaotub vaidlustamata, vaidlustatud ja keelatud alaks.

Analüüsi tulemusel selgus, et otsustusprotsessis osalenud autorite arvamused moodustasid kaks bipolaarset ideoloogilist süsteemi. Esimene grupp, kuhu kuulusid disainerid, suhtekorraldajad ja kommunikatsiooniekspertid, lähtus horisontaalsest võimujao- tuse ideoloogiast. Riik oli nende jaoks kodanikule teenuse pakkuja, avatud ja dialoogiks valmisolev üksus. Taolist avatust ja horisontaalsust pidi esimese grupi silmis väljendatama ka visuaalses kommunikatsioonis. Nende eelistuseks oli „*Prima Facie*“, mida peeti tänapäevaseks, innovaatiliseks ja demokraatlikuks. Sellele vastandati vapikilbiga versioon „*De Lege Lata*“ ja traditsiooniline riigivapp, mida peeti vertikaalse võimusuhte sümboliteks. Vapikilp sümboliseeris esimese grupi jaoks hierarhiat.

Teine grupp, kuhu kuulusid heraldikaekspertid, rõhutas eeskätt järjepidevust, mida kannab kõige paremini edasi traditsiooniliselt välja kujunenud sümbol – riigivapp. Eesmärk oli nende jaoks riigi parem nähtavus visuaalses kommunikatsioonis. Riigile omistati eraldiseisev ja iseenesest väärtuslik seisund. Sellest tulenevalt ei kerkinud teise grupi jaoks esteetilised ja praktilised küsimused esile (esimene grupp rõhutas „*Prima Facie*“ esteetilist ja rakenduslikku tugevust).

Kirjeldataud kahe grupi puhul olid selgelt näha Hallini mudeli vaidlustamata ja keelatud ala võtmesõnad. Vaidlustatud ala nende puhul paraku tuvastada ei saanud. Seda sai teha aga Riigikogu põhiseadus- ja kultuurikomisjoni kirjas. Komisjonide jaoks oli antud logo valimise protsess vaidlustatud alas, kuna nad ei välistanud ühtegi varianti. Nende sõnum oli, et valides paralleelse kasutuse, tulek määratleda nende kasutamise vahekord. Samas ei öelnud nad, et ei võiks valida ka riigivappi (öeldi küll, et logo ei pea „tingimata“ olema vapp, kuid peab olema arusaadav, et tegu on riigiasutusega).

Gruppide ideoloogilised süsteemid olid koherentsed. Esimene grupp väärtustas selgust, lihtsust ja ratsionaalsust esteetikas, mille tulemusel on graafilised kujundid paratamatult vähem domineerivad. Samuti nähti seadustes ja regulatsioonides midagi paindlikku. Seadused peaksid olema lubava iseloomuga juhul, kui areng seda nõuab. Teine grupp väljendas reeglite tähtsust, seades muu hulgas küsimuse alla Künnapu kompetentsuse, kuna viimane oli rikkunud heraldika reegleid.

Veidral kombel kogu erinevate osapoolte diskussioon taandus kokkuvõttes sellele, kas uus logo sisaldab endas vapikilpi või mitte. Tegu oli seega sümboolse protsessiga, mille käigus omistati ühele (võiks spekuloida, et tavainimese jaoks väheolulisele) graafilisele elemendile märkimisväärne tähendusväli. Erinevad konkureerivad osapooled loiid oma tähenduste süsteemi, mis seostati vaidlusaluste graafiliste kujunditega eesmärgiga legitimeerida üks ja delegitimeerida teised valikud. Võrreldes algse seisundiga, kus valitsusasutustel olid kõigil erinevad sümbolid, sai riik oluliselt paremini esindatud – seda toetasid kõik variandid.

Summary

Analysis of the search for the new government logo

The aim of this Bachelor's thesis is to analyze the government institutions' last visual communication unification process in order to detect different shareholders' ideological views. To do that, discourses analysis was used. In total three images and nine written texts were analyzed. The images were analyzed by using a social semiotics approach by Gunther R. Kressi and Theo van Leeuwen. The written texts were analyzed using a critical discourse analysis, more specifically argumentation analysis by Isabela and Norman Fairclough combined with Teun A. van Dijk. The results were analyzed by using Daniel C. Hallin's three dimensional legitimacy model, by which legitimacy consists of the *Sphere of Consensus*, *Sphere of Legitimate Controversy* and *Sphere of Deviance*.

The Government Office, an institution which was responsible for coordinating the unification process, took the law, which requires the small coat of arms to be present in the official logos, as the basis for the selection of the new logo. They conducted a design contest (with the law requirement included in the rules) in order to find the best new logo in an open manner. Unfortunately none of the selected three designs matched the criteria, so one of them, Asko Künnap's *Prima Facie*, was selected as a promising work for future development. But when the word got out that this future development meant adding a blazon to the logo, three of the judges from the design contest protested by sending a letter of disagreement and saying that the blazon is not an important part of the coat of arms. This letter marks the start of the discourse analysis conducted in this thesis. After the initial letters the Government Office asked different groups for opinions in order to reach a decision. They asked opinions from heraldry experts, communication experts and the law makers (two relevant parliament committees).

As the result of the legitimacy analysis three different ideologically coherent groups were found. Firstly a group (the designers, the public relations union and the communication experts) that valued horizontal power relations between the state and the citizen, modern esthetics and practical usage values. In their view Asko Künnap's *Prima Facie* represented all of that. The small coat of arms or the logo with the added blazon represented vertical power relations and outdated esthetics, so they were not favored. The second group (Priit Herodes and Trivimi Velliste) valued tradition and state and its sym-

bols as the guarder of them. Traditions, in their view, are the starting point of self-governance, so it is important to keep them and their symbols unchanged. Esthetics and practical usage was not, for that matter, important. Needless to say the second group supported the small coat of arms. When the two previous groups showed significant polarization between the ‘good’ and the ‘bad’ logos (or in terms of Hallin between the *Sphere of Consensus* and the *Sphere of Deviance*), the third one (two parliament’s committees) was fell on the *Sphere of Legitimate Controversy*. There was evidence of recognizing conflict between the two opposing images, but no direct evidence of what is preferred (only that the difference between them should be legally regulated). The Government Office itself showed some bias towards the more traditional solutions, but it did not play a significant role in terms of the final decision.

It is worthy of noticing how those different concepts of the state, laws, esthetics and so on in reality came down to whether the new logo includes the blazon or not. The process was thus highly symbolical. It can be speculated that for the common man the blazon is not so important, but rather a detail on the logo. Yet it still became the center of attention when it came to choosing the new logo. Different shareholders built their own argumentation systems which they attached to those logos under dispute. By doing that they tried to legitimize one logo and delegitimize the others.

Kasutatud kirjandus

1. Aaviksoo, Jaak (2011) „Infokonfliktid ja enesekaitse“. Kasutatud 19.05.2014 <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/infokonfliktid-ja-enesekaitse/>
2. Beetham, David (1991) „The Legitimation of Power“. Palgrave Macmillan
3. Buzan, Barry; Wæver, Ole, de Wilde, Jaap (1999) „Security: A New Framework for Analysis“. Lynne Rienner Publishers
4. Culler, Jonathan (1994) „On Deconstruction: Theory and Criticism after Structuralism“. Ithaca: Cornell University Press
5. Eesti Suhtekorraldajate Liit (2012) „Pöördumine riigiasutuste visuaalse identiteedi kasutuselevõtu kohta“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT00191292?open>
6. Fairclough, Isabela; Fairclough Norman (2013) „Political Discourse Analysis: A Method for Advanced Students“. New York: Routledge
7. Foucault, Michel (2005) „Diskursuse kord“. Tallinn: Varrak
8. Hallin, Daniel C (1986) „The „Uncensored War“ The Media and Vietnam“. Oxford: Oxford University Press
9. Herodes, Priit (2012) „Valitsuslogost“ Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT00194D36?open>
10. Kabinetinõupidamise otsus (12.02.2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/kabinetinoupidamise-otsus>
11. Kabinetinõupidamise otsus (2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/kabinetinoupidamise-otsus>
12. Kaunissaare, Merike (2005) „Bränd Estonia logo Welcome to Estonia“. Tartu Ülikool.
13. Konkursitingimused (2011). Kasutatud 19.05.2014 <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/Konkursitingimused.png>
14. Kress, Gunther R; van Leeuwen, Theo (1996) „Reading Images: The Grammar of Visual Design“. New York: Routledge

15. Künnap, Asko (2012) „Prima Facie“. Kasutatud 19.05.2014 <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/PRIMAFACIE.pdf>
16. Leach, Edmund (2010) „Kultuur ja kommunikatsioon“. Tartu: Eesti Keele Instituut
17. Loot, Heiki (2011) „KÄSKKIRI“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT00174F4A/%24file/RS1151.pdf>
18. Loot, Heiki (2011) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001721D2?open>
19. Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0019498A?open>
20. Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0019498E?open>
21. Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A3A7E?open>
22. Loot, Heiki (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A3A76?open>
23. Lotman, Juri (2010) „Kultuuritüpoloogiast“. Tartu: TÜ Kirjastus
24. Maruste, Rait (2012) „Riigi sümbolika kujundamise ja kasutamise põhimõtete arutelu“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001AD82A?open>
25. O’Kane, Rosemary H. T (1993) „Against Legitimacy“. Political Studies 41:3, 471-487
26. Piirimäe, Eva (2013) „Ajalootüli peegeldab praegust Eesti rahvusliku identiteedi muutumist“. Kasutatud 19.05.2014 <http://arvamus.postimees.ee/1128518/eva-piirimae-ajalootuli-pegeldab-praegust-eesti-rahvusliku-identiteedi-muutumist>
27. Pruulmann-Vengerfeldt, Pille (2012) „Vastus“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A5666?open>
28. Rõivas Taavi (2014) „Eestil ei ole vaja suurt narratiivi“. Kasutatud 19.05.2014 <http://arvamus.postimees.ee/2737740/taavi-roivas-eestil-ei-ole-vaja-suurt-narratiivi>
29. Sakk, Ivar; Gurjanova, Ilona; Toompere, Kalle (2012) „Pöördumine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0018AC82?open>

30. Schumpeter, Joseph (2002) „Kaks demokraatia kontseptsiooni“. Kaasaegne poliitiline filosoofia. Valik esseid (koost ja toim Lipping, Jüri). Tartu: EYS Veljesto Kirjastus
31. Sperber, Dan; Wilson, Deirdre (1995) „Relevance. Communication and Cognition“. Oxford: Blackwell
32. Tampere, Kaja (2012) „Seisukoht valitsusasutuste ühtse logo osas“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A56B2?open>
33. Taska, Artur (1984) „Eesti vapp“. Lund
34. Taustainfo (11.02.2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/taustainfo>
35. Uiboaed, Gert (2011) „Ministeeriumide visuaalne identiteet“. Riigikantselei
36. Uiboaed, Gert (2012) „Valitsusasutuste logo ideekavandi edasiarendamine“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0018C8CA?open>
37. Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011–2015 (25.04.2013). Kasutatud 19.05.2014 http://www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/valitsuste-loetelu/VV_Tegevusprogramm_2011-2015.pdf
38. Valitsusasutuste logo (2013). Kasutatud 27.07.2013 <http://www.valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/Valitsusasutuste-logo>
39. Valitsusasutuste logo ideekavandi edasiarendamine (2012). Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT0018C8CA?open>
40. Valitsusasutuste ühtse kujundusega logo ideekavandi konkursi hindamiskomisjoni II nõupidamine (18.01.2012). Kasutatud 19.05.2014 <https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/sumboolika/riigiasutuste%20s%C3%BCmbolid/Hindamiskomisjoni%20protokoll.pdf>
41. Van Dijk, A. Teun (1995) „Discourse Semantics and Ideology“. *Discourse Society* 6, 243-249
42. Van Dijk, Teun (1999). „Context and Experience Models in Discourse Processing“ „*The construction of mental representations during reading*“ van Oostendorp, Herre; Goldman, Susan (toim). Hillsdale, NJ: Erlbaum
43. Van Dijk, A. Teun (2005) „Ideoloogia. Multidistsiplinaarne käsitus“. Tartu: TÜ Kirjastus

44. Van Leeuwen, Theo (2005) „Introducing Social Semiotics“. London: Routledge.
45. Van Leeuwen, Theo (2007) „Legitimation in discourse and communication“. *Discourse & Communication* 1:1, 90-112
46. Velliste, Trivimi (2012) „Vastus“. Kasutatud 19.05.2014 <https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT001A1726?open>
47. Ühtse logo konkurss (16.01.2013). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/Valitsusasutuste-logo/yhise-logo-konkurss>
48. Üleminek (2014). Kasutatud 19.05.2014 <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/riigi-ja-omavalitsuste-symbolid/visuaalne-identiteet/yleminek>

Lisad

Lisa 1: küsimustik⁷⁵

1. Mis on teie ametinimetus?
2. Millised on teie ameti ametlikud ja mitteametlikud funktsioonid?
3. Kui kaua olete selles ametis töötanud? Millisel määral on olnud varasemaid kokkupuuteid sümbolitega töötamisel?
4. Milliseid rolle täidate riigi jaoks?
5. Milliseid kehtestatud ja kehtestamata sümboleid teie asutus kasutab?
6. Mida tähendavad teie jaoks asutuse sümبولid ja kui olulised need on?
7. Milline on asutuses töötavate inimeste teadlikkus asutuse sümبولite suhtes?
8. Millisel määral ja kuidas on tehtud asutuse sisest teavitustööd seoses asutuse sümبولitega?
9. Millisel määral ja kuidas võiksid riigi ametlikud sümبولid kasutust leida?
10. Kui kaua on hetkel käibel olevad sümبولid kasutuses olnud?
11. Millal ja mis põhjusel toimus viimane muudatus seoses asutuse sümبولitega?
12. Millised olid viimati muudetud visuaalse identiteedi loomise põhimõtted, millest lähtuvalt kontseptsioon loodi?
13. Kuivõrd oli uue sümболи kasutusele võtmine asutuse sisene protsess ja kui palju oli see mõjutatud välistest teguritest?
14. Kui kaua võttis uue sümболи loomisprotsess aega?
15. Milliseid kulusid muudatus enesega kaasa tõi?
16. Millist vastukaja muudatus kaasa tõi?
17. Kuidas suhtute visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamisse valitsusasutustes? Millised on selle positiivsed ja negatiivsed küljed?
18. Mis põhjusel ühtlustamine on ette võetud?
19. Milliseid osapooli ühtlustamisse kaasati ja mis oli nende roll?
20. Kui ulatuslik peaks ühtlustamine olema? Milliseid probleeme ja võimalusi ühtlustamine võib avada erinevatel tasanditel (näiteks valitsus, ministeerium, ametid, inspeksioonid)?
21. Kas teie asutuse seisukoht on muutunud ühtlustamise/eristumise suunas viimase 10. aasta jooksul? Kui jah, siis mis on olnud argumendid erinevatel aegadel ja miks on need muutunud?
22. Milliseid seoseid tekitavad järgmised sümبولid? Palun lisada paralleelsed ja varasemad visuaalid teie asutuse sümبولitest.
  - a) vastaja asutuse logo;
  - b) väike riigivapp;
  - c) „Prima Facie“;
  - d) „De Lege Lata“

---

⁷⁵ Küsimused 18. ja 19. esitati vaid Riigikantseile. Küsimuse nr 22. alavariandid olid esitatud piltidena.

Lisa 2: küsitluse vastused⁷⁶

1. Mis on teie ametinimetus?

RK	Riigikantselei sümboolikanõunik.
JuM	Avalike suhete talituse nõunik.
RaM	Rahandusministeeriumi avalike suhete osakonna spetsialist.
KuM	Avalike suhete osakonna peaspetsialist.
KaM	Peaspetsialist.
VäM	Avaliku diplomaatia osakonna peadirektori kt.
PõM	Välissuhete osakonna juhataja asetäitja.
SiM	Avalike ja välissuhete osakonna peaspetsialist.

2. Millised on teie ameti peamised ametlikud ja mitteametlikud funktsioonid?

RK	Riigikantselei sümboolikanõunik korraldab riigi- ja omavalitsuste sümboolitega seonduvat, sealhulgas riigivapi ja Eesti lipu kasutamist.
JuM	Ministeeriumi teavituskampaaniate korraldamine, ürituste korraldamine, sisekommunikatsioon.
RaM	Avalike suhete osakonna pressiesindajate töö toetamine vastavalt vajadusele ja rahandusministeeriumi veebilehtede haldamine ning arendamine vastavalt rahandusministeeriumi kommunikatsioonieesmärkidele.
KuM	Veebilehe toimetamine, osalemine valitsusportaali lähteülesande väljatöötamises ning ettevalmistuste tegemine ministeeriumi veebilehe ühineamiseks valitsusportaaliga. Avalike suhete osakonna igapäevatoos osalemine.
KaM	Koordineerida kaitseministeeriumi valitsemisala kirjastustegevust, avalike suhetega seotud erinevad projektid, samuti valitsemisala ühtne visuaalne identiteet.
VäM	Välisministeeriumi avaliku diplomaatia põhimõtete väljatöötamine ja elluviimise koordineerimine.
PõM	Asendada juhatajat tema äraolekul, koordineerida koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega, koordineerida Läänemerestrategie alast koostööd meie sektoris, tegeleda EL laienemise küsimuste ja liituda soovivate riikidega –ka koostöö ning muud jooksvad küsimused seoses väliskülastuste vastuvõtuga.
SiM	Ministeeriumi sisekommunikatsiooni koordineerimine, ürituste korraldamine, avaliku veebi ja intraneti toimetamine ja arendamine, sümboolika ja visuaalse identiteedi haldamine.

⁷⁶ Tühi lahter tähendab küsimusele vastamata jätmist.

3. Kui kaua olete selles ametis töötanud? Kui palju olete varem ametlike sümboolitega kokku puutunud?

RK	Nimetatud funktsiooni olen täitnud Riigikantseleis alates 2006. aasta juulist. Riigi- ja omavalitsuse sümboolite korraldamisega olen kokku puutunud alates 2002. aastast.
JuM	3,5 aastat, riigiasutuse ametlike sümboolitega varasem kokkupuude on olnud põgus (reklaamiagentuuris kujundajana).
RaM	Üle kuue aasta, enne seda ametlike sümboolitega otsene kokkupuude puudus.
KuM	Peaspetsialisti ametis olen olnud 10 kuud, mille kestel olen ka kokku puutunud ametlike sümboolitega.
KaM	Poolteist aastat. Varasem kokkupuude põgus.
VäM	Olen töötanud avalikus teenistuses alates 2003. aastast erinevatel valituskommunikatsiooniga seotud ametikohtadel ja nende kaudu ka riigiasutuste sümboolikaga kokku puutunud.
PõM	Selles ametis töötanud 1 aasta, põllumajandusministeeriumis erinevatel ametikohtadel 20 aastat. Kuna olin 10 aastat avalike suhete büroo ja hiljem osakonna juhataja, siis tegelenud ka sümboolika küsimustega.
SiM	9 kuud. Eelnevatel ametikohtadel põgusalt kokku puutunud.

4. Milliseid kehtestatud ja kehtestamata sümboleid oskate oma asutuses nimetada?

RK	Riigikantselei kasutab asutuse visuaalse nimena alates 2007. aastast väikese riigivapi ja oma nimetusega logo. Riigikantselei kasutas ajavahemikus 1996-2007 ka oma vappi. On eksisteerinud veel ka Riigikantselei mastivimpel, asutusevapist tuletatud logo ja rinnamärk. 2007. aastast on kasutusel ka Stenbocki maja logo.
JuM	Kehtestamata sümboleid minu teada ei ole, kehtestatud on täislogo, logo märgikuju (ruudu sees stiliseeritud paragrahvi märk), riigivapp ametlikel dokumentidel. Lisaks vanglateenistuse logo ning vanglateenistuse vapp.
RaM	Ministeeriumi logo ja sellega kaasnev visuaalne identiteet ning allasutuste logod ja/või sümboolika.
KuM	Kultuuriministeerium on kasutanud seni nii Eesti Vabariigi väikest riigivappi kui ministeeriumile ainuomast originaalset logo.
KaM	Kaitseministeeriumi logo, teenetemärkide ja teeneteristide sümboolika.
VäM	EV vapp – välisministeeriumil on väikese riigivapiga ja oma nimega pitsat, välisministeeriumi teenetemärk, välisministeeriumi visuaalse identiteedi elemendid vt www.vm.ee ja sellest lähtuvad visuaalsed kujundused.
PõM	Ministeeriumi praegune logo, riiklik sümboolika. Projektipõhised logod ja märgid: -Maal on mõnus (taotleme kaubamärki) -Piimanina (kaubamärk, kunagine koolipiima projekt, praegu enam ei ole sellist projekti, märk on aga jõus) -Eesti toit -Euroopa Kalandusfond -Leader

	-EL maaelu arenguks Kõik olemas ka meie kodulehel paremal pool banneril (v.a piimanina) ning logod leiavad kasutust vastavatel ürituste või trükistel või veebisaitidel koos ministeeriumi logoga.
SiM	Siseministeeriumil on üks ametlik sümbol – väike riigivapp ja seda ümbritsev bastioni kujutis. Sümbol on üks osa meie logost. Logosid on seevastu erinevaid: põhilogo, alternatiivlogo (erinevus on teksti asetuses sümboli suhtes), siseministri logo, regionaalministri logo, kantsleri logo, regionaalministri valitsemisala logo, regionaalarengu toetuse logo.

5. Kuivõrd oluliseks peate asutuse sümboleid ja mida need teie jaoks tähendavad?

RK	Asutuse sümbol on asutuse visuaalne tunnus ning seetõttu on see lahutamatu osa tervikust. Sümboliga määratleb asutus enda positsiooni riigi, teiste riigiasutuste ja avalikkuse suhtes. Sümbolid seovad kokku asutuse tekkimise taustaloo, ülesanded ja eesmärgid. Sümbol (vapp, logo, lipp, teenetemärk vms) edastab infot „omaniku“ kohta ning väljendab „omaniku“ evitavat väärtusvälja ja sõnumeid. Stenbocki maja logo on loodud tutvustama Vabariigi Valitsuse asukoha hoonet.
JuM	Sama oluliseks nagu eraettevõttel logo. Eesmärgiks on äratuntavus ja eristuvus.
RaM	Asutuse sümbol on oluline visuaalne identiteeti kandja, mis peaks ideaalis väljendama asutuse väärtusi ning täitma kommunikatsioonilaseid eesmärgi (nt seostada ametnike ütlusi või toimuvaid üritusi kindla ministeeriumiga).
KuM	Sümbolid on ühe asutuse identiteedi oluline osa. Need kannavad endas ajalugu, traditsioone ning organisatsiooni visuaalset identiteeti.
KaM	Sümbolitel on ajalugu, tugev sõnum ja need on seotud asutuse identiteediga. Seetõttu on sümboli disain ja kujundus sõnumi edastamise mõttes väga olulised.
VäM	Organisatsiooni sümboleid on organisatsiooni kultuuri kandjad nii organisatsiooni liikmete jaoks kui suhtlemisel partneritega.
PõM	Asutuse sümbol on tema märk, mille järgi teda tuntakse - see peaks olema arusaadav, lihtne ja mitte kogu aeg muutuv –kaasajastatav. Isiklikult arvan, et valitsusasutusel ei peaks olema eraldi logo, selleks võiks olla riigivapi kujutis.
SiM	Peaaegu asutuse sümboleid väga oluliseks, kuid see tuleneb ilmselt minu ametikohast. Sümbol on asutuse visuaalne kommunikatsioonivorm ja aitab asutust ära tunda ja teistest eristada. Ideaalis peaks sümbol edasi andma organisatsiooni väärtusi ja põhimõtteid ja tekitama seoseid, mida pelgalt asutuse nimi ei tekitata.

6. Milline on asutuses töötavate inimeste teadlikkus asutuse sümbolitest?

RK	Riigiasutuste sümbolid on kehtestatud riigiasutuse põhimäärusega, nende kasutamise kord on täpsemalt kokku lepitud asutuse sisestes dokumentides (näiteks asjaajamiskord või nn stiiliraamat) või on see välja kujunenud järjepideva praktika alusel (hea tava).
JuM	Üldiselt on piisav. Logo teatakse, meenete jms-ga kokku puutuvad inimesed on teadlikud ka variatsioonidest.
RaM	Üsna kõrge.
KuM	Asutuses töötavate teadlikkus Kultuuriministeeriumi sümbolitest on kõrge – sümbolid on omaks võetud, igapäevaselt kasutuses ning kannavad asutuse väärtusi.
KaM	Raske hinnata, kuid töötajad on üldiselt sümboolikaga kursis ja teavad, mida kus ja millal kasutatakse.
VäM	Organisatsiooni sümboleid kasutatakse kõigil asutuse kirjadel ja teistel materjalidel, teadlikkus neist on üldiselt hea.
PõM	Kuna põllumajandusministeeriumi logo töötati välja aastatel 1999-2000, siis nende aastatega on sümboolika meile kinnistunud – kasutame seda trükistel, veebiväljaannetel ja üritustel, ainult riigivappi kasutame oma blankettidel ja visiitkaartidel.
SiM	Ei ole otseselt uuritud, kuid kasutuse järgi võib öelda, et ilmselt on see üsna hea (töötajad kasutavad logo õigesti, kui mingi teadmine puudub, oskavad abi küsida).

7. Millisel määral ja kuidas on tehtud asutusesisest teavitustööd seoses asutuse sümbolitega?

RK	Kõik uued töötajad tutvuvad asutuse põhimäärusega ning teave asutuses kasutatavate sümbolite kohta jõuab nendeni. Uute sümbolite kasutuselevõtt eeldab sümboli tutvustamist nii asutuse sees kui üldsusele. Riigikantselei visuaalse tunnuse muutmise käigus vahetati välja kõikide töötajate sissepääsukaardid. Riigikantselei logo kasutamise näidistega saab tutvuda si-seveebis.
JuM	Kuna meie logo võeti kasutusele üle 10a tagasi, siis viimasel ajal pole olulist teavitustööd tehtud.
RaM	Visuaalset identiteeti on asutuses mitmel korral ja eri juhtimistasanditel tutvustatud ning selle kohta on eraldi kasutamist hõlbustav praktiline info intranetis.
KuM	Iga uut töötajat informeeritakse sümboolika kasutamise tavadest.
KaM	Puudub teave selle kohta.
VäM	Praegu kehtiva välisministeeriumi visuaalse identiteedi loomisel teavitati asutuse töötajaid uue identiteedi kasutuselevõtmisest nii kirjalikult (e-kirjad kõigile), kui korraldati teavitusüritus. Samuti varustati üksused, kes visuaalset identiteeti oma töös otseselt rakendavad, selleks vajalike materjalidega.
PõM	Kuna oleme pikka aega kasutanud, siis eraldi teavitustööd me enam ei tee, see jäi aastate taha – 2000-2002. Majasiseses asjaajamise korras on kõik kirjas ja uued töötajad tutvuvad sellega iseseisvalt.

SiM	9 kuu jooksul, mis olen siin töötanud, on asutuse sisekommunikatsioonis paar korda käsitletud valitsusasutuste visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamist. Teavitus- ja selgitustöö, mis puudutab olemasolevate logode kasutamist, käib läbi minu, st töötajad on teadlikud, kuhu saab selle teemaga seoses pöörduda või abi küsida. Intranetis on üleval ka visuaalse identiteedi kasutamise juhised.
-----	---

8. Millisel määral ja kuidas võiksid riigi ametlikud sümboolid teie arvates kasutust leida?

RK	Eesti Vabariigi visuaalne tunnus on 1925. aastal valitud kolme sammuva otsavaatava lõviga kuldne riigivapp. Riigivõimu teostamisel tuleb kasutada riigivõimu tunnust. Asutuse visuaalsel tähistamisel tuleb märkida asutuse seotus riigi ja tegevusvaldkonnaga. Hea tasakaalu loob riigivapi ja ametiasutuse nimetuse kasutamine.
JuM	Erinevates dokumentidest ning materjalides. Blankettide peal on sümboolid nii ehk naa kasutusel, lisaks erinevad kuulutused jm.
RaM	Asutuse identiteedi kandjana piisavalt palju ja mitmekülgselt.
KuM	Riigi ametlikud sümboolid võiksid leida kasutust ühtses riigi visuaalses kommunikatsioonis ja kindlatel alustel. Logo on leidnud seni Kultuuriministeriumis kasutust peamiselt visiitkaartidel, kirjablankettidel, tänukirjadel, dokumendikaantel ja muudel ametlikel trükistel. Tulevikus soovime lisada logo ka e-maili jalusesse.
KaM	Ameti nime juures, hoone fassaadil, ameti veebilehel, blankettidel, visiitkaartidel, trükistel, meenetel ja muudel kandjatel. Samuti asutusega seotud sõnumite edastamisel, nt esitlusslaididel jms.
VäM	Ühtsete sümboolite kasutamine riigiasutuste kommunikatsioonis aitab kaasa riigi kommunikatsiooni selgusele.
PõM	Riigi ja valitsusasutused võiksid kasutada riiklikku sümboolikat.
SiM	Selleks, et asutus jätaaks endast visuaalselt ühtse mulje, peaks ametlikke sümboleid peaks kasutama kõigil asutuse infokandjatel, nii ametlikel dokumentidel kui mitteametlikel visuaalsetel materjalidel. Seejuures on oluline järgida fikseeritud kujundusreegleid ja stiili.

9. Kui kaua on hetkel käibel olevad sümboolid olnud kasutuses?

RK	Alates 2007. aastast.
JuM	Minu teada üle 10 aasta (vist võeti kasutusele aastal 1999).
RaM	Rahandusministeeriumi vana logo, mis on nähtav rahandusministeeriumi veebilehel, on kasutusel alates 90ndate algusest. Uus logo ja visuaalne identiteet, mida kasutatakse elektroonilistel materjalidel, erinevatel trükistel ja visiitkaartidel, valmis 2011 augustis.
KuM	Kultuuriministeeriumi logo on käibel olnud aastast 2008, väike Eesti vapp 1925. aastast.
KaM	Ligi 40 aastat.

VäM	Välisministeeriumis praegu kasutusel olev visuaalne identiteet on pärit aastast 2008.
PõM	Ministeeriumi logo aastast 2000.
SiM	Praegune stiiliraamat on aastast 2006, kuid see sai tehtud varasema sümboli põhjal. SiM sümbol pärineb 1998. aastast.

10. Millal ja miks toimus viimane muudatus asutuse sümbolites?

RK	Viimane muudatus toimus 2007. aastal, mil ühtlustati Riigikantselei väljastavatel dokumentidel riigivapi kasutamine, lepiti kokku Riigikantselei uue logo ja Stenbocki maja logo kasutamine trükistel ja muudel esemetel.
JuM	Vt eelmist vastust.
RaM	Rahandusministeerium on oma visuaalse identiteedi uuendamist plaerinud juba alates 2008. aastast, kuid toona pandi ettevõtmine majanduskriisi tõttu ootele. 2010. aasta lõpus võtsime projekti uuesti plaani ja tööd lõpetati 2011 augustis. Kuivõrd rahandusministeeriumi senine logo on loodud üheksakümnendate aastate alguses, oli ta oma aja selgelt ära elanud. Samuti puudusid ministeeriumi vanal logol originaalpõhjad ning korrektne ingliskeelne versioon, mis raskendas uute rahandusministeeriumi sümbolika materjalide tootmist.
KuM	Kultuuriministeeriumil polnud enne 2008. aastat professionaalselt välja töötatud logo. Sellest tulenes ka vajadus logo järele. 2008. aastal kasutusele võetud logo (vöökiri) on Kultuuriministeeriumi esimene ametlik logo (kujundajaks disainibüroo Identity). Varasemalt oli kultuuriministeeriumi sümbolina kasutusel poisikese kujund, mis pärineb ministeeriumi interjöörist.
KaM	Kaasajastamise mõttes on uuendatud disaini viimati aastal 2006.
VäM	Viimane muudatus toimuski aastal 2008, eesmärgiga luua ühtne visuaalne identiteet. Eelnevalt ei olnud välisministeeriumi sümbolika kasutusel ühtsetel alustel.
PõM	Vt eelmine vastus. Toonane juhtkonna sooviks oli kaasajastada ministeeriumi kuvandit ja luua veidi uuenduslikumat ning silmapaistvamat visuaali. Ka ei olnud kindlaid reegleid valitsusasutuste sümbolika kasutamise osas.
SiM	2006. aastal värskendati asutuse visuaalset identiteeti, st olemasoleva logo põhjal loodi terviklik visuaalne süsteem ja kontseptsioon. Põhjuseks oli korrektse korporatiivse visuaalse materjali ja kasutusjuhiste puudumine. Sümbolit ennast ei muudetud, logo muudeti vähesel määral – uus font, pandi paika logo põhivärvid, mõõdud, täiendavad graafilised elemendid.

11. Millised olid praegu kehtiva visuaalse identiteedi loomise põhimõtted?

RK	1. riigivõimu teostamisel kasutatakse riigivõimu märgina väikest riigivappi; 2. Riigikantselei visuaalse tunnusena kasutatakse väikesest riigivappist ja asutuse nimest koosnevat ühevärvilist logo; 3. protokollilises suhtluses kasutatakse täisvärvides riigivappi; 4. valitsuse asukoha hoonega seonduvatel materjalidel (õuemuusika, ekskursioonid jms) kasutatakse Stenbocki maja logo.
JuM	Kuna mind protsessi juures ei olnud, siis ei oska sellele küsimusele vastata.
RaM	Ministeeriumi visuaalse identiteedi kontseptsiooni lähteülesandes paluti arvestada järgmiste aspektidega: -rahandusministeerium on riigiasutus; -rahandusministeerium annab valitsusele nõu maksu-, finants- ja eelarvepoliitika elluviimisel ning majanduse eesmärgistamisel; -usaldusväärne riigi rahanduse ning majanduskeskkonna arendaja. Rahandusministeeriumi logo peaks olema ühtaegu nii kaasaegne ja elegantne kui ka hoidma piisavalt konservatiivset joont. Ministeeriumi visuaalne identiteet peaks väljendama võimet ühiskonna ja aja muutustele paindlikult reageerida ning soovi vaadata asjatundlikult tulevikku. Visuaalse identiteedi aluspõhimõtted tuginevad ministeeriumi missioonile, visioonile ja väärtustele (olla usaldusväärne; õiglane ja avatud partner; ratsionaalne ja loov).
KuM	Kultuuriministeeriumi vöökirja ning õ-tähte kujutav logo on igapäevaselt kasutuses. Ametlikel dokumentidel kasutatakse lisaks logole ka väikest Eesti vappi. Kultuuriministeeriumi õ-tähest inspireeritud logo sümboliseerib keelt kui rahvusliku kultuuri põhialust, õ on Eesti tähestikule ainuomane kirjatäht. Õ on unikaalne ja märgilise väärtusega, viidates ärkamisajale ja kaasaegse rahvuskultuuri kujunemisele.
KaM	Riigivapi seadus, ajalooline väljakujunenud sümboolika ja kujundus.
VäM	Praegu kehtiva visuaalse identiteedi loomise põhimõteteks oli korrastada senine sümboolikakasutus, viia see ühtsetele alustele ning luua visuaalne identiteet, mis oleks kasutatav erinevatel otstarvetel (ametlikest mitteametlike materjalideni).
PõM	Vt eelmine vastus.
SiM	Visuaalset identiteeti välja töötades arvestati valdkonda, kus Siseministeerium töötab, töö spetsiifikat ja suhtumist, mida Siseministeerium soovib avalikkusele peegeldada – turvalisus, avatus, ühtsus, koostöövalmidus.

12. Kuivõrd oli uue sümboli kasutusele võtmine asutusesisene protsess ja millisel määral oli see mõjutatud välistest teguritest?

RK	Pigem oli see seotud majasiseste protsessidega.
JuM	Tegu oli ilmselt praktilise vajadusega, kuna enne seda mingit väga reglementeeritud logo ei olnudki.

RaM	Uue sümboli kasutusele võtmine oli eelkõige asutusesisene protsess. Välised tegurid olid seotud kujundustöödega, kuna vana sümboolika originaalfailid polnud säilinud.
KuM	Uue sümboli kasutusele võtmine oli enamjaolt majasisene protsess, uue logo valik otsustati majasiseselt. Lähtuti printsiipest, et logo tähistaks Kultuuriministeeriumi haldusala võimalikult väärilt ning side Eesti kultuuriga oleks ilmne.
KaM	Pigem asutusesisene protsess, mis tulenes vajadusest luua terviklik graafilise identiteedi käsiraamat.
VäM	Uue visuaalse identiteedi loomine oli eeskätt asutusesisene protsess.
PõM	Kunagine arendusnõunik ning juhtkond arutasid ja tegelesid ning visuaali ja stiiliraamatu loomine toimus hanke korras. Kas ka välispidiseid tegureid oli, ei oska öelda.
SiM	Uut sümbolit ei loodud, logo värskendus ja stiiliraamatu loomine tuli asutusesisest vajadusest ennast paremini määratleda ja kinnistada ühine visuaalne identiteet (võib oletada, et see oli ilmselt omakorda reaktsioon mõnele välisele tegurile, kuid selle kohta täpsem info puudub).

13. Kui kaua võttis uue sümboli loomisprotsess aega?

RK	Kolm kuud.
JuM	Kahjuks ei oska kommenteerida.
RaM	Uue sümboolika kasutusele võtmise idee sai suurema hoo sisse 2010 sügisel majasiseste arutluste näol. Hankeni jõudsimise 2011 mais. Loomisprotsess kestis 2011 augustist kuni septembri lõpuni, mil said viimistletud kõik vajalikud rahandusministeeriumi uut sümboolikat kandvate materjalide näidised.
KuM	Eeltöö faas uue sümboolika välja töötamiseks algas 2007. aasta I pooles. Uue sümboolika väljatöötamist alustas konkursi võitnud disainibüroo Identity 2007. aasta augustis ning see valmis 2008. aasta kevadeks.
KaM	Puudub teave selle kohta.
VäM	Umbes kolmveerand aastat.
PõM	Umbes 1 aasta.
SiM	Siseministeeriumi visuaalse identiteedi värskenduse väljatöötamine ja stiiliraamatu loomine võttis partneril aega ca 3 kuud. Selle juurutamine asutuses ilmselt veel mingi aja, kuid selle kohta info puudub.

14. Milliseid kulusid muudatus enesega kaasa tõi?

RK	Täiendavatest kulutustest vaid uue visuaalse süsteemi loomine. Kõik olemasolevad materjalid kasutati lõpuni ning uued materjalid toodeti juba uute kujunduselementidega.
JuM	Kahjuks ei tea täpset summat, kui ma ei eksi, siis suurusjärg oli 15 000 EEK.
RaM	Uut sümboolikat kandvate materjalide trükkimine/tootmine vastavalt vajadusele eelnevate varude lõppemisel või nende puudumisel.

KuM	Uut sümboolikat käsitleva stiiliraamatu väljatöötamine maksis kokku 149 387 krooni (käibemaksuga).
KaM	Uue disaini ja graafilise identiteediraamatu loomine, lisaks vana kujundusega sümboolika väljavahetamisest tulenevad kulutused.
VäM	Uue visuaalse identiteedi väljatöötamine hõlmas endas kulutusi logo ja visuaalse suuna väljatöötamisele, kujundustöödele ja nn stiiliraamatu vormistamisele.
PõM	Ei oska vastata, vastavat dokumentatsiooni mul ei ole ja arvestades pea 12 aasta möödumist, ei ole hinnad enam võrreldavad. Rahastati seda EL Phare programmi raames. Ja üks osa projektist oli ette nähtud administratiivse suutlikkuse ja kaasajastamise tõstmiseks.
SiM	Info puudub.

15. Millist vastukaja muudatus kaasa tõi?

RK	
JuM	Kahjuks ei oska kommenteerida.
RaM	Üldine vastukaja oli positiivne. Kuna paljud materjalid tuli pärast uue stiiliraamatu kasutamist vormindada uutele põhjadele, siis oli kohati harjumatu senise vormindamise muutus.
KuM	Uus logo leidis väga sooja vastuvõtu. Leiame, et üks põhjus on kindlasti sellest, et logo järgis ajaloolist Eesti kultuuritausta.
KaM	Positiivset.
VäM	Muudatus tõi nii asutusesiseselt kui ka -väliselt kaasa üldiselt positiivse vastukaja.
PõM	Majasiseselt oli kahesuguseid arvamusi – neid, kes oleks pooldanud riikliku sümboolika kasutust ja neid, kellele uuendused väga meeldisid. Logo näol (värvilised elemendid) on tegemist stiliseeritud viljapeadega, niisuguse seletuse pakkus välja töö teostanud PR firma. Nii sissepoole kui väljapoole võttis seletamine see veidi aega enne kui harjuti.
SiM	Info puudub.

16. Kuidas suhtute valitsusasutuste visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamisse?

Millised on selle positiivsed ja negatiivsed küljed?

RK	Suhtun hästi, sest müra ja ebaselgust on visuaalses valitsuskommunikatsioonis palju. Ühtne valitsuslogo võimaldab selgelt tuvastada suhtluse ühe osapoole - riigi; eristada teda era- ja kolmanda sektori asutustest ja siduda riigivõimu teostavad asutused visuaalselt tervikuks; väljendab visuaalselt meie põhiseaduse sätteid ja väärtuseid, ühendab tasakaalustatud tervikuks omariikluse järjepidevuse ja tänapäevase e-riigiasutuse.
JuM	Sõltub lahendusest. Praegune lahendus võib olla liiga ühtlustav. Ära kaob ministeeriumi eripära (st erinevaid ministeeriume teineteisest visuaalselt eristada on raske). Positiivseks küljeks on, et valitsusasutused on nüüd

	kõik ühiselt äratuntavad. Logod ei tohiks olla teineteisest liiga erinevad, kuid samuti ei tohiks olla liiga sarnased. Lahenduseks oleks nt kirjatüübi ja värvi samasus, kuid erinevus sümbolites vms. Erinevus vaid nimes on visuaalselt liialt väike. Alaläviske skaalaprofiili tundmise kiirus on u 0,25 sek, umbes sama kiire võiks olla logo äratundmine. Kui see võtab märksa kauem aega (logo kirja peab lugema), ei ole lahendus funktsionaalne.
RaM	Valitsusasutuste visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamise idee on ühelt poolt mõistetav – inimene tajub siis juba visuaalse sümboli kaudu, et temaga suhtleb riigiasutus. Samas on omaette väärtus ka iga asutuse omapärast lähtuv identiteet, mis väljendab just konkreetse organisatsiooni sisu ja olemust.
KuM	Visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamisel on mitmeid positiivseid ja negatiivseid külgi. Peamistena võib välja tuua järgmised aspektid: positiivne on läbi ühtse visuaali valitsuse(asutuste) ühtekuuluvuse rõhutamise, negatiivse poole pealt ministeeriumi haldusalast lähtuva visuaalse identiteedi eripära kadumine, mis on tänaseks väga hästi sisse töötatud ja äratuntav, samuti võib monovisuaalne lahendus kaasa tuua eksitava ja segadusse ajava visuaali, kus pole selgelt aru saada, millise ministeeriumiga või asutusega on tegemist.
KaM	Idee on hea. Positiivne on see, et Eesti riik saab ühtse ja äratuntava näo, valitsusasutused on äratuntavalt eristatavad teistest asutustest. Negatiivne on see, et ei taheta käia kaasas uuendustega ja võtta vastu tänapäevast disaini, vaid ollakse kinni riigivapi seaduse paragrahvis, mis nõuab vapi kujutamisel ka vapikilbi olemasolu. See on igand, millest võiks rahulikult loobuda, kui on soov olla moodsa ja uuendusmeelse kuvandiga.
VäM	Suhtun positiivselt. Ühtne kuvand aitab ühtlustada riigi poolt lähtuvat kommunikatsiooni ja loodetavasti aitab kaasa ka kommunikatsiooni selgusele.
PõM	Suhtun positiivselt, analüüs selles osas on pikem protsess ja jätkaks selle teistele teha.
SiM	Üldiselt pooldan. Praegusel kujul on riigiasutuste sümboolika liialt kirju ja segane ning kindlasti vajab teatud ühtlustamist. Ühtlustamine loob selle, et logodel on ühtlaselt hea tase, nad on visuaalselt atraktiivsed, selged ja lihtsad. Ühtlustamise negatiivne külg on see, et sarnaste logode kasutuselevõtuga ei eristu asutused enam visuaalselt teineteisest nagu nõ vanade logode puhul. Vanasid logosid võib seostada pikaajaliste traditsioonidega, organisatsiooni kultuuriga vms – uute logode puhul kaob see seos ära.

17. Milline on olnud teie asutuse roll ühtlustamise protsessis?

RK	Riigikantselei on olnud visuaalse valitsuskommunikatsiooni ühtlustamise ettevalmistaja ja koordineerija.
JuM	Pigem pealtvaataja roll.
RaM	Sarnaselt kõikidele ministeeriumitele on ka rahandusministeeriumi esindajad osalenud Riigikantselei nõupidamistel ja aruteludel.

KuM	Kultuuriministeerium on olnud võrdne partner valitsusasutuste visuaali ühtlustamise protsessis, jaganud tagasisidet erinevatele arengutele ning olnud aktiivne osapool kogu protsessis.
KaM	Mitte eriti suur. Protsessi juhib Riigikantselei.
VäM	Oleme kaasatud Riigikantselei poolt ellu kutsutud visuaalse valitsuskommunikatsiooni ühtlustamise erinevatesse töögruppidesse.
PõM	Toetav.
SiM	Roll ei ole olnud suur, pigem toetav ja kaasamõtlev. Oleme logode ühtlustamise poolt ning oleme ka ministeeriumi haldusala asutusi sel teemal teavitanud ja nende vajadusi arvesse võtnud.

18. Mis põhjusel ühtlustamine on ette võetud?

RK	Kodanik ei saa visuaalselt killustunud valitsuskommunikatsioonis enam aru, millal suhtleb temaga riik, millal mõni eraettevõtte. 70 erineva valitsusasutuste visuaalse tunnuse kasutamine, sealhulgas pidev arendamine või muutmine on kulukas.
----	---

19. Milliseid osapooli protsessi kaasati ja mis olid nende rollid?

RK	Riigikantselei juhtis valitsuskommunikatsiooni koordinatsioonikogu tähelepanu (8. august 2011) valitsuskommunikatsiooni visuaalsele killustatusele, seejärel valmistati ette ministeeriumide kommunikatsioonijuhtide ettepanekuid arvestades lähtealus (memo) ja ettepanekud ühtlustamiseks. 31. oktoobril 2011 käsitleti valitsuskommunikatsiooni visuaalse ühtlustamise teemat kantslerite nõupidamisel ning otsustati, et see puudutab kõiki valitsusasutusi (v.a maavalitsused). Kantslerite otsus valitsusasutuste visuaalse identiteedi ühtlustamise kohta oli kooskõlastatud ka ministritega. Kantslerite otsus nägi ette ka erandi saamise võimaluse, mida hiljem taotlesid 15 valitsusasutust.
----	---

20. Kui ulatuslik peaks ühtlustamine olema? Milliseid probleeme ja võimalusi võib ühtlustamisega kaasneda erinevatel võimu teostamise tasanditel?

RK	Idealis peaks ühtlustamine ulatuma kõikide valitsusasutusteni. Samas tuleb järgida ka valdkondlikke traditsioone ning operatiivteenistuste eristamise vajadust.
JuM	Vt vastust nr 16.
RaM	Ühtlustamise ulatuse valik piirdub praeguse info järgi vaid valitsuse ja valitsusasutustega. Rohkem polekski vaja. Kui kõik riigiasutused peaksid minema üle ühtse visuaali kasutamisele, näeks meie tuleviku veebimaastik ühekülgne välja
KuM	Ühtlustamise protsessis on lähtutud põhimõttest, et kaasatakse peamiselt ministeeriumid ja ametiasutused, mis Kultuuriministeeriumi arvates on optimaalne lahendus. Probleeme selles ei näe (välja arvatud eelnevalt

	mainitud asutuste eristamise lihtsus), peamine võimalus on selge riigiasutuste eristamine visuaalse kommunikatsiooni kanalites.
KaM	Ühtlustamine võiks hõlmata vaid valitsusasutusi, mitte ka ameteid ja inspektsioone jmt. Kindlasti puudutab see päris paljusid asutusi ja ameteid, kellel on ajalooliselt väljakujunenud ja kõigile tuttav sümboolika. Samuti puudutab väga spetsiifilise valdkonna asutusi, kellel on rahvusvaheliselt tuttav ja teatud sümboleid kujutav logo, mille tähendus on kõigile teada ja mis oma kindla sümboolikaga annabki edasi just selle asutuse tegevusvaldkonna spetsiifikat.
VäM	Ühtlustamine peaks toimuma ministeeriumide tasandil ning ka allasutuste tasandil peaks olema ametlikus asjaajamises aru saada, millise ministeeriumi valitsemisalaga on tegu. Probleemid võivad tekkida ühtlustamise protsessi käigus. Võimalustena ehk ühtlustamise positiivse küljena võib ära märkida suurema selguse loomise kodanike suhtlemisel riigiga, mille üheks väljenduseks võiks olla info leidmise lihtsustumine. Riigiasutuste enda jaoks võiks positiivseks väljundiks olla ühtsema organisatsioonikultuuri tekkimine ning riikliku identiteedi tugevnemise.
PõM	Arvan, et nii nagu praegu planeeritud, on igati mõistlik – asutuse nimi jääb ikka asutuse nimeks, seega ma ei usu, et võimu teostamise tasandil mingeid probleeme peaks tekkima. Ka paljud teised riigid on seda teed läinud.
SiM	Valitsusasutuste näopilti on kindlasti vajalik ühtlustada. Siia alla käivad kindlasti ministeeriumid, küll aga võib arutleda seda, kas ministeeriumide allasutused peavad samuti rangelt ühtlustamisega kaasa minema. Mõned allasutused on Riigikantseleist taotlenud erandit ning Riigikantselei on selle ka võimaldanud põhjendatud taotluse puhul. Probleemiks võib osutuda nt operatiivne eristumine kriisisituatsioonis, asutuste sõltumatus näitamine vms.

21. Millisel määral on teie asutuse suhtumine visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamise viimase kümne aasta jooksul muutnud? Millised argumendid on erinevatel aegadel määravaks osutunud?

RK	Kümme aastat tagasi nähti esikohal asutust ennast. Täna nähakse end kodanike hüvanguks ellukutsutud põhiseadusliku riigivõimu teostajana.
JuM	Raske öelda. Minu ametisoleku aja jooksul pole need teemad organisatsioonisiselt oluliselt tõusetunud. Logo on logo ja seda kasutatakse nii, nagu ette on nähtud. Uue järele vajadust pole olnud, kuid vastuseisu minu teada samuti mitte, vähemalt mitte märkimisväärselt.
RaM	Eelkõige tuleks täpsustada, millise tasandi visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamist on siin silmas peetud. Valitsusasutuste tasandil on viimase kümne aasta suhtumise võrdlust väga raske välja tuua, kuna selle aja jooksul on selle konkreetse teemaga tegelenud inimesed vahetunud ning visuaalse ühtlustamise teemad pole väga laialdast kajastamist ministeeriumites leidnud, kuna idee polnud siis veel kuigi konkreetne. Samuti olid aastad 2008 ja 2009 majanduslikult väga keerulised ning ühtne visuaal polnud aruteludes primaarne. Viimase kolme aasta jooksul läksid

	arutlused konkreetsemateks ning hakkasid üha enam ka võtma selgema-piirilisemaid jooni, mis puudutasid kõiki ministeeriume.
KuM	Visuaalse kommunikatsiooni ühtlustamine on paratamatult olnud seotud majanduslike võimalustega, ehk kõik see, mis avalikkusele on suunatud visuaalse poole pealt, on piirdunud suuresti just logo ja dokumendiblan-kettidega. Enamat väljundit pole majanduslikud olud võimaldanud. Vii-mase aasta jooksul on teemaks olnud valitsuskommunikatsiooni eesmärk töötada välja ühtne visuaalne kommunikatsioon, seega oma asutuse välja töötatud visuaali osas enam arenguid ei toimu.
KaM	Muutunud on arusaamine ühtse kuvandi vajalikkusest. Varem esines palju erisusi ja seda peeti tavaliseks. Viimasel ajal hinnatakse rohkem ühtset visuaalset sõnumit.
VäM	Neli aastat tagasi üldiselt tajuti uue visuaalse identiteedi loomise vajadust ning valitses soov ühtse kujundusega materjalide järele, mida praktilises töös kasutada. Tundub, et aja jooksul on ühtse visuaalse identiteedi ole-masolu rohkem tähtsustama hakatud - ehk on see seotud ka erinevate uue meedia kanalite kasutuselevõetuga ning ministeeriumi enda visuaalset identiteeti kandvate väljaannete (nt trükised, infolehed) laiema levikuga.
PõM	Sellist uurimust pole meil läbi viidud, oleme oma senise sümboolikaga harjunud ja igapäevaselt sellele ei mõtle, seda enam, et sümboolika ei ole asi mida kogu aeg muuta, kui see ei ole just eksitav või kuidagi asutust kompromiteeriv. Ka äris ei muudeta midagi niisama, ikka väga läbimõel-dult ja kõik teavad palju see kulu ja teavitamist kaasa toob ning tulemu-sena peaks kasu ja tundus tõusma. Et teema on viimasel aastal seoses ühtlustamisega fookusesse kerkinud, siis on veidi arutatud ja mõeldud ning nagu ma eelpool mainisin, tundub meie juhtkond seda toetavat. Seda enam, et väljatöötatav või pakutav on ju meie riigi sümboolika, mida ka senini paralleelselt kasutatud, ainult veidi kujundatud moel, siis ei tundu muud muutused väga suured.
SiM	Täpne info puudub, kuid ei ole vastuseisu täheldanud.

22. Milliseid seoseid tekitavad järgmised sümbolid (täendusväli)? Palun lisada paralleelsed ja varasemad visuaalid teie asutuse sümbolitest.

RK	<ul style="list-style-type: none"> a) b) Eesti Vabariigi põhiseaduslik riigivõim. Ligi sajandivanune omariiklus. Demokraatia. Euroopalik. c) Tänapäevane. Lihtne. Esteetiline. d) Tasakaal. Terviklik. Selge. Uuendusmeelne. Põhiseaduspärane.
JuM	<ul style="list-style-type: none"> a) JM logo, otsene seos meie asutusega. Stiliseeritud paragrahvimärk märgib valdkonda. Kujunduslikus mõttes oleks võinud antud paragrahvi märk minna ka uue ühtlustatud logo peale (vapi asemele). Ühtse kirjastiili ning värviga kuid erinevade märkidega lahendus oleks praegusest olnud märksa praktilisem (disaini seisukohast). b) EV vapp. Põhiliseks märksõnaks on ametlikkus, seda kasutatakse ametlikes dokumentides.

	<p>c) Kena kirjatüüp, sobiv värvivalik. Minimalistlik ja põhjamaine disain. Üldmulje on ilus.</p> <p>d) Samad kommentaarid, mis eelmise logo puhul. Kuigi tuleb tunnistada, et ilma vapita töötab logo visuaalselt paremini.</p>
RaM	<p>a)</p> <p>b) Konservatiivsus.</p> <p>c) Uuenduslikkus.</p> <p>d) Määratletus.</p>
KuM	<p>a) Kultuuriministeeriumi õ-tähest inspireeritud logo sümboliseerib keelt kui rahvusliku kultuuri põhialust, õ on Eesti tähestikule ainuomane kirjatäht. Ta on märgilise väärtusega, viidates ärkamisajale ja kaasaegse rahvuskultuuri kujunemisele. Õ on unikaalne – meie täht ladina tähestikus, meie koht ja paik lääne kultuuriruumis.</p> <p>b) Eesti riigi vapp. Sümboliseerib Eesti riigi traditsioone, ajalugu ning jätkusuutlikkust.</p> <p>c) Asko Künnapi loodud uus ja moodne Eesti valitsusasutustele loodud logo. Sümboliseerib kaasaegset, piirideta/vaba riiki ning moodsat lähenemist riigi vapile, samuti riigi identiteedile. Muu tähendusväli peaks alles kujunema, kuna logo pole veel kasutusse võetud.</p> <p>d) Asko Künnapi loodud uus ja moodne Eesti valitsusasutustele loodud logo, mida on vastavalt riigisümboolika nõudmistele kohandatud. Veidi konservatiivsem kui variant c. Muu tähendusväli peaks alles kujunema, kuna logo pole veel kasutusse võetud.</p>
KaM	<p>a) Julgeolek, riigikaitse, mõõk ja kilp, riigivapp.</p> <p>b) Riigivapp, riigikogu, valitsus.</p> <p>c) Moodne riigivapp, uus, minimalistlik, moodne valitsusasutus.</p> <p>d) Riigivapp, riigikogu, valitsus.</p>
VäM	<p>Välisministeerium on dokumentidel kasutanud väikese (teatud juhtudel ka suure) riigivapi kujutist. Värvilisena nt kutsetel, visiitkaartidel; hologrammi kujul, pressituna ja trükituna (üldjuhul sinise või musta värviga) dokumendiblankettidel.</p>
PõM	<p>a) Tegemist on stiliseeritud viljapeadega logo keskel ning värvid-kollane-viljapõld - roheline- mets.</p>
SiM	<p>a) Riiklik struktuur, riigivõimu teostaja, kaitse, turvalisus, traditsioon.</p> <p>b) Eesti Vabariik, väarikas, lugupeetud, harjumuspärane.</p> <p>c) Kaasagne, huvitav, kutsuv, avatud.</p> <p>d) Enamvähem samad märksõnad mis eelmise logo puhul, kuid vähem avatud, vähem kaasagne, vähem läbimõeldud. Traditsioonilisem.</p>

Lisa 5. Küsimustiku vastuste kommentaarid

Kommenteeritud on vastuseid riigikantseleilt (RK), justiitsministeeriumilt (JuM), rahandusministeeriumilt (RaM), kultuuriministeeriumilt (KuM), kaitseministeeriumilt

(KaM), välisministeeriumilt (VäM), põllumajandusministeeriumilt (PõM) ja siseministeeriumilt (SiM).

Vestlustest Riigikantselei sümboolika nõunikuga 2012. aasta kevadel selgus, et ühtlustamisprotsessis puudus kindlalt ennustatav lõpptulemus ka sel etapil, mil Asko Künnapi töö oli edasiarenduseks välja valitud. Põhjuseks erimeelsused erinevate osapoolte vahel – küsimus oli, kas kasutada valitsusasutuste visuaalses kommunikatsioonis mitut tasandit, ja kuivõrd palju võib uus logo erineda ametlikust riigi väikesest vapist.

Tekkis hüpotees, et erinevatel valitsuse tasanditel (riigikantselei koordineerija ja eestvedajana, ministeeriumid, ametid, inspeksioonid) võidakse ühtlustamises näha erinevaid probleeme. Selle kontrollimiseks viidi läbi küsitlus, mis oli suunatud ministeeriumide ja riigikantselei kommunikatsiooniosakondadele.

Küsimustiku moodustamisel püüti hoida tasakaalu küsimuste mahukuse ja samas sisuliste vastuste saamise vahel. Kuigi tasakaal kaldus mahukamate küsimuste poolele ja seda suveperioodil, oli vastamiseks palutud rohkem aega – kuni sügise alguseni 3. septembril 2012. Küsimustiku valmimisele aitasid kaasa Maarja Lõhmus, Kristjan Kaldur, Gert Uiboed, Argo Kerb, Daniel Vaarik.

Saadud vastused olid varieeruva sisukusega. Samuti ei saadud vastuseid hoolimata korduvatest päringutest kõikidelt asutustelt. Vastused saadi üheksalt asutuselt kaheistkümnest, millest analüüsisin kaheksat (välja jäi sotsiaalministeeriumi vastus vähese sisu tõttu). Paraku ei olnud nende seas majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumit, sest hoolimata mitmest saadetud kirjast ei saavutanud nendega kontakti. Nende seisukoht oleks olnud potentsiaalselt huvitav, kuna nime muutuse tõttu 2002. aastal said nad uue identiteedi loomise osaliseks.

Järgnevad tsiteeringud pärinevad küsitluse vastustest, mis on leitavad lisade alt.

Riigikantselei

Riigikantselei vastuses rõhutatakse asutuse sümboli tähtsust („lahutamatu osa tervikust“). Riigi juures on seega oluline riigivõimu tunnus: „Riigivõimu teostamisel tuleb kasutada riigivõimu tunnust. Asutuse visuaalsel tähistamisel tuleb märkida asutuse seotus riigi ja tegevusvaldkondadega. Hea tasakaalu loob riigivapi ja ametiasutuse nimetuse kasutamine.“ Nende endi praegu kehtiva visuaalse identiteedi loomise esimene põhimõte oli väikese riigivapi kasutamine. Seega on riigivapp nende jaoks oluline sümbol, mida peaks kasutama iga riigiasutus.

Ühtlustamisse suhtutakse positiivselt. Selles nähakse võimalust muuta kommunikatsioon riigi perspektiivist selgemaks: „müra ja ebaselgust on visuaalses kommunikatsioonis palju. /--/ Ühtne valitsuslogo võimaldab selgelt tuvastada ühe osapoole – riigi; /-/ siduda riigivõimu teostavad asutused visuaalselt tervikuks.“

Riiki nähakse seejuures võrdluses erasektoriga: ühtlustamine aitab „eristada teda [riiki] era- ja kolmanda sektori asutustest“; „kodanik ei saa [hetkel] aru /--/, millal suhtleb temaga riik, millal mõni eraettevõtte“.

Justiitsministeerium

Asutuse sümbolile antakse kaks ülesannet – „äratuntavus ja eristuvus“ – tähendusvälja ei mainita.

Ühtlustusprotsessis väljendatakse kahtlevat seisukohta: „Ära kaob ministeeriumide eripära /--/ Erinevus vaid nimes on liiga väike /--/ Kui see [asutuse tuvastamine] võtab märksa kauem aega [u 0,25 sek] (logo kirja peab lugema), ei ole lahendus funktsionaalne.“ Pakuti välja variant, kus iga ministeerium saaks oma logo kasutada ja muu (kirjastiil, asetus) oleks ühtlustatud.

Mure põhjuseks on ministeeriumi mõju vähenemine visuaalses kommunikatsioonis. Samuti ei nähta enda asutusel erilist rolli protsessis („pealtvaataja roll“. Eetilised kaalutlustel eelistatakse tööd „*Prima Facie*“.

Rahandusministeerium

Sümboleid tähtsustatakse väärtusi silmas pidades: „Asutuse sümbol /--/ peaks ideaalis väljendama asutuse väärtusi ning täitma kommunikatsioonialaseid eesmärke (nt seostada ametnike ütlusi või toimuvaid üritusi kindla ministeeriumiga).“

Lause lõpp annab märku sellest, et toimuvat mõtestatakse läbi ministeeriumi. Seda toetab nende olemasoleva sümboli loomise esimene põhimõte: „rahandusministeerium on riigiasutus“. Samas mitte riigivõimu teostav riigiasutus –rahandusministeerium on seatud esikohale.

Kasutatakse „jah, aga“ võtet, kus esmalt saadakse aru ühtlustamise eesmärgist, ent märgitakse hiljem: „Samas on omaette väärtus ka iga asutuse omapärast lähtuv identiteet, mis väljendab just konkreetse organisatsiooni sisu ja olemust.“ See ühtib eelnevas lõigus tooduga.

Hoolimata sellest nähakse protsessis end ministeeriumidega võrdselt kaasaraäkija rollis olevat. Leitakse, et ühtlustamine toimub vajalikus mahus: „Rohkem polekski vaja. /--/ [Muidu] näeks meie tuleviku veebimaastik ühekülgne välja.“

Kultuuriministeerium

Asutuse sümboleid peetakse oluliseks nende edastavate väärtuste poolest: „Sümbolid on asutuse identiteedi oluline osa. Need kannavad endas ajalugu, traditsioone ning asutuse visuaalset identiteeti.“

Teoreetiliselt ollakse pooldamise suhtes positiivselt meelestatud: „Riigi ametlikud sümbolid võiksid leida kasutust ühtses riigi visuaalses kommunikatsioonis ja kindlatel alustel.“ Ühtlustamises nähakse heana valitsuseasutuste ühtekuuluvuse rõhutamist.

Negatiivsena mainitakse ministeeriumide haldusalast lähtuva visuaalse eripära kadumist, mis on „tänapäevaks väga hästi sisse töötatud ja äratuntav.“ Leitakse, et ühtlustamine võib „kaasa tuua eksitava ja segadusse ajava visuaali, kus pole selgelt aru saada, millise ministeeriumiga või asutusega on tegemist.“ Kahtlusi on rohkem kui positiivseid hoiakuid. Samuti on need pikemalt lahti kirjutatud.

Ka käibel olevat sümbolit väärtustakse kõrgelt. Loomise põhimõte oli kultuuriministeeriumi võimalikult väärrikas tähistamine ning ilmse sideme loomine Eesti kultuuriga. Rõhutatakse „Õ“ tähte ja eestipärast rahvamustrit.

Protsessis nähakse end võrdse parteri ja kaasaraäkijana. Ollakse „aktiivne osapool“.

Kaitseministeerium

Sümbolitele omistatakse väärtusi kandev roll ja lisatakse, et sümbolite kujundus peab olema sellega kooskõlas: „Sümbolitel on ajalugu, tugev sõnum ja need on seotud asutuse identiteediga. Seetõttu on sümboli disain ja kujundus sõnumi edastamise mõttes väga olulised.“

Ühtlustamise ideesse suhtutakse pooldavalt: „Positiivne on see, et Eesti riik saab ühtse ja äratuntava näo, valitsusasutused on äratuntavalt eristatavad teistest asutustest.“ Negatiivse külje pealt nähakse soovimatust „käia kaasas uuendustega“ ja „võtta vastu tänapäevast disaini“. Halba nähakse soovis hoida kinni riigivapi seaduse paragrahvist, mis nõuab vapi kasutamisel vapikilbi olemasolu.

Samas käibel oleva sümboli loomise põhimõte oli järgida riigivapi seadust ja väljakujunenud ajaloolist sümbolit ja kujundust. See on põhjendatav vastaja ja käibel oleva sümboli looja erinevate isikutega.

Ühtlustamist pooldatakse vaid ministeeriumide tasandil jättes ametid ja inspeksioonid välja. Märgitakse ära, et spetsiifilise valdkonna asutused kaotavad oma sümbolitega edasiantava info.

Välisministeerium

Asutuse sümboleid peetakse asutuse „kultuuri kandjateks“.

Ühtsete sümbolite kasutuses nähakse abi „riigi kommunikatsiooni selgusele“. Selle juures kasutatakse madalama modaalsusega sõna „lootma“. Leitakse, et riigiasutustele „võiks“ positiivne olla „ühtsema organisatsioonikultuuri tekkimine ning riikliku identiteedi tugevnemine“.

Ühtlustamise idee ei ole võõras. Käibel oleva sümboli väljatöötamise põhimõte oli asutuses kasutatavate sümbolite ühtlustamine.

Protsessis nähakse kandvat rolli riigikantseleil ja endal vähe – nii palju, kui võrd riigikantselei palub neil osaleda töögruppides.

Põllumajandusministeerium

Sümbolit peetakse asutuse „märgiks, mille järgi teda tuntakse“. See „peaks olema /--/ mitte kogu aeg muutuv“. Lisatakse isikliku seisukohana, et „valitsusasutustel ei peaks olema eraldi logo, selleks võiks olla riigivapi kujutis“. Seda seisukohta avaldatakse veel.

Viimane muutus asutuse sümbolites toimus „toonase juhtkonna sooviks“ oleva ministeeriumi kuvandi kaasajastamise ideest lähtuvalt. Selles võib näha distantseerumist mainitud seisukohast, teistes vastustes ollakse riigi sümboleid pooldav.

Ühtlustamisse suhtutakse positiivselt. Tuuakse välja, et „ka paljud teised riigid on seda teed läinud“. Samuti lisatakse, et ühtlustamiseks välja pakutav kujund on loomupärane „meile“, ehk riigiasutusele ja muudatus on väike: „väljatöötav või pakutav on ju meie riigi sümboolika, mida ka seni on paralleelselt kasutatud, ainult veidi kujundatud moel, siis ei tundu muud muutused väga suured.“

Siseministerium

Sümboleid peetakse väga tähtsaks, aga lisatakse, et see võib olla isiklik, tööalast tulenev seisukoht: „Idealis peaks sümbol edasi andma organisatsiooni väärtusi ja põhimõtteid ning tekitama seoseid, mida pelgalt asutuse nimi ei tekita.“

Asutuse ühtsuse avalduseks visuaalses kommunikatsioonis peetakse oluliseks „fikseeritud kujundusreegleid ja stiili“ asutuse sees. Sümboleid „peaks kasutama kõigil asutuse infokandjatel“.

Ühtlustamisse suhtutakse üldiselt pooldavalt. Leitakse, et „riigiasutuste sümbolika on liiga kirju ja segane ning kindlasti vajab teatud ühtlustamist.“ Negatiivsena tuuakse välja asutuste omavahelise eristamise nõrgenemise. Vastaja seostab vanu (hetkel veel käibel olevaid) logosid „pikaajaliste traditsioonidega, organisatsiooni kultuuriga vms“.

Protsessis nähakse endal vähest rolli, mis piirdus toetamise ja kaasamõtleemisega.

Kokkuvõte vastuste tulemuste analüüsist

Suur osa vastustest pidas asutuse sümboleid oluliseks kommunikatsiooni vahendiks. Sümbolites nähti väärtuste kandjaid, midagi, mis seostub asutuse kultuuri ja ajaloo.

Ühtlustusprotsessi suhtuti üldjuhul positiivselt, kuid esines kahtlusi valitud logo osas. Kui öeldi, et oluline on kommunikatsiooni selgus ja äratundmise kiirus, siis lahtiseks jäi, keda või mida peaks valitsusasutuse logol ära tundma. Mitmetest vastustest selgus, et vastajad pidasid selleks ministereiumi.

Samuti ei tundnud mitmed vastajad, et nende ministereiumil oleks olnud erilist rolli protsessis. Eelnev annab põhjust oletada, et ühtlustamisprojekti kommuniqueerimisel erinevatele osapooltele esines puudujääke, info ei jõudnud kõikide osapoolteni või siis jõudis liialt vähesel määral.